II 293316

EMIGRANȚII ÎN BRAZILIA

I. M. RÎUREANU

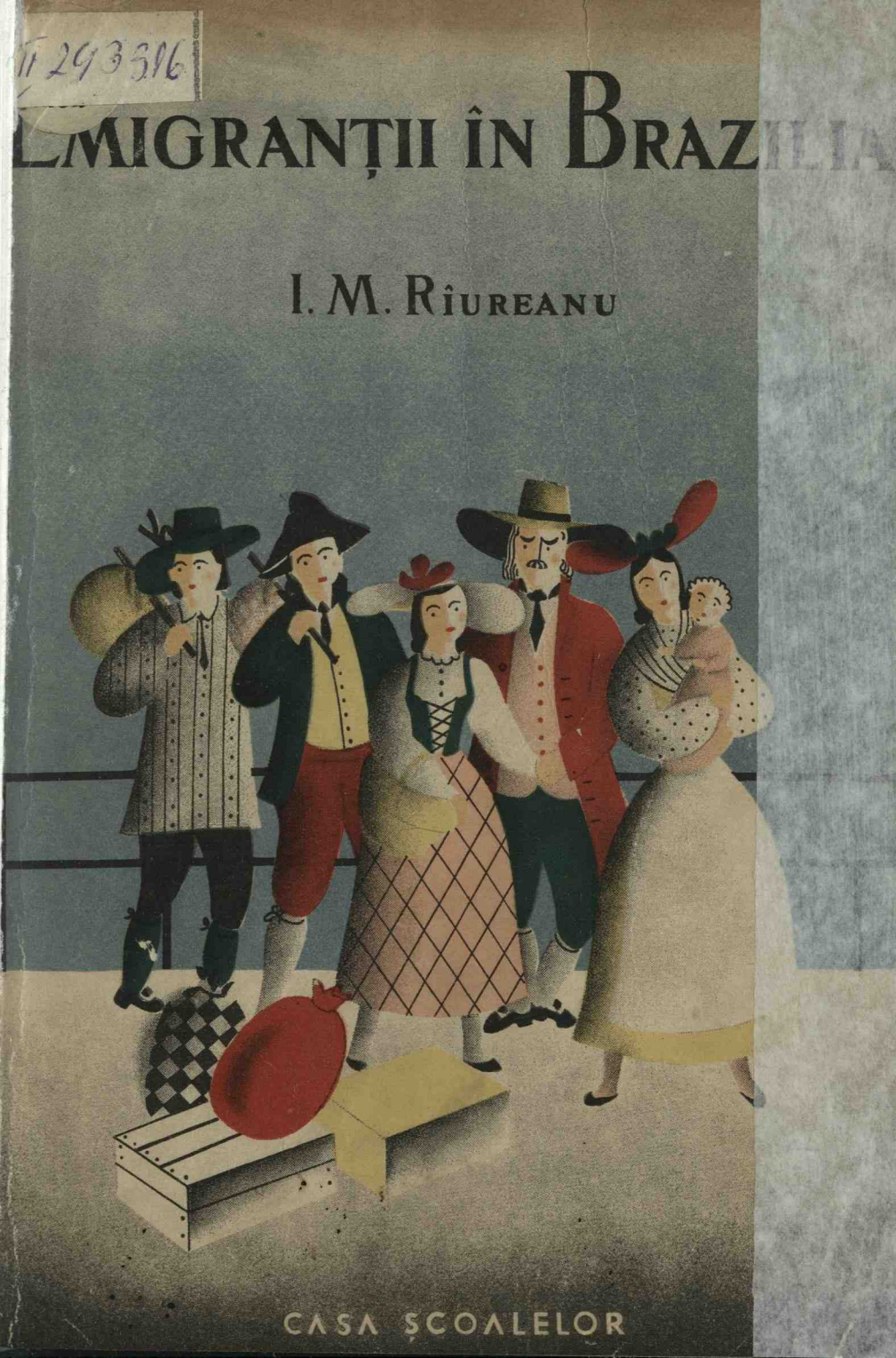

CASA ȘCOALELOR

Biblioteca Centrală Universitară
București

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
București

Cota II 293316
Inventar 275935

I

...nul

Bd 117634

I. M. RÂUREANU

164

EMIGRANŢII IN BRAZILIA
ŞI
ISTORIOARE PENTRU COPII

CASA ŞCOALELOR
BUCUREŞTI
1942

C 1955

087/2771
Dubet

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI

II 293316

Biblioteca Centrală Universitară
București
Cota ~~087/2771 Dubet~~
Inventar 275935

RC167

EMIGRANŢII IN BRAZILIA

CAPITOLUL I

Emigranţi se numesc aceia cari — părăsindu-şi patria, adică ţara unde s'au născut, au crescut şi au ajuns până la o anumită vârstă, — pornesc în alte ţinuturi depărtate, străine şi necunoscute, nădăjduind că acolo vor putea să-şi croiască o soartă mai fericită. Numirea de *emigranţi* li se dă când pleacă din satul, sau oraşul natal şi cea de *emigraţi*, când se află între locuitorii ţinutului unde se stabilesc, spre a se deosebi de indigeni sau băştinaşi.

Situaţia lor e, fără îndoială, nenorocită. Căci nimic nu e mai trist decât să te înstrăinezi cu toţi ai tăi, ca să întreprinzi călătorii grele şi să pribegeşti pe unde nu ţi-ar fi trecut prin minte. Dar aceştia nu au încotro, căci prea puţini emigrează de plăcere, pe când cei mai mulţi pleacă siliţi, vorba proverbului: «Nevoia te'ndeamnă ce nu ţi-e voia».

Marea mulţime de emigranţi pornesc din acele ţări ale Europei, a căror populaţie a devenit atât de numeroasă, încât locuitorii abia se pot hrăni din produsul pământului. Astfel se întâmplă cu Anglia şi cu Germania, de unde în fiecare an emigrează cu miile, ca să se ducă în alte părţi ale globului, mai ales în America spre a căuta mijloace de trai, pe care nu le pot găsi în patria lor.

Dar, câţi nenorociţi n'au fost amăgiţi în nădejdile lor! Câţi dintre ei, în loc să afle acolo, în patria cea nouă, fericirea mult căutată, n'au întâmpinat lipsa cea mai înspăimântătoare, ba câteodată chiar robia! Alţi, dimpotrivă, s'au ridicat mai presus de orice aşteptare, iar îmbogăţirea unora a momit şi a hotărît pe cei mulţi să-i urmeze.

Dintre ţinuturile Americii, unde nevoia şi uneori dorinţa de a emigra, duc pe locuitorii din Europa, putem pomeni Statele-Unite ale Americii de Nord, Mexicul şi alte regiuni, dar dintre toate, Brazilia este ţara căreia pare a i se fi dat mai multă căutare.

Această întinsă ţară, aşezată în partea de miazăzi a Americii, în privinţa produselor naturale, este una din ţările cele mai binecuvântate de pe pământ. Suprafaţa ei era pe vremea povestirii noastre, de 8.400.000 kilometri pătraţi, din care abia vreo 200.000 erau cultivaţi. Prin urmare, pentru emigranţi, era un nemărginit câmp, unde-şi puteau desvolta industriile şi toate ramurile activităţii.

Odinioară, Brazilia era numai o provincie a Portugaliei şi se administra de către un vice-Rege şi de guvernatori. Dela anul 1822, s'a despărţit cu totul de acest stat şi principele regal a fost recunoscut, într'un mod solemn, ca împărat al Braziliei sub numele de Petru I (sau Don Pedro, după limba vorbită acolo) avându-şi reşedinţa în capitala numită Rio de Janeiro.

Astfel, acest imperiu formează astăzi un stat cu totul independent de Europa.

Repeziciunea cu care se mărea şi se întărea pe fiecare zi, arăta că această ţară putea să devie în viitor ameninţătoare pentru toată partea Americii de miazăzi.

Dacă populaţia Europei este prea mare, faţă cu întinderea ei, care nu se poate măsura cu a Americii,

Brazilia dimpotrivă era săracă în locuitori, căci pe atunci înnumăra numai 8.000.000 de suflete pe imensa suprafață de 8.400.000 kilometri pătrați.

De aceea guvernatorul ei se silea, în orice chip să atragă pe străini, mai cu seamă pe Europeni, deşi aceştia, ademeniţi de cele mai linguşitoare făgăduieli, rareori le văd îndeplinindu-se, aşa cum şi le închipuesc de mai înainte.

Insă, cu toate nenumăratele desamăgiri, pe care le-au întâmpinat atâtea mii de emigranţi, în fiecare an, familii întregi au plecat spre Brazilia, cu nădejdea de a se înavuţi acolo. Mulţi tineri, legănându-se în visuri de aur, s'au urcat în corăbiile care luau emigranţi spre a-i duce în această ţară.

Multe familii şi-au vândut tot ce aveau în Europa ca să plătească cheltuelile călătoriei, destul de costisitoare, căci până acum câtăva vreme, plutirea pe apă până în America, nu ţinea mai puţin de trei-patru săptămâni neîntrerupte.

CAPITOLUL II

Riemann şi emigranţii

Nici dorinţa de a emigra, nici setea de bani nu au fost pricinile ce hotărîră pe bietul Riemann, om cinstit şi harnic agricultor din Würtemberg, în Germania, să-şi părăsească pământul natal, ca să caute, în ţări străine, o fericire nesigură.

Iată ce se întâmplase:

Nişte timpuri grele, o iarnă lungă şi cumplită, pustiiri de grindină, molimă în vite şi alte nenorociri de felul acesta, aduseseră — puţin câte puţin — întristarea

Casa Şcolelor Bibliotecă

şi sărăcia peste această familie cum se cade, care odinioară se bucurase de o lesnicioasă şi plăcută viețuire.

Intr'o zi, ducându-se în mijlocul țarinelor, sărmanul Riemann văzu şi de astădată întreaga lui recoltă culcată la pământ de ploaie şi de piatră. Spicele zăceau pe jos, amestecate cu noroiul; nici unul nu scăpase de acest înspăimântător biciu al cerului.

Bătrânul şi neobositul muncitor era cu atât mai zdrobit, cu cât în belşugul acestui an îşi pusese toată nădejdea. Şi în adevăr, dacă recolta i-ar fi fost bună, şi-ar fi asigurat pâinea familiei pentru tot anul, ba încă ar fi putut să plătească şi proprietarului o parte din arendă, căci moş Riemann n'avea şi nu stăpânea pământ propriu, ci ținea cu arendă o moşioară a unui bogat din acel ținut. Singura avere, ce-i rămăsese dela părinți, era o căsuță şi grădina ce se ținea de dânsa. Dar nici acestea nu erau pe deplin ale lui. Restriştile, ce necurmat îl izbiseră de câțiva ani, îl nevoiseră să ia bani cu împrumut şi să-şi ipotecheze şi casa.

Când îşi văzu ogoarele pustiite, Riemann, cu ochii plini de lacrămi, strigă cu durere: — Doamne, mâna ta greu m'apasă, dar împlinească-se voia ta cea sfântă!

Şi înălțându-şi ochii la cer, religiosul bătrân, plin de supunere către Dumnezeu, suferea aspre încercări cu o răbdare nespusă.

Să trăim dar şi noi pilda acestui vrednic agricultor. Să ne deprindem a ne supune fără şovăire voinței lui Dumnezeu şi, când restriştea ne apasă, să zicem ca şi dânsul: «Doamne, împlinească-se voia ta cea sfântă»!

Oricât de mare ne-ar fi întristarea, vom simți cea mai dulce mângâiere, gândindu-ne că ea ne vine dela cel prea-Inalt. Şi, în adevăr, de câteori ne-am aflat în împrejurări grele şi am alergat la un asemenea mijloc, îndată liniştea ni s'a renăscut în inimă, ne-am simțit

Peste puţin cântătorii se apropiară de el

mai uşuraţi, mai veseli. Am recunoscut, plini de mulţumire, şi credinţa ce am pus în bunătatea şi înţelepciunea creatorului n'a fost deşartă.

Adesea însăşi amărăciunea devine unicul izvor al fericirii noastre. Această răbdare, această încredere şi resemnare dau sufletului toată puterea şi toată liniştea ce poate să aibă, căci ce altă fericire pe acest pământ se poate asemăna cu deplină credinţă în Dumnezeu?

Aceasta fiind starea, bietul Riemann, deşi vedea neputinţa în care se găsea de a-şi mai susţine familia, însă nu desnădăjduia de nemărginita bunătate a lui Dumnezeu, zicându-şi în sine: «Acela, care dă florilor câmpului frumoasa lor strălucire, hrană ierburilor şi pasărilor, putere şi viaţă oamenilor; nu mă va uita nici pe mine»!

Tocmai cugeta să se întoarcă între ai lui, când deodată auzi în depărtare răsunând nişte cântece voioase. Bărbaţi, femei şi copii intonau cântarea atât de răspândită în toată Germania:

De aici Brazilia nu e departe:
In ea găsi-vom o bună soartă.

Şi, prin cântecele lor, căutau să mai uite neplăcerile lungei şi truditei lor călătorii într'acea nouă patrie.

Peste puţin, cântătorii se apropiară de el: era o ceată de emigranţi, alcătuită din vreo şaptezeci până la optzeci de persoane, de felurite vârste şi sexe. Legăturile cu cele neapărat trebuitoare unii şi le purtau în spinare, alţii la subsuoară. Mamele îşi duceau copiii de mână şi rugau pe tovarăşii lor de drum să meargă mai încet, ca dânsele să nu rămână prea în urmă. Câţiva tineri vânjoşi se înhămaseră la nişte mici trăsuri, încărcate cu de ale casei sau cu de ale mâncării şi cu unelte de agricultură. Mai mulţi câni, însoţitori credincioşi

ai omului, veneau în urma stăpânilor, de a căror soartă erau legați. Amară pildă pentru purtarea multor oameni cari nu rămân credincioşi prietenilor, decât numai atât timp cât le surâde fericirea!

Toți emigranții mergeau cu picioarele goale, spre a-şi grăbi umbletul şi a-şi păstra încălțămintea. Câțiva bătrâni fumau din mici pipe de pământ, înegrite de multă întrebuințare. Copiii rodeau nişte cojițe de pâne, pe care le primiseră de pe la miloşii locuitori ai satelor pe unde trecuseră, cu toate că şi dânşii nu erau mai puțin săraci decât emigranții. Unul din tovarăşii lor, băiat voios, îşi scosese flautul din sac şi intona pe drum aria cântecului ce arătarăm. Ceilalți îl însoțeau cu vocea şi astfel ceata înainta voioasă şi fără încetare.

Călătorii trecură pe dinaintea lui Riemann şi toți îl salutară prieteneşte.

— Unde vă duceți? întrebă bătrânul pe un om în puterea vârstei, care-şi ținea în brațe un copil de lapte, pe când un alt băiețel ca de şase ani, cu fața rumenă şi bucălată, mergea tropăind pe lângă dânsul.

— Ți-o spune cântecul nostru, răspunse el oprindu-se în loc.

— Plecați în Brazilia? zise Riemann.

— Da, ne ducem în Brazilia, căci aici murim de foame. Pământul nu ne mai dă mijloace de viețuire. Mergem să căutăm fericirea într'o țară străină, unde pretutindeni se găsesc grămezi de argint şi de aur, precum ni s'a spus şi nouă. Ş'apoi, chiar dacă nu vom afla acolo avuțiile despre care ni s'a vorbit cu atâta încredințare, ştim că țara e destul de întinsă ca să dea de lucru braţelor muncitoare şi că cel puțin nu vom pieri de nemâncare.

— De unde o să porniți pe apă? întrebă Riemann, a cărui minte păru străbătută de o rază de lumină.

— Din Olanda, unde se găsesc mai multe vase, care duc pe emigranţi în noua lor patrie. La revedere! Rămâi sănătos! Nu pot sta mai mult, că tovarăşii merg într'una şi mi-ar fi greu să-i ajung de pe urmă cu aceşti doi copilaşi.

— Călătorie bună! răspunse Riemann, strângându-i mâna.

— Foarte-ţi mulţumesc, tată! zise emigrantul depărtându-se.

Şi îndată toată ceata dispăru din vederea lui Riemann, coborînd în dosul dealului care ascundea gura unei văi, ce se desfăşura în depărtare.

«In Brazilia!» cugetă Riemann, luându-şi calea către căscioară. Cată să mă gândesc mai bine la aceasta şi apoi... cine ştie dacă Dumnezeu nu mi-a trimis pe aceşti oameni ca să-mi arate şi mie calea mântuirii!

CAPITOLUL III

Să mergem în Brazilia!

Bietul Riemann, intrând în casă, unde toată familia căuta să-i cetească pe faţă dacă mai avea vreo nădejde în recoltă, zise cu întristare:

— Copiii mei, vijelia cu piatră ne-a nimicit totul. Numai e de gândit la recolta de anul acesta!

El fu întrerupt de oftarea: «Doamne, fie-ţi milă de noi!» care ieşi din piepturile tuturor celor de faţă. Margărita, fiică-sa mai mare, care, rămânând de puţin timp văduvă, ajunsese în sarcina bătrânului tată, împreună cu fiul ei, strigă:

— Iată-ne pierduţi, pierduţi pentru totdeauna! Cât suntem de nenorociţi!

— Copila mea, răspunse cuviosul bătrân, suntem scăpătați, dar nu și nenorociți. Nu suntem atât de pierduți cum crezi tu. Pierzarea e numai pentru oamenii viționi și înrăutățiți. Este adevărat că soarta nu ne e priincioasă și că nu ne putem gândi la viitor, fără a ne înfiora; cu toate astea, fiindcă niciodată n'am făcut vre-un rău și fiindcă împlinim cu sfințenie învățăturile Domnului, nu se cuvine să ne pierdem cumpătul. Dumnezeu, cerescul nostru tată, n'o să ne părăsească și cred că chiar de pe acum ne-a arătat calea mântuirii. Știți că împăratul Braziliei înlesnește ajutoare oamenilor muncitori, cari se duc să se așeze în țara lui. Le dă pământ de arat, grăunțe de semănat și unelte de agricultură. Intinsa lui împărăție n'are destui locuitori și, pe lângă aceasta, băștinașii nu cunosc cultura pământului așa cum se cuvine.

— Da' bine, tată, ce vrei să zici? îl întrebă Conrad, cel mai mare dintre fiii lui, tânăr, ager și puternic, privindu-l cu încordare.

— Vrem să ne sfătuim, urmă Riemann, ca să vindem căscioara și lucrurile ce nu ne sunt folositoare, să ne desfacem de datorii și, cu ce ne-o mai rămânea, să plătim cheltuelile de călătorie până în Brazilia, unde negreșit c'o să fim răsplătiți de toate suferințele și ostenelile noastre.

— In adevăr, zise Conrad, gândul nu e de lepădat.

In aprinsa lui închipuire de tânăr, el ardea de dorința de a vedea țări necunoscute. Și avea multă dreptate, căci în patrie nu se putea aștepta decât la o viață amărîtă și sărăcăcioasă.

Mărgărita și ceilalți copii — fiindcă de mult bietul Riemann își pierduse soția — plecară ochii în pământ și scoaseră câte un suspin din adâncul inimii. Cât de amar li se părea să-și părăsească scumpa lor patrie,

unde pentru întâia oară deschiseseră ochii, să-şi lase grădina de atâta timp lucrată cu mâinile lor, cireşii pe cari îi sădiseră şi cari dădeau cele mai plăcute fructe, boltele de liliac, sub care se adăposteau de arşiţa soarelui, când se întorceau dela câmp, ca să se dedea odihnei câteva clipe! Dar şi mai mult îi mâhnea, când se gândeau că o să dea uitării şi neîngrijirii mormântul mamei lor, unde în toţi anii se duceau plângând, ca să depună câte un mănunchiu de flori şi de care acum ar fi trebuit să se depărteze pentru totdeauna!

Bietul Riemann cunoscu ce se petrecea în sufletul lor. Oftă şi le zise, după o îndelungă tăcere:

— Ştiu bine ce mi-aţi putea răspunde, ca să-mi dovediţi că hotărîrea nu e nemerită. Nu văd însă altă scăpare. Cerşetoria, copiii mei, cerşetoria e soarta ce ne ameninţă şi noi nu ne vom coborî până acolo. Pe de altă parte nu putem găsi de lucru în tot ţinutul acesta, căci sunt prea multe braţe, locurile toate închiriate şi munca nu se plăteşte decât cu mâncarea şi băutura zilnică. Ce este dar de făcut?

— Ai dreptate, tată, zise Mărgărita suspinând şi strângându-şi copilul la sân. Să plecăm din Würtemberg.

— Da, să plecăm şi noi, cum au plecat atâţia alţii!

Ochii tuturor se umplură de lacrămi, afară de ai lui Conrad, fiindcă el ardea de dorinţa de a părăsi Germania şi de a se avânta către un viitor ce-l atrăgea prin farmecul necunoscutului şi al închipuirii.

CAPITOLUL IV

Pornirea deacasă

Bătrânul Riemann îşi vându casa şi mai toate lucrurile de care nu avea atâta trebuinţă, îşi plăti datoriile şi îşi luă ziua bună dela vecini şi prieteni, cari se

despărţiră de dânsul cu lacrămile în ochi, fiindcă pretutindeni acest bătrân de omenie se bucura de dragostea tuturor. Când sosi ziua în care trebuia să-şi părăsească patria pentru totdeauna, îndemnă pe toţi ai lui să-şi facă inimă bună şi să nu mai plângă.

După ce-şi regulă toate afacerile, îi mai rămase încă trei sute de taleri. Cu această sumă aveau să trăiască cinci persoane, afară de copilul Mărgăritei şi să se plătească cheltuelile călătoriei lor până în Brazilia.

Bătrânul suspină, văzând această mică sumă de bani; dar nu-şi pierdu încrederea, ci se lăsă cu totul în voia lui Dumnezeu.

Când toţi erau gata de plecare, Riemann zise fiului său Conrad:

— Fiindcă tu eşti mai tare şi mai sprinten decât noi, apucă înainte la Amsterdam şi ia cinci locuri într'o corabie, căci de acolo mi se pare că pornesc vasele ce duc pe emigranţi în America de miazăzi. Când vom sosi şi noi, să nu ne mai rămână altceva de făcut, decât să intrăm într'însa. Iată, ţine zece taleri. Cred că-ţi vor fi de ajuns pentru drum.

— Zece taleri! strigă Conrad. Ce să fac cu atâţia bani? Ferească Dumnezeu să cheltuiesc atâta bănet!

— Ia-i cu toate astea, răspunse Riemann, căci ce-ţi va mai rămânea, tot al nostru va fi.

Conrad nu mai zise nimic. Puse banii în buzunar, luă în spinare legătura lui şi pe a soru-sei Mărgărita, pe care ea nu o putea duce din cauza copilului şi plecă voios la Amsterdam, în Olanda. Ceilalţi ai casei, porniră pe urma lui Conrad, mergând mai încet, fiindcă Ana, care era de cincisprezece ani, şi Victor de şaptesprezece, ar fi putut merge tot aşa de repede ca şi dânsul, dar tatăl lor şi Mărgărita nu erau în stare să-i urmeze cu atâta iuţeală.

Când ajunseră pe colina de unde li se vedea satul, se opriră puțin și aruncară o duioasă privire spre locurile lor pe care le vedeau pentru ultima oară.

Mărgărita zări cu durere cei doi tei din fața bisericii, unde cunoscuse pe soțul ei pentru întâiaș dată. Amintirea zilelor fericite, când dansase și se bucurase sub răcoroasa lor umbră, reînviau în sufletul ei plin de amărăciune. Riemann își întorsese ochii către locul de odihnă, unde scumpa-i soție, fericirea tinerețelor lui, dormea pentru veșnicie. Ana și Victor simțeau o mâhnire nespusă că se despart de grădinița, de florile și de fructele scumpului lor cireș.

— Haide, să plecăm, copiii mei, zise Riemann, înecându-și suspinele în piept. De am mai sta aci, ne-am întrista și mai mult. E mai bine dar să pornim îndată.

— Amară soartă! zicea în sine-și Mărgărita, ștergându-și lacrămile.

— Cine știe ce ne așteaptă? răspunse Riemann. Cu toate astea, eu am mare nădejde că nu vom întâmpina nicio nefericire. Haide să cântăm puțin cântecul familiei noastre.

Și intonă cu voce tremurătoare frumoasa arie a cântecului, care începe astfel:

Tarea-ți credință în Domnu-ți pune,
căci e un soare, ce nu apune.
Nădăjdueşte, crede, lucrează,
că mâna-i sfântă te îndreptează!

CAPITOLUL V

Plecarea din Amsterdam

După o călătorie lungă și obositoare, familia Riemann ajunse la renumita cetate Amsterdam, regina orașelor comerciale.

Bătrânul, după ce găsi un adăpost pentru copiii lui, se îndreptă către port spre a întâlni pe Conrad, care, după părerea lui, trebuia să se afle încă de mult acolo. In adevăr că nu se amăgise, căci îl zări de departe, plimbându-se pe prundul mării, gânditor şi cu capul plecat. Alergă dar la dânsul cu nerăbdare.

— Ei bine, Conrade, cum ne merge treaba? Ai găsit vreo corabie pentru noi? Costă mult călătoria până în America?

— Totul s'a regulat, tată, răspunse Conrad înecându-şi suspinele. Călătoria costă două sute taleri. Un căpitan, al cărui vas o să pornească îndată, ne duce cu preţul acesta până în Brazilia.

— Ce fel, numai pentru două sute de taleri? strigă bătrânul cu mirare. Suma e mult mai mică de cum mă aşteptam. Spus-ai căpitanului că suntem cinci inşi şi un prunc? I-ai mai spus că avem şi un câine, pe bietul Azor, care s'a ţinut după noi, ca şi cum ar fi voit să nu-şi despartă soarta de a familiei noastre?

— Ştie totul şi nu ne cere decât această sumă. Să mergem îndată pe vas, căci aşteaptă numai un vânt priincios ca să ridice ancora.

— Niciodată nu mi-ar fi trecut prin minte să plătesc atât de puţin pentru lunga noastră călătorie. Credeam că banii, ce mai avem, abia o să ne ajungă spre a plăti acest drum până acolo. Acum ne mai rămân cincizeci de taleri. Să mulţumim lui Dumnezeu, fiul meu, că ne-a făcut să dăm peste un căpitan atât de bun.

Conrad oftă şi-şi întoarse faţa, ca tată-său să nu vadă lacrămile ce-i curgeau din ochi.

— Dar ce ai tu? îl întrebă Riemann, căruia nu-i scăpa din vedere starea de turburare în care se găsea fiul lui. Păreai atât de voios că facem această călătorie şi acum s'ar zice că tremuri, când e vorba de plecare!

— Nu tată, nu privesc cu ochi răi această călătorie, care sunt încredințat că trebuie să ne scape, răspunse Conrad, silindu-se să se stăpânească. Să mergem acum la ceilalți, să-i luăm și să ne întoarcem cât mai curând, fiindcă nava poate să plece fără noi și atunci ne-ar fi cu neputință să mai aflăm împrejurări atât de priincioase pentru călătorie.

Riemann încuviință aceste înțelepte vorbe și duse pe Conrad la locul unde familia îi aștepta cu nerăbdare.

Bătrânul plăti cheltuiala ce făcuseră. Toți își luară legăturile și se îndreptară către port.

Ajungând aci, intrară într'o luntre, ce-i duse la vasul *Aurora*, cu al cărui căpitan se înțelesese Conrad. Nava era plină de emigranți, cari așteptau plecarea cu neastâmpăr.

— A ! iată-te însfârșit, zise lui Conrad căpitanul vasului, care avea o înfățișare aspră și respingătoare. Se vede că pentru ăștia ai oprit locurile știute, urmă el arătând pe Riemann și pe cei trei copii ai lui. Inainte de a mai face un singur pas, plătește-mi suma cu care ne-am învoit. Cu oameni de felul vostru niciodată nu poate lua cineva îndestule măsuri de chezășie. Și, cu toate că sunt neîncrezător ca un diavol, aceasta nu mă împiedecă să fiu și eu uneori păcălit.

— O să ai banii ce ți se cuvin, îi răspunse Conrad cu răceală. Pe lângă aceasta, află că oameni de felul nostru își împlinesc datoriile cu sfințenie.

— Vom vedea, zise căpitanul cu un zâmbet batjocoritor. In vorbe, totdeauna sunteți cinstiți; când veniți însă la fapte, tocmai atunci se vede cât de puțin trebuie să se increadă cineva în voi!

— Tată, adă punga să-i plătesc eu, dacă-mi dai voie, zise Conrad bunului Riemann, pe care urîta

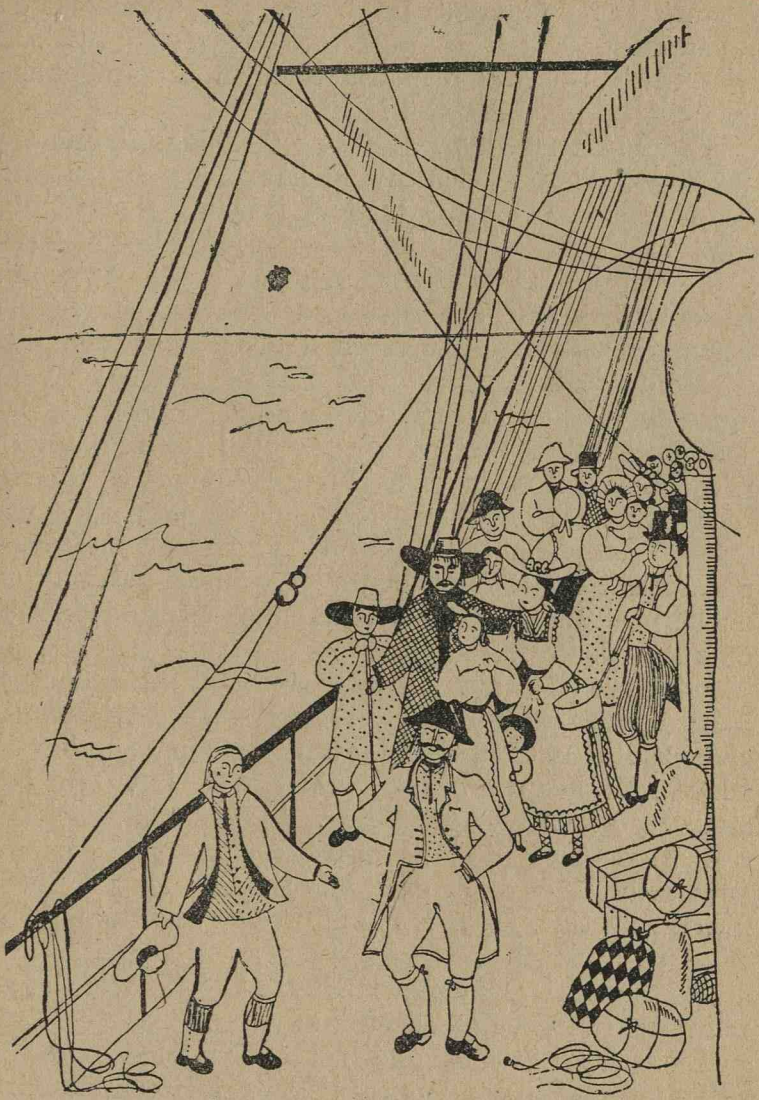

O să ai banii ce ţi se cuvin

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREŞTI

purtare a căpitanului îl făcuse să amuțească de supărare.

— Iat'o, fiul meu, răspunse Riemann, scoțând punga dela cingătoare. Plătește-i îndată.

Conrad merse după căpitan în cabină, îi numără două sute de taleri și semnă o hârtie, pe care acesta i-o dăduse în tăcere. O lacrimă fierbinte îi căzu din ochi, pe dânsa.

— Imi pari un băiat prea simțitor, îi zise căpitanul. Aceasta însă nu se împacă de loc cu starea de scalvie, pentru care ești acum hărăzit. Lasă lacrămile pe seama femeilor și a copiilor. Mai ales când vom ajunge la Rio —cum numim noi marinarii orașul Rio-de-Janeiro—să nu te arăți atât de posomorît, căci cu anevoie m'aș putea scăpa de tine. Nu te-ar cumpăra nimeni.

— Nu duce nicio grijă, domnule căpitan, răspunse Conrad. Astea sunt cele din urmă lacrămi ce vărs pentru nenorocirile mele. Sunt matur și voiu să mă port ca un bărbat. Tata m'a învățat să sufăr cu răbdare răul ce nu se poate înlătura.

— Bine, prea bine! îi zise căpitanul strângându-și banii de pe masă și punându-i în scrin. Incă un cuvânt: ai un frate de șaptesprezece ani, un băiat frumos, în adevăr. E aproape tot atât de înalt ca și tine. Dacă i-ai strecura o vorbă... înțelegi... dar în taină, căci bătrânul poate că n'ar voi cu nici un preț să consimtă la aceasta, căci după câte mi-ai spus, nu știe nimic nici despre tine. Dacă l-ai îndupleca să semneze un act ca al tău, atunci...

— Ferească Dumnezeu! Să vând și libertatea fratelui meu? strigă Conrad cu groază.

— Iac'așa! Știu bine că n'ai s'o faci degeaba, urmă căpitanul fără să se turbure; îți dau cincizeci de taleri, dacă-l vei îndupleca.

— Nici pentru o mie nu voiu încerca o asemenea faptă. Nu te mai gândi la una ca asta, ci mulțumește-te că ai cumpărat sângele și viața mea.

— Acest băiat îmi place, urmă căpitanul deschizând scrinul și scoțând o pungă dintr'însul. Iți mai dau zece taleri.

— Dumneata îmi cunoști hotărîrea. Nu voiu primi niciodată aceasta.

— Nu, nu, nici chiar pentru zeci de mii.

— Ei bine, du-te naibii! Ești un nebun!

Conrad ieși atunci din cabină și se întoarse între ai lui, care-l așteptau de atâta timp.

— Ai terminat? îl întrebă tată-său. Putem rămânea aici?

— Da, negreșit. Am regulat totul! îi răspunse Conrad. O să ni se arate îndată locurile noastre.

După câteva clipe, subcăpitanul sosi și le zise să-l urmeze.

CAPITOLUL VI

Călătoria pe mare

Locul hărăzit fiecăruia dintr'înșii era numai de cinci palme în lățime și de șapte în lungime. Aci trebuia să se miște, să mănânce, să doarmă și să țină tot ce aveau cu dânșii. Aerul era greu, cald și stricat, fiindcă în acest loc strîmt al vasului se aflau încă șaptezeci de emigranți, dintre cari cei mai mulți o adunătură din oameni cei mai răi.

Mâncarea ce li se da, nu numai că era foarte rea și adesea stricată, dar li se împărțea și cu o mare sgârcenie. Pesmeții de mare, care făceau o parte însemnată

din hrana lor, erau aşa de înţesaţi de viermi, încât trebuiau curăţaţi cu îngrijire mai înainte de a-i duce la gură. Bucatele cele mai multe erau din legume uscate; mazăre sau bob, preparat adesea cu slănină râncedă şi din care se dădea fiecăruia câte o porţie tare mică. Insă, oricât de mică ar fi fost, gustu-i era atât de greţos, încât cu anevoie se putea mânca.

Drept băutură, li se da apă stătută. Cu toate astea, s'ar fi simţit fericiţi, dacă li s'ar fi dat de ajuns şi astfel; dar nenorociţii emigranţi sufereau foarte mult de setea, care le era stârnită de marea căldură şi mai cu seamă de întrebuinţarea cărnurilor sărate.

Bătrânul Riemann suferi cu răbdare toate aceste neajunsuri, nădăjduind că se vor sfârşi odată. Când văzu însă că băeţelul Mărgăritei se îmbolnăveşte, ochii i se umplură de lacrămi şi se închină suspinând:

— Doamne atotputernic, aibi milă de noi în nenorocire!

Dumnezeu le păstra însă o încercare şi mai dureroasă. Bietul copil, singura bucurie şi cea mai dulce mângâiere a mamei, el care la pornire era atât de sănătos, muri a doua zi, din lipsă de hrană şi de aer. Mărgărita văzu cu sfâşiere de inimă punându-se pe o scândură corpul neînsufleţit al sărmanului ei copil şi aruncându-se în valurile mării, unde avea să servească de hrană peştilor.

Câte lacrămi vărsă duioasa mamă! Câte chinuri străpunseră pe simţitorul Riemann! Ce dureroasă tăcere domnea peste toţi ai neamului.

Bătrânul rupse însfârşit tăcerea şi vorbi.

— O, Dumnezeule, facă-se voia ta!

Fiecare din ei repetă aceste cuvinte mângâietoare în sufletele ce-i apăsau.

Călătoria nu fu scutită de orice primejdie.

Pe când se apropiau de țărmul Braziliei, se ridică o vijelie furioasă. Nava era zguduită de valuri într'un chip înspăimântător. Starea emigranților era înfiorătoare, de oarece căpitanul îi închise între punți; fiindcă se temea ca nu cumva acești nenorociți, cari în spaima lor se grămădiseră împrejurul lui, să-l turbure în conducerea vasului. Asprimea și reaua creștere a acestui om erau cu atât mai nesuferite, cu cât, în asemenea împrejurări, un căpitan nu se cuvine să-și piardă niciodată cumpătul, ci să stea liniștit, încurajând pe călători și îmbărbătând pe oamenii de serviciu.

E cu neputință să-și dea cineva seama despre starea bieților emigranți, închiși în acel loc îngust. Clătinarea corabiei îi arunca în toate părțile, fără să poată găsi nicăiri un punct de reazim. Lăzile, mesele, pachetele cu mărfuri, mobilele, toate căzuseră grămadă în mijlocul nenorociților și peste cei întinși pe podeaua vasului, rănind foarte greu un număr dintr'înșii! Suferințele lor erau cu atât mai mari, cu cât cei mai mulți se aflau cuprinși de amețeala produsă de mare, ale cărei rele urmări nu le poate cineva cunoaște, decât numai când le-a încercat vreodată, călătorind pe o mare furtunoasă.

Intr'un moment de liniște, Mărgărita zise tatălui ei:

— Dumnezeu a făcut bine că a chemat la dânsul pe sărmanul meu copilaș, până a nu ni se întâmpla această vijelie înspăimântătoare. Dacă ar fi mai viețuit ar fi suferit o moarte de o sută de ori mai dureroasă. Cum l-aș fi putut feri, mititelul, de a nu fi strivit de scândurile unui vas bătut cu atâta furie de valuri? Tot ce face Dumnezeu e bine făcut. Binecuvântat fie numele lui de toți și totdeauna!

CAPITOLUL VII

Sosirea în Brazilia

Călătorii abia scăpați de turbarea furtunii, ajunseră însfârșit pe țărmul Braziliei.

De departe li se înfățișă vederea marelui oraș Rio de Janeiro, cu biserici numeroase și clădiri mărețe, de o construcțiune regulată, dar cu stradele foarte strâmte. Ori încotro își aruncau privirea, nu vedeau decât nenorociți sclavi negri, plecați sub greutatea poverilor ce aveau să poarte. Această priveliște fu cât se poate de tristă pentru dânșii, cari erau deprinși să viețuiască între oamenii liberi.

— Iată palatul guvernatorului, zise emigranților căpitanul corabiei, arătându-le un palat măreț, în apropiere de portul orașului. Acolo veți afla în ce parte a țării vi se va da voie ca să vă așezați. Cât pentru acest tânăr, zise el arătând pe Conrad, care sta nemișcat pe prund, nemai cutezând nici să-și ridice ochii, el este al meu. O să-l vând cum voiu putea mai bine.

— Să vinzi pe fiul meu! strigă Riemann, punându-se între Conrad și căpitan. Dar cum se poate una ca asta? Mă voiu împotrivi la această nelegiuire până la cea din urmă picătură de sânge, care-mi va curge în vine. Cată să fie legi și în această țară. Nimeni nu va suferi să se vândă aci oamenii liberi!

— Tocmai pentrucă aici sunt legi, răspunse cu surâs batjocoritor căpitanul, eu îl voiu vinde. Uite, îi cunoști semnătura? Iată actul prin care m'a recunoscut ca proprietar al lui.

Zicând aceste cuvinte, scoase din buzunar actul subsemnat de Conrad și-l citi bătrânului, fără însă a i-l da în mână.

— Nu cumva crezi, urmă el cu acelaş ton, că aş fi adus cinci persoane până în Brazilia pentru două sute de taleri? Cel mai mic preţ pentru care aş fi putut să vă iau, era de patru sute. Ca să-mi împlinesc suma, fiul tău mi-a dat dreptul să-l vând ca sclav, şi o să mă folosesc de acest drept, câştigat pe o cale atât de legală.

— Eşti un neruşinat speculator de oameni! strigă bătrânul Riemann înfuriat. Dar tu, Conrade, zise el adresându-se către fiul său cu ochii plini de lacrămi, pentru ce-ai ticluit o faptă atât de necugetată? Nu te-ai gândit la durerea ce ne puteai aduce? Nu ţi-a fost milă de iubirea fraţilor şi surorilor, de bătrâneţele mele?

— Vai tată, cum puteam face altfel? răspunse Conrad aruncându-se în braţele lui. Căsuţa ni se vânduse. Această călătorie ne rămăsese cea din urmă nădejde. Banii ce mai aveai nu ajungeau să plătim cheltuelile drumului. Am fi fost deci nevoiţi să dăm numai pentru înapoiere puţinii bani ce mai aveam şi să ne întoarcem ca cerşetori în patrie, batjocoriţi de toţi ca nişte neghiobi, ca oameni fără iubire de ţară şi fără ruşine faţă de cunoscuţii noştri. Mi se înfăţişa o singură cale de scăpare. Omul ăsta îmi spuse că ne va duce pe toţi în Brazilia, dacă vreau să-mi sacrific libertatea. Puteam oare să mai stau o clipă la îndoială?

— Sărmanul meu copil, bunul meu Conrad! Câtă mărinimie! Ce devotament! strigă tatăl mişcat până în adâncul sufletului.

— Bunul nostru frate! Te-ai jertfit pentru noi! îi ziseră fratele şi surorile, ştergându-şi lacrămile fierbinţi ce curgeau şiroaie din ochii tuturor.

— Când o să sfârşiţi odată cu plânsetele şi vaietele voastre? le zise răstit căpitanul. Ajungă-vă atâta! Tânărul să vină cu mine, căci este al meu! Cât pentru voi,

mergeţi unde voiţi. Aide, băiete, urmează-mă la târg, fiindcă nu vreau să-mi stea banii închişi fără niciun rost.

— Incă un cuvânt, un singur cuvânt, căpitane! zise Riemann punându-se între dânsul şi Conrad. Iată cincizeci de taleri: primeşte-i şi ia-mă pe mine în locu-i. Tot mai pot să muncesc încă. Sunt mai tare de cum crezi. Fii omenos şi bun. Inapoiază nenorocitei mele familii pe un frate, care poate fi sprijinul ei pe aceste pământuri necunoscute!...

— Ce? visezi? îi răspunse căpitanul. Mă crezi oare atât de nerod, încât să schimb pe un tânăr plin de putere cu un bătrân plăpând ca tine, care nu poate să mai vieţuiască decât vreo câteva luni de zile? Cu el, eu pot să trag mare folos dintr'o asemenea afacere şi să-l vând pe o sumă, care să mă despăgubească de cheltuelile ce-am făcut cu voi. Pe tine însă nu te-ar cumpăra nimeni, şi m'aş spăla pe mâini de toţi bănişorii mei.

— Căpitane, răspunse Riemann, dacă eşti creştin, dacă crezi în răsplătirea cerească, nu fii atât de crud, ca să lipseşti o familie întreagă de unicul ei sprijin.

— M'am deprins încă de mult cu asemenea nimicuri. Fiecare din aceia, pe care-i aduc aici, tot astfel îmi vorbeşte. Dacă nu m'aş fi ţinut bine, ci m'aş fi înduplecat prin frumoasele lor cuvinte, n'aş mai avea nici măcar un ban: aş fi rămas un cerşetor ca şi voi!

— Tată, zise Conrad cu hotărîre, stăruinţele dumitale sunt în deşert. Nu mai ruga pe un asemenea om. Invoiala e făcută, deci poate să-şi arate drepturile asupra mea. Gândul că o să fiţi fericiţi şi scutiţi de asprimea sărăciei, va îndulci amărăciunea sclaviei mele şi mă voi simţi mai liniştit.

— Nu, nu! strigă toată familia, n'o să putem gusta nici o clipă de odihnă, cât timp te vom şti selav şi departe de noi!

— Cu toate astea, nu-mi pot schimba soarta, zise Conrad întorcându-şi faţa ca să poată rămâne stăpân pe el. Faceţi-vă inimă bună şi aveţi încredere în Dumnezeu.

— Aide, mergeţi! zise căpitanul, îmbrâncind pe Conrad înainte-i. Mi s'a urît cu atâta plânset!

— La revedere, tată! La revedere, scumpii mei frăţiori, strigă Conrad iuţindu-şi paşii, spre a se depărta de dânşii.

Şi peste puţin se făcu nevăzut din ochii familiei, pe care această înspăimântătoare împrejurare o înmărmurise de durere.

— Cu toate astea, trebuie să ştim ce are să se facă cu dânsul, zise Riemann, venindu-şi în simţiri. Să mergem, copiii mei, să-l urmăm la târg. Am văzut calea pe unde a apucat!

CAPITOLUL VIII

Târgul de sclavi

Riemann şi copiii lui ajunseră la târgul de sclavi, aproape în acelaşi timp cu Conrad şi căpitanul.

Acesta îşi puse victima în numărul celorlalţi sclavi şi toată familia se apropie cât putu mai mult de dânsul. Nu e greu să-şi facă cineva o părere despre ce simţeau în suflet.

— Unde este actul doveditor că acest tânăr e sclavul dumitale? întrebă pe căpitan un om, care părea a fi inspectorul târgului.

— Iată contractul semnat de dânsul, răspunse căpitanul. Mi s'a vândut mie, ca să plătească cheltuelile pentru călătoria familiei lui dela Amsterdam până aici.

— Iţi recunoşti semnătura? întrebă inspectorul pe Conrad.

— Da, domnule, răspunse Conrad fără a mai sta la îndoială. Sunt proprietatea acestui om.

— Dacă este aşa, pune-te la rând, că nu-ţi pot fi de nici un ajutor, zise inspectorul.

Conrad se supuse.

Ce să mai facem descrierea scenelor care se petreceau în acel târg? Oamenii îmbrânceau pe semenii lor ca pe nişte vite. Ii pipăiau, îi cercetau, îi vindeau şi-i cumpărau fără nicio mustrare de cuget.

Conrad, care avea o înfăţişare plăcută, fu vândut inspectorului grădinii imperiale, un om foarte avut, cu trei sute cincizeci de taleri. Acesta îl luă cu dânsul, fără a-i da voie să-şi ia, pentru ultima oară, ziua bună dela familia lui îndurerată.

Bietul băiat aruncă spre dânşii o privire, în care se puteau vedea chinurile ce-i sfâşiau sufletul. Bătrânul şi copiii rămaseră striviţi de durere.

— La ce crude încercări mă supui, o Doamne, strigă Riemann, scoţând un suspin. Trebuia oare să vieţuiesc atâta, ca să fiu martor la o asemenea nenorocire?

Nici unul din copii numai putea vorbi. Suspinele le înecau cu totul glasul.

— Copiii mei, le zise părintele după câteva minute, hai să mergem la palatul guvernatorului. Sacrificiul bunului nostru Conrad nu ne va fi cu totul nefolositor. Sărăcia şi întristarea în care ne găsim îl vor atinge, îl vor mâhni şi mai mult decât sclavia. Ii cunosc eu inima şi i-o cunoaşteţi şi voi. Poate că Dumnezeu ne va arăta calea mântuirii. Să nu pierdem nădejdea în părintească-i bunătate. El încearcă pe oameni, dar niciodată nu-i lasă să piară, cât timp nu s'au făcut nedemni de binefacerile-i neprețuite.

Plecară aşa dar cu inima înnecată de suspine, cu ochii plini de lacrămi.

CAPITOLUL IX

Bunul marinar

Ajungând la palatul guvernatorului, aşteptară îndelung, fiindcă ceilalţi emigranţi le apucaseră înainte. Acolo li se înscria numele pe o listă, după cum le venea rândul. Bietul Riemann era în urma tuturor.

Aci norocul îşi împărţea darurile cu ochii închişi. Secretarul guvernatorului, după ce cetea un nume, scotea dintr'un vas un bilet, pe care era scris numele districtului şi partea de pământ hărăzită emigrantului. Numele emigrantului şi al districtului se înscriau într'un registru de către un subsecretar. Apoi i se spunea să se retragă şi să vină iarăşi după opt zile, ca să-şi primească actul în puterea căruia devenea proprietar pe pământul ce-i căzuse la sorţi.

Toate acestea se petreceau în cea mai mare ordine. Nu se adăuga la donaţie nici un cuvânt prietenesc sau de prisos, căci afacerile erau atât de numeroase şi pripite, încât nici una nu se putea amâna pe a doua zi.

In cele din urmă fu pomenit şi numele de Riemann.

Viceguvernatorul puse mâna în vas şi scoase dintr'însul un bilet, pe care-l citi în limba portugheză şi pe care secretarul german îl traduse în nemţeşte, aşa cum se urma cu toţi emigranţii: «Riemann, agricultor würtemburghez, cu trei copii, în districtul Diamantelor, pe ţărmii râului Gigitonona».

După ce acest din urmă bilet fu citit şi trecut în procesul verbal, viceguvernatorul voi să se retragă.

Atunci Riemann, adresându-se către secretarul german, a cărui înfăţişare îi insufla mai multă încredere, îl întrebă zicându-i:

— Domnule, te rog, spune-mi şi mie dacă soarta a fost bună cu mine.

— Da, moşule, îi răspunse secretarul cu bunătate. Soarta nici că putea să-ţi fie mai bună. Dacă veţi munci cu stăruinţă, o să trăiţi fără greutate, dar să vă feriţi mai cu seamă de a cumpăra diamante dela negrii cari lucrează în Mandanga, cea mai mare dintre minele de diamante ale Braziliei, unde se găsesc în serviciu peste o mie de sclavi negri. Aceasta v'ar costa viaţa, după legile statului.

— Ferească-mă Dumnezeu să mă ating de vreun lucru, fie cât de neînsemnat, al unei ţări şi unui împărat care mă primesc cu atâta bunăvoinţă! răspunse Riemann. Nu voi căuta să mă folosesc decât de ceea ce voi scoate din sânul pământului, prin sudorile frunţii mele şi ale copiilor. Te rog fierbinte, domnule, dă-mi oarecare desluşiri despre ţinutul unde avem să locuim de aci înainte.

— Sunt atât de obosit, bătrânule, îi răspunse secretarul, încât abia mă ţiu pe picioare şi nu pot vorbi mai mult cu dumneata. Tot ce-ţi pot spune este că, dacă ai ceva bani, ar trebui să vă cumpăraţi uneltele necesare pentru agricultură şi pentru clădirea unei case. Altfel, cu anevoie veţi ajunge la un bun sfârşit, căci nu vi se dă decât pământ. Făgăduelile, ce se fac emigranţilor, de a le veni în ajutor, nu sunt niciodată împlinite. De aceea o mare parte din aceşti nenorociţi, venind aici fără bani, au murit de foame ori s'au vândut ca sclavi, fiindcă sunt trimişi în locuri singuratece, unde nu pot găsi niciun ajutor de nicăirea. Cele ce-ţi spusei servească-ţi drept regulă pentru viitor.

— Foarte mulţumesc, scumpul meu domn, îi răspunse Riemann. Nu m'am amăgit, crezând că voi afla în dumneata un om compătimitor.

Zicând aceste cuvinte, Riemann vroi să plece, când secretarul îi întinse mâna, pe care dânsul i-o strânse cu recunoştinţă şi se depărtă cu copiii.

Acum trebuia să caute un adăpost pentru cele opt zile, cât aveau să mai şadă în Rio de Janeiro, lucru foarte anevoios pentru dânşii, ca unii ce nu cunoşteau nici limba ţării, nici oamenii, nici localitatea, nici obiceiurile.

Rătăciră dar îndelung pe străzile oraşului, care erau liniştite, fiindcă sosise amiaza, când fiecare se odihnea. Setea şi foamea îi chinuiau şi apoi erau istoviţi şi de căldura cea mare.

Se credeau pierduţi, când întâmplarea îi făcu să întâlnească pe un marinar al vasului cu care veniseră din Europa. Acest om, care pe uscat era cu totul altfel decât pe apă, le propuse să-i conducă la o gazdă, unde puteau vieţui cu preţuri mici, dacă se vor mulţumi să-şi împace numai trebuinţele neapărate ale vieţii.

— Ai fi putut să cazi, îi zise marinarul, în mâinile vreunor oameni, cari nu numai că te-ar fi despoiat de puţinul ce ai, dar încă te-ar fi silit să le laşi vreun copil, ca să-l vândă la târgul sclavilor. Căci în ţara asta iubirea de aur este la culme şi toţi nu cruţă nici un mijloc pentru a-şi împăca această sete cumplită.

Bătrânul Riemann oftă din adâncul inimii şi mulţumi lui Dumnezeu că-i scosese înainte pe acest om bun, care venise tocmai la timp ca să-l ferească de vre'o nouă nenorocire. Totdeodată se gândea şi la sărmanul Conrad, care se jertfise cu atâta duioşie pentru dânşii, vânzându-şi libertatea ca să le asigure o vieţuire liberă.

Urmară dar pe marinar, care-i conduse într'o cârciumă de rând, nu departe de port. Aci găsiră de ale mâncării şi adăpost în contra arşiţei soarelui.

— Mâine, zise Riemann, o să mă duc să cercetez despre soarta lui Conrad. Astăzi mi-ar fi cu neputinţă să fac ceva în această privinţă, căci sunt bolnav prăpădit. Ce-o fi devenit bietul băiat? Numai de n'ar fi căzut

în mâinile vre-unui stăpân, care să-l împovăreze cu munca! Dumnezeu să-şi facă milă de dânsul, căci, dacă ar cădea în vreo restrişte, aş muri de mâhnire...

— Te vom însoţi şi noi tată! strigară toţi copiii. Până a nu părăsi oraşul, dorim să mai vedem şi noi odată pe scumpul nostru Conrad.

— Facă cerul să putem gusta această din urmă mângâere! Dar împlinească-se voia lui Dumnezeu! adause bătrânul suspinând.

CAPITOLUL X

Incercarea nefolositoare. — Plecarea la Gigitonona

A doua zi, disdedimineaţă, marinarul — care nu înceta să le arate cea mai mare bunăvoinţă —veni la dânşii ca să-i ducă la grădina împărătească, fiindcă el cunoştea Rio-de-Janeiro tot aşa de bine ca şi oraşul lui natal. Apoi vorbea limba portugheză destul de bine, ca să fie înţeles de Brazilieni.

După mult umblet, devenit şi mai nesuferit din cauza căldurii, care creştea pe fiecare clipă, ajunseră însfârşit la grădina împărătească. Marinarul rugă pe portar, să-l lase să intre în grădină, împreună cu tovarăşii ce-l însoţeau.

— Ce să căutaţi voi în grădina împăratului? îi întrebă portarul, cu luleaua între dinţi. Oamenii săraci nu intră niciodată în această grădină, fără o asemenea hârtie, adause dânsul, arătând un bilet şi aruncând o căutătură dispreţuitoare asupra bietei familii.

— N'avem carte de intrare, răspunse marinarul cu supărare, dar nu merităm să ne întâmpini cu dispreţul acesta. Persoanele ce mă însoţesc au aci un tânăr din

familia lor, care ieri a fost cumpărat în târgul de sclavi de către inspectorul grădinii, şi vin să-şi ia ziua bună dela dânsul.

— Ar fi trebuit să facă aceasta încă de ieri, înainte de a fi vândut! răspunse portughezul. Acum este al stăpânului, căruia nu-i place să vorbească nimeni cu sclavii, căci i-ar împiedeca dela muncă. Aşa dar, dacă n'aveţi o carte de intrare, puteţi să vă retrageţi, că nu veţi călca în grădină!

Zicând aceste cuvinte, trase un grătar de fier aurit, îi închise zăvoarele cu cheile ce purta la brâu şi se depărtă fumând.

— Ducă-se naibei! zise marinarul, văzând pe portar depărtându-se. Nu vrea să ne lase să intrăm şi, zău nu-mi vine să cred că nişte oameni ca noi o să poată dobândi o asemenea voie. Nu vă mâhniţi însă deloc, adause el cu blândeţe. O să fac tot ce voiu putea, ca să-mi capăt un bilet de intrare, căci, în adevăr, ar fi prea trist să fiţi nevoiţi a vă înfunda în singurătatea dumneavoastră, mai înainte de a vă lua ziua bună dela bietul Conrad.

Bunul marinar îşi puse toate puterile, ca să-şi procure o carte de intrare, dar încercările-i fură deşarte, căci nu putu să capete nimic.

Biata familie Riemann se văzu lipsită de mângâierea de a îmbrăţişa încă odată, înainte de plecare, pe scumpul lor Conrad, ca să-i mulţumească de sacrificiul ce făcuse pentru dânşii şi să-i făgăduiască toţi că-şi vor pune toate puterile, spre a-l scăpa de lanţurile sclaviei.

Trecuseră cele opt zile hotărîte de viceguvernator pentru şederea emigranţilor la Rio-de-Janeiro. Bătrânul Riemann se duse dar să-şi primească actul de proprietatea pământului ce li se dedese. Secretarul german i-l înaintă şi-i ură toate fericirile în noua viaţă. Apoi îl îndemnă

iarăşi să nu se amăgească vreodată a cumpăra diamante dela sclavii din Mandanga, cari erau pedepsiţi pentru furt în chipul cel mai înspăimântător, împreună cu cumpărătorii.

— Domnule, îi răspunse Riemann, dă-mi voie să-ţi spun că aceste îndemnuri sunt cu totul de prisos pentru mine, fiindcă, deşi doresc din suflet să adun avere, ca să fiu în stare a libera pe unul din fiii mei, care lâncezeşte în sclavie, însă, pentru că totdeauna am pe Dumnezeu înainte-mi, nu mă voiu putea hotărî să răscumpăr libertatea copilului meu cu preţul unei fapte vinovate şi ruşinoase.

Secretarul îl lăudă pentru aceste alese simţiminte şi se despărţiră.

Ajungând la gazdă, Riemann plăti cârciumarului cheltuiala ce făcuseră. Deşi trăiseră aci o viaţă atât de cumpătată, încât adesea nu-şi îndestulau nici chiar foamea, cârciumarul îi ceru douăzeci de taleri, jurându-i că nimeni nu fusese servit mai bine decât ei şi că aceasta o făcuse numai în vederea recomandării prietenului său, marinarul.

Nu-i mai rămâneau bietului Riemann decât 30 de taleri. Cu o parte dintr'înşii el cumpără instrumentele agricole şi uneltele care-i erau cu totul trebuincioase, iar cu cealaltă parte câte ceva de ale mâncării şi grăunţe de semănat, precum grâu, orez, cânepă şi porumb, cărora le merge prea bine în această ţară. Guvernul le înlesnise o căruţă, spre a-i duce la Gigitonona. Plecară dar plângând din acel oraş, în care lăsau tot ce aveau mai scump, pe nenorocitul Conrad.

In clipa când erau să se urce în căruţa trasă de patru catâri ageri, văzură pe marinar, singurul lor cunoscut, alergând spre dânşii. In spinare ducea un sac atât de greu, încât abia se putea lupta cu dânsul.

— Prietenii mei, la zise el aruncând sacul în căruță și ștergându-și sudoarea depe frunte, luați cu voi și sacul acesta, ca o amintire din partea mea. Poate că o să vă prindă bine. Dumnezeu să fie cu voi! Sunteți oameni așa de cumsecade, încât nu se poate să nu gustați și zile fericite.

El le mai dete încă odată mâna și se depărtă atât de repede, că nu putură nici să-i mulțumească. Marinarul, sub vestmintele-i simple, ascundea o inimă plină de bunătate și arătarea recunoștintei lor l-ar fi umilit poate.

« Dumnezeu să-ți dăruiască toate bunurile și toate fericirile! » strigă bătrânul, urmându-l cu privirile.

Trăsura își luă repede drumul și, ieșind din oraș, porni în lunga-i cale, spre a duce pe emigranți în ținutul Diamantelor.

CAPITOLUL XI

Fericita descoperire

— Am ajuns zise căruțașul în limba portugheză, oprindu-se în piața unui orășel.

Apoi prin semne le dete să înțeleagă că trebuiau să-și arate hârtiile ce aveau guvernatorului, care locuia aci într'o casă frumoasă, ca el să-i trimită cu cineva până la locul ce li se hotărîse.

Dându-se jos împreună cu călătorii, căruțașul își descărcă trăsura, se urcă iarăși într'însa și se depărtă în liniște. Sărmanii emigranți, singuri într'o țară necunoscută și a cărei limbă nu o știau vorbi, se văzură înconjurați de o mulțime de curioși, cari-i priveau cu un aer disprețuitor și râdeau de stângăcia și nedumerirea lor.

Neştiind ce să mai facă, Riemann luă cuvântul şi zise:

— Copiii mei, staţi lângă legăturile noastre şi aveţi grije de dânsele. Eu mă duc la guvernator, care o să ne facă rost de vreun adăpost, sau o să ne dea pe cineva ca să meargă cu noi până la locul unde ne vom aşeza, căci nu mai avem nici un ban. Să nu pierdem nădejdea că Dumnezeu veghează asupra noastră.

Bătrânul intră în palatul guvernatorului şi îndată îl înconjură o mulţime de sclavi negri, smulşi din patria lor şi osândiţi la muncile cele mai obositoare. Insă, fiindcă niciunul din ei nu cunoştea limba germană şi altfel nu se putea înţelege cu dânşii, se găsi într'o încurcătură şi mai mare decât până atunci. Deodată se deschise uşa unei camere, ce răspundea în sala de intrare şi văzu ieşind de aci un om înalt şi uscăţiv, cu faţa arsă de soare, cu un aer posomorât şi respingător. Acesta este guvernatorul.

El îşi aruncă îndată privirile spre Riemann, care, afară de guvernator, era singurul om alb, ce se afla în mijlocul servitorilor. Apoi îi întinse mâna, fără a scoate nicio vorbă. Riemann, după ce se înclină cu respect, îi dete hârtia ce i se liberase la Rio-de-Janeiro. Guvernatorul, după ce-o citi, făcu semn unui sclav şi intră din nou în cabinetul lui de lucru, fără să fi scos măcar un singur cuvânt. Bietul Riemann nu ştia ce să mai creadă despre această împrejurare şi cu nelinişte îşi aduse aminte de sărmanii lui copii, cari rămăseseră în mijlocul pieţei, expuşi la arşiţa soarelui.

Mai multe ore trecuseră astfel, fără a i se părea că se ocupă cineva de dânsul. Insfârşit, văzu că negrul se întoarse şi-i face semn să-l urmeze. Riemann, luându-se după dânsul, ajunse în piaţă, unde-şi află copiii chinuiţi de căldură şi lipsiţi de toate cele trebuincioase. Toţi

i se plânseră de o sete cumplită, însă nenorocitul părinte nu ştia de unde să le dea apă. Nu vedea nici o fântână şi nu avea nici bani ca să cumpere băuturi răcoritoare. Aflase încă de mult că, din nefericire, lacomilor locuitori ai ţării le lipsea cu totul simţimântul îndurării.

Negrul le făcu semn să meargă după dânsul, însă ei se aflau cu toţii într'o stare de slăbiciune, atât de mare, încât nu se mai puteau ţine pe picioare. Atunci bătrânul îşi aduse aminte de sacul ce le dăduse marinarul. Căută dar într'însul ca să vadă dacă găseşte ceva lucruri de mâncare, cu care să-şi mai dreagă puterile pierdute.

In adevăr că nu se amăgise. In sac se găsea orez, cafea, ceai, zahăr, o mică legătură cu câţiva bani de aramă, în valoare de opt lei şi o basma plină de portocale.

— Iată copii, zise Riemann întregei familii. Dumnezeu ne-a venit în ajutor. Să ne punem toată încrederea într'însul, căci niciodată n'o să ne uite!

Bietul negru nu fu trecut cu vederea nici dânsul. I se dete şi lui din portocale, ceea ce îl făcu să fie mai îndatoritor către sărmanii călători.

In timpul acesta, văzând în stradă o prăvălie cu vase de pământ pentru pregătirea bucatelor, Mărgărita rugă pe tată-său să cumpere câteva, ca să le aibă în localitatea unde aveau să pornească.

După ce-şi mai astâmpărară foamea şi setea, dorinţa cea mai mare le era să ajungă cât mai curând la locul ce li se hotărîse. Le trebuia însă o trăsură, în care să-şi ducă lucrurile. Acum aveau banii pentru aceasta, dar tot se aflau strâmtoraţi, fiindcă nu ştiau cum să facă spre a fi înţeleşi.

Aceasta ne arată, copiii mei, zise bătrânul, cât este de folositor să înveţe cineva limbi străine. Vin în viaţa omului împrejurări, când el nu-şi poate dobândi nici

chiar lucrurile cele mai trebuincioase vieţii, mai ales când se află într'o ţară a cărei limbă nu o cunoaşte. Negreşit că nu se putea pretinde dela mine, un simplu muncitor, să am asemenea cunoştinţe preţioase, sau să plătesc ca să învăţaţi voi limbi străine. Vorbesc însă despre acei tineri, cari, prin jertfele ce fac părinţii pentru creşterea lor, sunt în stare să le câştige, în frumoşii ani ai tinereţii, dacă se dedau cu stăruinţă la studiul limbilor străine, care, curând ori mai târziu, le vor fi folositoare.

Pe când se uitau în toate părţile, ca nişte oameni puşi în cea mai mare încurcătură, neştiind cum şi ce să facă spre a li se înţelege dorinţa, văzură trecând pe dinainte-le o căruţă goală, trasă de doi catâri. Riemann alergă după dânsa şi, prin strigăte şi semne, putu face pe căruţaş a se opri în loc. Ii arătă banii, apoi obiectele ce avea şi se nevoi a-i face cunoscut, prin semne, că doreşte să iasă din oraş. Cu toate astea, căruţaşul nu-l înţelegea de loc, ci-l privea cu mirare şi neîncredere.

Atunci negrul, deprins cu limbajul semnelor, înţelese ideea lui Riemann şi-i sluji ca interpret, spunând căruţaşului că e vorba să-i ducă până la pământul unde avea să se aşeze această familie. După ce se învoiră de preţ, căruţaşul le făcu semn să-şi pună lucrurile şi legăturile în căruţă, apoi porniră îndată. Şi fiindcă trăsura era atât de mică, încât nu puteau să încapă toţi într'însa, fură nevoiţi s'o urmeze pe jos, ceea ce le mări şi mai mult chinul, de oarece căruţaşul pornise caii la trap, fără să ducă grije dacă ei puteau ori nu să-l urmeze.

Foarte obositor fu acest umblet, dar ei îşi uitară toate suferinţele, gândind că peste puţin aveau să pună capăt unei călătorii, la care atât de mult se gândiseră.

Dumnezeu ne-a călăuzit pașii

In cele din urmă, trăsura se opri pe țărmul râului Gigitonona, ale cărui ape erau limpezi ca cristalul. Aci trebuiau să se așeze.

Negrul le ajută la descărcarea obiectelor, iar căruțașul, după ce-și primi plata, le dete mâna și plecă înapoi în oraș.

CAPITOLUL XII

O noapte în mijlocul deșertului

Era aproape de amurgul serii, când bieții emigranți rămaseră singuri.

Ținutul, în care se aflau, avea o priveliște încântătoare, dar era numai un întins deșert. Nu se vedea nici urmă de om. Pretutindeni domnea o tăcere adâncă. Câteva pasări cu penele strălucitoare, ascunse în desimea frunzelor de arbori, umpleau aerul de ultimele lor cântece și niște animale necunoscute se arătau pe ici-colo departe prin câmpie, dar, speriate la vederea străinilor, fugeau repede în crânguri.

— Insfârșit, iată-ne ajunși, copiii mei, zise Riemann. Dumnezeu ne-a călăuzit pașii. Fie numele lui binecuvântat!

— Binecuvântat fie numele Domnului! repetară cu toții.

— Tată, zise Mărgărita, unde o să dormim la noapte? Aici nu văd nicio locuință.

— Unde vom putea! răspunse tatăl. Aerul e cald și plăcut. Mâine o să începem a ne face o colibă, ca să ne adăpostim de fiarele sălbatice și de răcoarea nopții. O să mai treacă însă mult, până să avem o căscioară cum era a noastră.

— Dacă Conrad ar fi aici, zise Mărgărita suspinând, îndată ne-ar scăpa de aceste neajunsuri, căci nu e nimeni mai deştept şi mai îndemânatec decât dânsul.

— Da, copila mea, Conrad nu numai că e cel mai bun fiu şi frate, dar încă şi un tânăr cu multă isteţime şi îndemânare, răspunse bătrânul, ascunzându-şi durerea ca să nu mai sporească pe a copiilor.

După câteva clipe de tăcere, pe când toţi se cufundaseră în cele mai triste gânduri, adause:

— Să nu ne pierdem nădejdea, copiii mei. Dumnezeu ne va da puteri ca să ieşim din starea de strâmtorare în care ne aflăm. Mai înainte de toate însă, cată să îngrijim a ne apăra de răceala nopţii, ca să ne păstrăm sănătatea, singura avere ce ne mai rămâne pe acest pământ, pe lângă un cuget curat.

Zicând aceste cuvinte, îşi aruncă ochii împrejur, cu nădejdea că va putea găsi vreo peşteră în stâncile depe marginea râului sau vreun arbore scorburos. Insă, din nefericire, nu văzu nicăeri ceea ce căuta.

— Victore, zise atunci fiului său, după câteva clipe de cugetare. Te urci cu multă uşurinţă în arbori. Ia securea, sue-te în acel copac şi taie cât mai multe ramuri. Vom face cu dânsele un umbrar frumos, unde vom aşterne iarbă uscată, pe care o să putem dormi foarte bine, fără a simţi umezeala pământului. Voi, Mărgărito şi Ano, zise el fetelor, strângeţi de prinprejur iarbă şi frunze uscate. In timpul acesta voi face şi eu câteva gropi în pământ, unde să pot înfige pari din ramurile ce va doborî Victor.

Deşi frânţi de osteneală, toţi se grăbiră să împlinească vorbele tatălui şi, fiindcă se apropia noaptea, doreau mult să ducă la capăt lucrul până a nu-i apuca întunerecul. Victor întâmpină mare anevoinţă să taie ramurile arborelui în care se suise, căci lemnul era aşa

de tare, încât se temea să nu-şi ştirbească securea. Şi în adevăr, mai târziu văzură că arborele era un acaju, al cărui lemn, adus în Europa, este tăiat în fâşii foarte subţiri, servind la fabricarea celor mai preţioase mobile.

După ce Victor îşi sfârşi lucrul, se dete jos cu fruntea plină de sudoare, ca să ajute tatălui său la facerea colibei, pe când Mărgărita şi Ana aduceau iarbă uscată şi-o aşterneau pe jos. Puterile le erau atât de secate, încât, cum isprăviră lucrarea, se întinseră pe iarbă şi, după câteva clipe, fură cuprinşi de un somn adânc şi binefăcător.

Numai bătrânul tată rămase treaz. Ştiind că prin locurile deşerte, ca acestea, sunt animale sălbatice, vru să vegheze lângă copii şi să-i apere de orice atac neprevăzut.

Astfel este făptura adevăratului tată de familie. Pe când ai lui gustă odihna, el veghează şi nu se gândeşte decât la liniştea lor.

Riemann îşi aduse aminte că focul depărtează fiarele sălbatice. Se sculă cât putu mai încet, spre a nu deştepta pe nimeni, adună, la lumina lunei, ramuri uscate, pe care le grămădi la un loc, scoase cremenea şi amnarul, scăpără şi le puse foc. Indată ce ieşi flacăra, căldura-i binefăcătoare îi încălzi corpul amorţit, căci în această ţară nopţile sunt reci şi umede, mai ales pe marginea râurilor, unde aerul e de o asprime nespusă. Ca să nu se stingă focul peste noapte, bunul părinte adună lemne, de care se găseau cu îndestulare în acele ţinuturi pustii, apoi şezu jos înaintea cortului. Astfel veghie până dinspre ziuă.

La picioarele lui sta culcat, cu botul pe labe, credinciosul Azor, care-i urmase până în Brazilia, arătându-le neîncetat un mare devotament în toate împrejurările călătoriei. Din când în când, el îşi ridica ochii,

mişca din coadă şi lingea mâinile bătrânului stăpân, ca şi cum i-ar fi zis: «Vreau să veghez cu tine»!

— Dă-le, Doamne, un somn dulce şi întremător! zicea Riemann, uitându se la copii şi înălţându-şi ochii către cerul presărat de stele scânteietoare. Fie ca şi bunul nostru Conrad, care s'a jertfit cu atâta dărnicie pentru noi, să guste un somn liniştit, care să-l facă a uita neajunsurile şi ostenelile zilei!

CAPITOLUL XIII

Conrad în sclavie

Conrad, cu o tărie şi uitare de sine vrednică de mirare, îşi plecase capul sub jugul sclaviei, cea mai amară soartă din lume, ca să aducă familiei lui fericirea pe care n'o putuseră gusta în Europa, în ultimii ani, cât locuiseră în Germania.

Inspectorul grădinilor imperiale, îndată ce cumpărase pe Conrad, îl luase cu el dela târg, făcându-i semn să-l urmeze. Ei nu se puteau înţelege altfel, fiindcă nici unul nu cunoştea limba natală a celuilalt. Conrad îl urmase în tăcere şi cu cea mai adâncă întristare.

Pentru prima oară bietul tânăr simţi toată greutatea nenorocirii în care căzuse. El, care dorise atât de mult America, hrănit cu păreri aşa de frumoase, acum nu mai putea să meargă unde voia, nici să facă ceea ce-i plăcea. Trebuia să se supună orbeşte voinţelor unui stăpân. Tot timpul lui era al aceluia, care-l cumpărase. Fructele osten lilor lui nu le putea culege nici el, nici ai săi. Viaţa lui chiar, era o jucărie a bunului plac al unuia din semenii săi.

Cât de fericit e şi cât trebuie să mulţumească lui Dumnezeu cel ce se naşte şi trăeşte într'o ţară, unde

drepturile omului sunt respectate, unde fiecare se bucură de libertate, unde legile nu îngăduie să se răpească nimănui această prețioasă avere, nici ca fratele să-și vândă fratele la târg, ca marfă neînsufletiță. Câtă fericire pentru cine este stăpân pe faptele, cugetele și bunurile sale, care culege singur ce-a semănat, care nu cunoaște alt frâu decât al legilor ce-i asigură odihnă și amenință cu pedeapsă pe făcătorul de rele, când s'ar încerca să vatăme pe altul.

Sărmanul Conrad era lipsit de aceste bunuri neprețuite, însă fiarele sclaviei i se păreau mai ușoare, când se gândea la pricina ce-l adusese în această stare. Ființele scumpe, la a căror fericire neîncetat se gândise, erau de aci înainte scutite de nevoi, într'o climă foarte plăcută, unde se produceau aproape fără trudă cele neapărate viețuirii. Aceste cugetări îi liniștеau sufletul și-i făceau sclavia mai puțin nesuferită.

Când ajunse în grădinile imperiale, mai mulți negri alergară la chemarea stăpânului, care le zise în limba portugheză câteva cuvinte cu ton aspru și lăsă pe Conrad cu dânșii.

— Tu german? îi zise un negru în limba germană, pe care o vorbea atât de rău, încât abia putea cineva să-l înțeleagă. « *Vino cu mine, draga mea, să-ți arătăm căsuța și să-ți dam altă îmbrăcăminte, că al tău prea călduroasă* ».

Conrad simți o deosebită mulțumire, că găsise un om cu care să se poată înțelege, deși vorbirea bietului negru era foarte stricată. Il urmă dar până la căsuță, un fel de baracă de scânduri fără ușă, în care abia putu intra, plecându-se. Era foarte strâmtă, acolo, înăuntru, de abia te puteai mișca mai în voie. Inăuntru nu se afla nici un scaun, nici masă, nici pat. Intr'un colț, erau aruncate pe pământ câteva rogojini de paie de

orez. Mandago (astfel se numea negrul) îi spuse că acolo îi era patul, cu toate că semăna mai mult cu un staul de vite.

Conrad suspină, văzând această locuință a nenorocirii. Și puse apoi într'un colț legăturica ce-și adusese, se așeză pe o rogojină și căzu pe gânduri, din ce în ce mai triste.

— « *Cât vezi io, zise Mandago, este foarte mâhnit la tine, sărmana tinere. Și eu fost tot așa trist, când venit din țara meu și mai ales când gândit la bătrânu tată la Africa. Dar nu arăți la tine posomorât fața stăpânului, că iei biciul și bate la tine. Eu foarte des este cu biciu bătut, fără nici o vină făcut. Stăpân rău. Bieții negri lucrezi mult, dar mănânci foarte puțin* ».

Cuvintele milosului sclav întristară și mai mult pe Conrad. Mai presus de toate însă, era chinuit de sete și de foame, căci trecuse atâta timp de când nu băuse și nu mâncase nimic. Din nefericire, nu vedea mijlocul cum să-și împace aceste neapărate trebuințe ale corpului, tot așa de chinuitoare ca și durerile sufletului.

Insfârșit văzu pe o scândură niște fructe frumoase de ananas, pe care le cunoscu după descrierea și desenul ce văzuse odată în școala satului, când era de 14 ani. Și, fiindcă erau foarte multe pe scândură, întrebă pe Mandago dacă poate lua unul ca să-l mânânce. La această întrebare, negrul îi făcu un semn de spaimă.

— *Nu mănânci ananas, că ai să fiți foarte pedepsit. Stăpânu bate de moarte sclavu care iei ananas; știe la el câte fructe în grădină. Așteptați orez, care nouă vine dat dimineața, amiazi și seara.*

— Nici să beau nu-mi este iertat? întrebă Conrad? Mor de sete. Dă-mi un pahar de apă.

— *Apă bei cât vreți. Mandago aduce apă!* îi răspunse bunul negru, plecând repede.

După câteva minute, se întoarse cu un vas plin cu apă proaspătă şi limpede, pe care, dându-l lui Conrad, acesta bău cu mare nesaţiu.

— *Iei tu alte haină*, zise Mandago, *şi vine să lucrezi, stăpânu uraşte leneşi. Vine draga, vine şi pune îndată la lucru.*

— Ce lucru? întrebă nefericitul tânăr.

— *Vine, vine. Mandago arata la tine lucru.*

Conrad se desbrăcă de vestmintele lui, luă o bluză şi nişte pantaloni de pânză de bumbac şi urmă pe noul lui prieten.

Sclavii erau siliţi să sape şi să ude florile, să planteze pomişorii, să culeagă fructele coapte, să cureţe potecile şi aleele, într'un cuvânt să facă tot ce privea grădinăria. Pentru acest scop i se dete o sapă, o greblă, un cosor şi alte unelte, cu care îndată începu să lucreze.

Asemenea munci nu i-ar fi fost nici prea grele, nici prea desgustătoare, căci era deprins cu dânsele. Mai nesuferit însă decât orice i se părea barbarul inspector, un om cu faţa smolită, care neîncetat sta lângă dânşii şi la fiece clipă lovea cu biciul în dreapta şi în stânga, de câteori i se părea că vreun sclav lucrează mai domol. Adesea nu atingea pe cel vinovat, ci pe vecinul lui, care trebuia să se mişte, să nu-şi arate suferinţele nici chiar printr'un semn, printr'o mişcare, căci altfel era bătut în chipul cel mai neomenos, legat şi lipsit de mâncare.

Astfel sunt suferinţele bieţilor sclavi, astfel e crudul obicei de a se purta cei liberi cu nenorociţii pe care-i au în stăpânire ca pe nişte vite. Grozăviile, pe care nevoia îi face să le rabde, sunt aşa de înspăimântătoare, încât orice inimă simţitoare se simte zdrobită la descrierea lor.

Când înseră, se auzi sunetul unui clopot şi, la un semnal, toţi sclavii lăsară uneltele din mână şi alergară

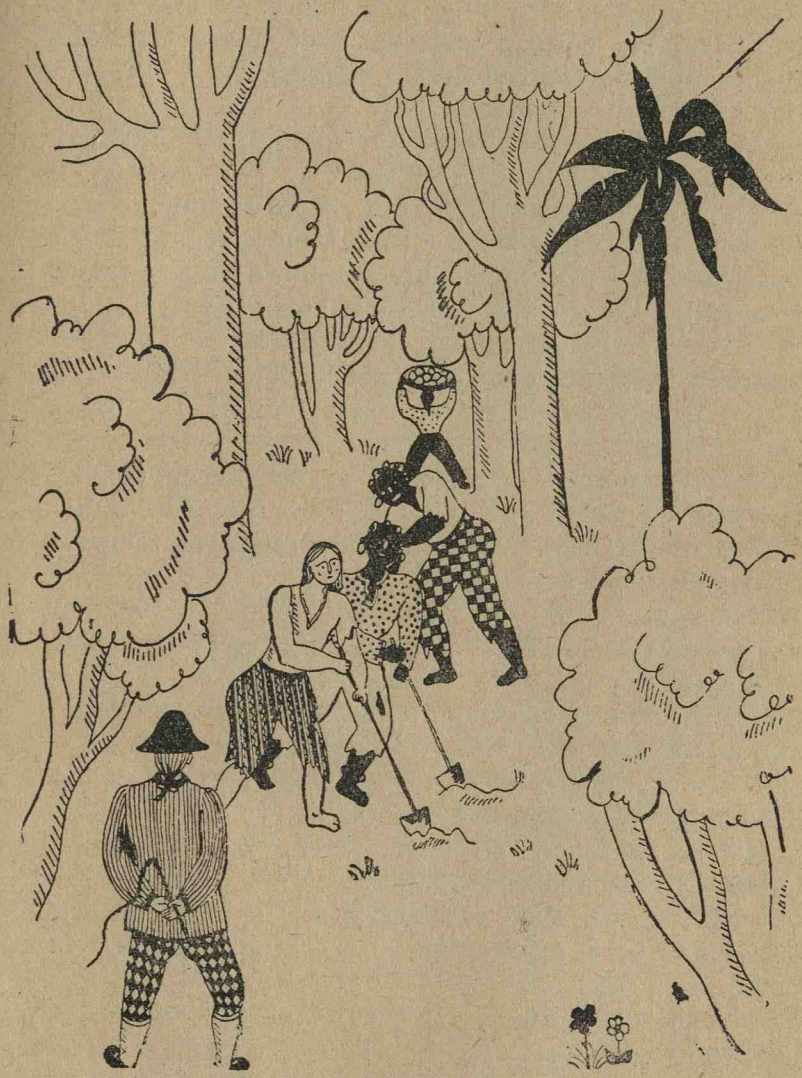

Sclavii erau siliţi să sape şi să ude florile

pe la locuințele lor, ca să-și ia lingura și blidul. Apoi se îndreptară către o casă, de lângă intrarea grădinii, unde subinspectorul le împărțea orez fiert în apă, singura lor hrană.

Conrad n'avea nici lingură, nici vas și nimeni nu se gândea la dânsul ca să-i dea ceva. El vedea cu întristare pe tovarășii lui de sclavie întorcându-se pe la locuințele lor și mâncând cu mare poftă (căci părticica ce li se da nu le era niciodată deajuns spre a le împăca foamea), pe când el, flămând și ostenit, sta și privea la dânșii. Bunul Mandago, luând seama că Conrad se uita cu întristare cum mănâncă ceilalți, îi zise:

— Albule, ce, la tine nu este foame? Tu nu mănâncă orez?

— Aș mânca bucuros, dacă aș avea, răspunse Conrad, că numai pot de foame; dar nu-mi dă nimeni.

— Alergi fuga cu blidu unde mers împreună, că altfel nu mai găsește orez.

— N'am blid, Mandago.

— A! tu n'are blid! Stați mănânci eu și dai al meu! răspunse negrul.

Și în adevăr că-și înghiți repede orezul, dând apoi blidul lui Conrad, care-și primi partea cuvenită.

A doua zi, înainte de răsăritul soarelui, sclavii fură deșteptați prin sunarea clopotului. Li se dădea gustarea care, ca și cina de cu seară, se compunea numai din orez fiert. Dacă milosul Mandago n'ar fi fost aci, Conrad, n'ar fi mâncat nimic, căci nimeni nu îngrijea de nevoile sclavilor. Cine nu-și aducea strachina, rămânea fără mâncare.

Venind Duminica, ziua când sclavii nu lucrau, Conrad — care mai avea ceva bani la dânsul — se folosi de voia ce i se dădu de a ieși în oraș, spre a-și cumpăra un blid pentru mâncare și un pahar pentru băut apă.

CAPITOLUL XIV

Locuitorii din Gigitonona

Bătrânul Riemann veghiase toată nopticica lângă copiii lui, cari dormiau duşi.

Pe când începuse să se ivească ziua, încetă de a mai pune lemne pe foc (căci acum ajunsese nefolositor) şi se culcă şi dânsul, ca să guste puţin odihna. Când se deşteptară, soarele lumina încă de mult ţărmurile încântătoare ale râului Gigitonona. Simţiseră o atât de mare osteneală, sufletul le fusese aşa de zdrobit de suferinţe, încât aveau nevoie de o odihnă mai îndelungată, ca să-şi redobândească puterile pierdute.

Indată ce se sculară, prima lor grijă fu să mulţumească lui Dumnezeu de toate bunătăţile. După aceea începură să lucreze la căscioara în care să se adăpostească de asprimea timpului, de ploi, de vânturi şi de cruzimea animalelor sălbatice, pe care Azor le mai îndepărta, gonindu-le şi lătrând toată ziua după ele.

Riemann şi Victor tăiară mai mulţi arbori, şi curăţiră de coajă, îi ascuţiră la un capăt şi-i înfipseră în pământ. Locul ales pentru aşezarea căscioarei era pe malul râului, lângă o dumbrăvioară de cocotieri. Şi, fiindcă nu aveau piatră şi var, le fu cu neputinţă să o zidească. O făcură dar din nuele, o lipiră bine cu pământ şi o acoperiră cu frunze de smochin. Acest acoperământ, deşi cam slab, îi scutea pe deplin chiar şi de ploile cele mai repezi.

In cele dintâi zile, lucrară singuri la această căsuţă, căci femeile, fiind prea plăpânde, nu le puteau fi de vreun mare ajutor în această împrejurare. Cu toate astea, nici ele nu rămaseră fără să facă ceva, ci închiseră printr'un gard de nuiele împletite locul

dimprejurul casei, pe care-l destinaseră pentru grădină, ca să împiedece animalele vătămătoare de a intra înăuntru.

După aceea săpară pământul fără multă anevoință (căci era cam nisipos), îl despărțiră în răzoare, semănară grâu, cânepă, tutun şi alte semințe, pe care tatăl lor le cumpărase din Rio-de-Janeiro. Un răzor mai mare fu sădit cu cartofi, iar partea mai umedă a grădinii, pe unde curgea un pârâu, fu păstrată pentru cultivarea orezului, căruia nu-i merge bine decât în asemenea locuri.

Pământul Braziliei este atât de roditor, clima atât de priincioasă vegetației, încât după câteva zile semințele puse în pământ, începură să încolțească. Plantele, care în Europa stau acoperite mai multe luni de zile, aci răsar şi se coc în câteva săptămâni. Ana, găsind ceva semințe de pepeni, pe care din întâmplare le aduseseră din Europa, le semănă într'un colț de loc şi, după trei săptămâni, vrejul începu să înflorească şi să lege.

Riemann, deşi simplu țăran, însă, având mult bun simț, făcea pe copii să admire avuțiile unei țări, unde pământul dădea roade aproape fără cultură. El arătă, prin însăşi această rodnicie, cauza stării de neavere, în care vieţuiau locuitorii.

— Belşugul, prin urmare prețul scăzut al lucrurilor necesare vieții, zicea dânsul, sunt pricina lenevirii Brazilienilor. Ei nu au nevoie să-şi scoată prin sudoare, din sânul pământului, hrana de toate zilele, căci el produce aproape singur. Iată pentru ce nu se turbură, ca noi cei din Europa, pentru traiul de a doua zi. Ei sunt totdeauna siguri de cele trebuincioase vieţuirii, pe când în Europa lenevirea este urmată de sărăcie, care duce la ruşine şi la dispreț mult mai repede de cum se întâmplă aici.

După câteva zile, coliba avu împrejuru-i o îngrădire destul de solidă, ca să le dea un adăpost. Pe când lucrau însă la acoperiş, li se întâmplă o mică nenorocire, care nemulţumi pe Mărgărita, căci nu credea cu putinţă s'o mai împlinească la loc.

Ea avusese grija ca toate vasele de pământ pentru pregătirea bucatelor, spre a le feri de orice întâmplare, să le pună mai departe de colibă. Din nefericire însă, unul din lemnele hotărîte pentru acoperiş şi pe care Victor îl ducea în spinare, îi scăpă din mână şi, căzând peste vase, le sparse mai pe toate.

Mărgărita era nemângâiată de această pierdere şi se uita cu lacrămile în ochi la cioburi.

— In ce-o să mai pregătim acum bucatele? zise ea. Cum o să putem avea alte vase?!

— Răul e mare, scumpa mea fiică, îi răspunse bătrânul, care alergase la strigătele ei, dar trebuie să te gândeşti că ar fi putut fi şi mai mare, dacă lemnul, căzând pe tine sau pe sora ta, v'ar fi rănit de moarte. Numai atunci ai fi avut cuvânt să te plângi astfel, pe când nişte sărăcii de oale ca astea nu merită atâta întristare. Mai bine să mulţumim lui Dumnezeu că nici unul din noi nu a suferit o asemenea nenorocire. Ce vrei? O să facem şi noi cum vom putea, până când vom fi în stare să ne cumpărăm altele.

Zicând aceste cuvinte, piosul Riemann, care era deprins cu toate restriştile, se întoarse la lucru. Ca om înţelept, bătrânul găsea că e de prisos şi chiar vătămător să-şi prelungească întristarea pentru nişte rele, ce nu se pot înlătura. Şi avea mare dreptate, căci această linişte sufletească, această răbdare nestrămutată, alcătueşte adevărata înţelepciune.

Cu toate mângâierile tatălui ei, Mărgăritei tot îi părea rău de vase şi căuta să vadă dacă printre cioburi,

mai rămăsese vre'unul, cu care să se poată servi. Victor, mâhnit şi dânsul de această întâmplare, al cărei făptuitor fusese, îi zise:

— Linişteşte-te, dragă Mărgărito, că o să caut până voi da peste vreun strat de pământ humos şi, fiindcă eu, precum ştii, am lucrat în mai multe rânduri la olarul din sat şi cunosc această meserie, o să-ţi fac oricâte vase ţi-or trebui.

Şi Victor îşi ţinu cuvântul, căci, după câteva zile dela terminarea colibei, încerca pământul în mai multe locuri şi în cele din urmă dădu peste un strat de humă, foarte bună pentru oale. Descoperirea lui îl umplu de bucurie. Se întoarse repede în familie, ca să spună la toţi o veste atât de plăcută.

— Am găsit un strat de pământ foarte bun pentru oale. Să nu te mai mâhneşti, Mărgărito, de pierderea vaselor tale, că o să-ţi fac altele de tot felul.

El luă îndată un coş, îl umplu cu humă şi, după ce curăţă bine de tot ce se afla într'însa, o amestecă cu apă, o frământă câtva timp, ca să se închege mai bine, apoi făcu mai multe vase de bucătărie, pe care la puse să se usuce la soare. In timpul acesta, zidi un cuptor tot de humă, îl arse destul de bine şi puse vasele într'însul, ca să stea acolo o zi întreagă. In această încercare, plesniră mai multe oale, căci e adevărat proverbul care zice: *ucenicul e tot ucenic*. Cu toate astea, nu-şi pierdu nădejdea, ci mai făcu şi altele, în care izbuti mai bine decât cu cele dintâi. Mărgărita era în culmea bucuriei. Nu se mai putea sătura de a-l tot lăuda pentru îndemânarea lui.

— Vezi tu, Mărgărito? îi zicea tată-său. Ceea ce la început ni s'a părut o mare nenorocire, a ajuns acum pentru noi o adevărată bucurie. Dacă Victor nu ar fi spart oalele, nu ar fi fost silit să facă atâtea descoperiri

folositoare, de care în totdeauna se simte trebuință într'o casă.

— Este adevărat, răspunse Mărgărita. Tot ce Dumnezeu face, e bine făcut. Recunosc și din această împrejurare că mai totdeauna restriștile ce suferim, se fac ele înseși cauza unor fericiri neașteptate. Binecuvântat dar fie numele Domnului!

— Știi ce, tată? zise Victor. Eu am să tot fac la oale și ulcele de astea, până le-oiu nemeri bine. De ce nu le-aș duce apoi să le vând la oraș? O să fie ordinare, dar, vânzându-le ieftin, tot au să le cumpere săracii și o să câștigă mceva cu dânsele.

— Gândul tău e minunat. Să te vedem la lucru.

CAPITOLUL XV

Viețelul și pepenii.

Peste puțin emigranții, ajunși coloni, avură legume, fructe și tot ce e mai trebuincios pentru ținerea vieții, căci acest pământ mănos, cultivat de oameni muncitori, dădea însutit. Cu tot acest belșug, în care se aflau, ei trebuiră să rabde încă multe neajunsuri. N'aveau carne, hrană așa de prețioasă pentru întărirea puterilor omului, când se osteneşte cu grelele lucrări ale câmpului. N'aveau arme, cu care să-și poată doborî vreun vânat, deși pădurile ce-i înconjurau erau pline de păsări și animale sălbatice.

Riemann și Victor, în preumblările lor, văzuseră adesea vaci și tauri sălbateci, prin întinsele șesuri depe marginea râului, dar niciodată nu putuseră prinde dintr'însele, căci fugeau în pădure, îndată ce vedeau pe Azor sau când se îndrepta cineva spre ele.

Intr'o dimineață, pe când Victor trecea pe lângă groapa de unde scotea humă, groapă acum de oarecare adâncime, auzi un fel de muget. Cuprins de mirare, se uită în jos și văzu un vițel, care căzuse într'însa peste noapte și nu mai putuse ieși afară, fiindcă își scrântise un picior. Victor avusese grijă să lase, într'o parte a groapei, un fel de scară, spre a intra și ieși mai ușor dintr'însa. Pe acea scară se coborî la vițel, îl luă în spinare și se întoarse cu dânsul acasă. Când îl puse în mijlocul bătăturii, toți ai familiei erau plini de bucurie, aflând despre chipul cum îl prinsese.

— Mulțumesc groapei! strigă Victor cu bucurie. Ei îi suntem datori acest vițel!

— Mai bine mulțumește stângăciei tale, îi răspunse tată-său zâmbind. Oalelor ce-ai spart îi datorim o mulțime de vase noi, un cuptor pentru pâine, nădejdea de a te obișnui cu olărie și de a câștiga bani, iar acum un vițel, cu care ne vom ospăta de minune, căci a trecut atâta timp, de când nu am mâncat carne.

— Sarea e pe sfârșite, zise Mărgărita. Să facem ceva ca să avem alta, căci carnea nesărată n'are niciun gust.

— M'am gândit eu la asta, răspunse bătrânul. Nu duce nici o grijă, căci acum, având ce vinde la târg, putem să cumpărăm toate lucrurile, câte ne sunt trebuitoare. Să tăiem vițelul, pentrucă e prea mic ca să-l putem păstra și, după ce parte de carne vom opri-o pentru noi, vom vinde restul la Tejucco, orașul prin care am trecut și care e mai în apropiere de locuința noastră. Deși până acolo sunt cam patrusprezece leghe, eu însă cunosc destul de bine drumul acesta. Cu banii ce vom scoate din vânzarea vițelului și pe ulcelele lui Victor, vom cumpăra sare și orice ne mai lipsește.

Acest plan fiind găsit bun de toți, porniră la împlinirea lui.

Tăiară deci viţelul.

Mărgărita pregăti o fripturică minunată, care le făcu tuturor o mare plăcere. A doua zi de dimineaţă, Riemann şi Victor îşi luară drumul, însoţiţi de credinciosul Azor, unul purtând în spinare carnea de viţel, celălalt legătura cu oale, înşirate pe o funie împletită de Ana.

— Staţi, staţi! auziră ei strigând după câteva clipe dela plecare.

Uitându-se înapoi, văzură pe Ana alergând cât putea şi ţinând ceva în şorţ.

— Vă aduc câţiva pepeni, zise ea. Poate că veţi lua şi pe ei ceva bani.

Cei cari plecară puseră pepenii în legătură şi îşi urmară calea.

CAPITOLUL XVI

O întâlnire

Victor şi tată-său ţinură calea tot pe lângă râul Gigitonona, pe ţărmii căruia se afla Tejucco. Deşi merseră necontenit, tot îi apucă noaptea pe drum, până să ajungă acolo. Luna fiind însă plină şi cerul senin, puteau să-şi urmeze calea, fără teama de a se rătăci, pentrucă nu se depărtau de râu.

Când soarele începu să se ridice în zare, văzură vârfurile cele mai înalte ale caselor, deşi aveau să facă încă o leghe până acolo. Răcoarea nopţii îi făcuse să nu simtă aşa de mult oboseala drumului. De aceea îşi urmară repede calea.

Când intrară în Tejucco, toată lumea era în picioare, căci, în acele clime călduroase, orele de lucru sunt dimineaţa şi seara. In puterea zilei, căldura e aşa de mare,

încât nimeni nu mai poate munci. Prin urmare, dela amiazi până la cinci ore, fiecare se odihneşte.

Amândoi se duseră îndată la târg, unde se afla multă lume.

Peste puţin li se înfăţişă un cumpărător; dar, fiindcă nu ştiau nici o vorbă din limba portugheză, le era peste putinţă să se înţeleagă despre preţ cu dânsul. Intâmplarea le veni în ajutor, căci un german, care servea ca soldat în armata braziliană, trecând pe lângă dânşii, primi cu bucurie să le facă pe tâlmaciul, fiindcă, de câte ori se află cineva în străinătate, doreşte să întâlnească compatrioţi de ai săi, ba chiar e vesel să le vină în ajutor, mai mult decât în patrie.

Claus (astfel se numea soldatul) care vorbea prea bine limba portugheză, se învoi cu cumpărătorul despre preţul viţelului şi al pepenilor, pentru care Riemann primi aproape opt lei. Victor, pentru oalele lui, câştigă un leu şi jumătate. După aceea soldatul îi duse pe la prăvăliile de unde îşi cumpărară sarea şi lucrurile de care aveau nevoie.

Era firesc să se întrebe între dânşii, despre împrejurările ce-i făceau să se întâlnească la atâta depărtare de patria lor. Când Claus află că emigranţii dobândiseră dela guvern îngăduirea de a se stabili pe ţărmii râului Gigitonona, le arătă o mare bucurie pentru fericirea lor, fiindcă el cunoştea foarte bine rodnicia acelor ţinuturi, pe care le străbătuse altădată. Apoi le spuse că, după ce îşi va sfârşi serviciul în care se găsea, va cere dela guvern o bucată de pământ, ca să se aşeze şi el acolo, fiindcă era născut agricultor şi nu cunoştea nicio meserie mai nemerită şi mai bună decât aceasta.

— Peste şase luni o să fiu liber, le zise dânsul şi, dacă soarta nu-mi va sta împotrivă, voi veni să mă

aşez pe lângă dumneavoastră, unde îmi voi face o colibă, ca să vieţuesc liniştit la bătrâneţe.

— Pentru ce nu ceri pământ chiar depe acum? îl întrebă Riemann. Fiindcă îţi place agricultura, fără îndoială că-ţi vine greu cu viaţa de oraş. Cât pentru mine, nu aş fi vrut niciodată să-mi schimb plugul cu altă meserie şi fiii mei au aceeaşi înclinare.

— Ce? Mai ai şi alţi fii, afară de ăsta? îl întrebă Claus, arătând pe Victor.

— Da, răspunse Riemann, scoţând un suspin. Mai am două fete şi un băiat mai mare, care s'a jertfit pentru noi.

Atunci îi povesti ceea ce Conrad făcuse, ca să-şi scape familia. Vorbele bătrânului fură de mai multeori întrerupte de lacrămi.

— E un tânăr prea de inimă, zise Claus suspinând. Dumnezeu îl va binecuvânta. Ca să răspund însă la întrebarea dumneatale, adause el, cată să-ţi spun că am ajuns aici fără niciun ban şi că am fost silit să mă înrolez ca soldat, spre a scăpa de sărăcie. Căci acela, care vine în Brazilia fără bani şi fără unelte agricole, fără îndoială că poate pieri de foame. De şapte ani şi jumătate servesc în armată şi, mulţumită lui Dumnezeu, termenul mi se împlineşte peste şase luni. Am economisit o mică sumă de bani, şi nădăjduesc că mă voi putea retrage fără grijă. Pe lângă acesta, voi cere şi ajutorul dumitale.

— Cu toată inima, îi răspunse Riemann, întinzându-i mâna.

Apoi se despărţiră ca cei mai buni prieteni.

Căldura începuse să fie nesuferită. Victor şi tată-său, după ce mâncară ceva într'o prăvălioară, împreună cu noul lor cunoscut, trecură prin târg, cumpărară o roabă cu care să-şi ducă acasă cele ce cumpăraseră, apoi ieşiră

din oraş şi căutară un loc bun, unde să se poată odihni. Găsind o dumbrăvioară de arbori, ale căror mari şi dese ramuri făceau o umbră foarte plăcută, se culcară sub dânşii, fiindcă amândoi aveau mare nevoie de odihnă. Scopul călătoriei lor se împlinise, conştiinţa le era curată, prin urmare puteau să doarmă în linişte.

CAPITOLUL XVII

Cuibul de papagali

Mărgărita şi Ana, văzând că drumeţii lor prea întârzie cu reîntoarcerea, porniră să le iasă înainte, urmând drumul pe lângă malurile râului. Se temeau ca nu cumva să li se fi întâmplat vre'o nenorocire sau să se fi rătăcit, prin acele întinse deşerturi. Indată însă se liniştiră, când văzură pe Azor de departe, alergând cu bucurie la dânsele.

— Tata şi Victor trebuie să fie în apropiere, zise Ana. Să mergem înaintea lor.

După câteva clipe, îi văzură venind, fiindcă tocmai trecuseră din dreptul unei stânci care le ascunsese până aci vederea.

Toţi se îmbrăţişară cu atâta iubire şi îşi făcură atâtea întrebări, ca şi cum nu s'ar fi văzut de mai mulţi ani.

— Cum v'aţi aflat şi ce-aţi făcut voi în lipsa noastră? Nu v'a fost frică de fiarele sălbatice?

— Dar carnea, pepenii şi oalele le-aţi vândut? Mi-aduceţi sare?

Astfel fură întrebările, ce îşi adresau unii altora cu atâta repeziciune, încât nici nu mai aşteptau răspunsurile.

Mărgărita luă roaba din mânile lui Victor, ca să-l mai uşureze de povară, iar dânsul, după ce îşi scoase din roabă pălăria, care se afla lângă sare, apropiindu-se de Ana, săltă puţin iarba uscată, care acoperea ceva dedesubt.

— Ano, ţi-aduc şi ţie ceva, care o să-ţi facă mare plăcere. Sunt sigur că vei fi mulţumiă să ai ce e aici, spre a petrece în clipele tale de odihnă.

— Ce este? întrebă Ana, cuprinsă de neastâmpăr şi încercându-se să ridice iarba, ca să vadă ce-i adusese frate-său.

— Nu, nu, îi zise Victor, înălţând pălăria în sus. Mai întâi ghiceşte ce este.

— Cum să ghicesc? Poate că este iarăşi vreun cuib de şoarece de câmp, cum mi-ai mai făcut-o şi altădată, când ne aflam în Würtemberg. Haide, spune-mi odată ce îmi aduci!

— Ce-ţi aduc, nu este aşa de urît ca şoarecii tăi. Din potrivă, este ceva foarte frumos. Dar trebuie să ghiceşti ce este.

— Ei bine, e un cuib de pasăre, căci văd ceva viu înăuntru şi aud nişte râcâituri. Trebuie să fie pui de vrabie!

— Nu. N'ai ghicit. Eu n'am văzut pe aici niciunul din acei hoţi de cireşe, însă... tu arzi de nerăbdare... urmează... nu-ţi pierde nădejdea că o să ghiceşti!

— Sunt ori ciocârlani ori privighetori. Ah! de când doresc eu să am ciocârlani!

— Aşi, ciocârlani! Glumeşti? Nici de ăştia n'am văzut pe aici. Apoi aşa, tu n'ai să ghiceşti niciodată. Atunci să nu te mai chinuiesc. Iată, îţi aduc un cuib întreg de papagali, cei mai frumoşi din câţi ai văzut în viaţa ta vre'odată. Au pene frumoase şi îşi găsesc

singuri hrana. N'o să ai nevoie să le dai orez fiert decât numai câteva zile. Atunci poţi să-i laşi să se hrănească singuri. Negreşit că o să-i creştem, dacă vei avea grijă de dânşii.

— O, dragul meu frăţior, îţi mulţumesc din toată inima. Tu eşti foarte bun că te-ai gândit la mine! zise Ana cu bucurie. Un cuib de papagali, cu frumoase pene verzi şi roşii! Dacă am fi în Germania, am lua peste o sută de taleri pe dânşii! Să ştii că o să-i îngrijesc cu mare luare aminte şi să-i învăţ ceva. O să se facă atât de blânzi, încât nu o să mai avem nevoie de a-i ţine în colivie. Bieţii puişori! O să-i iubesc din tot sufletul şi o să-i învăţ să strige în fiecare dimineaţă: Bună ziua, Ano, bună ziua Victore! bună... Dar aide să plecăm. Dă-mi-i să-i duc eu!

Şi Ana porni înainte cu puişorii în pălărie.

Călătorii noştri, ajungând acasă, simţeau mare nevoie de odihnă. Gustară o fericire nespusă, regăsindu-şi coliba făcută de mâinile lor şi având acum la îndemână toate mijloacele de viețuire, pe care nu le datorau decât muncii lor. Bucatele, ce pregătise Mărgărita, li se părură foarte gustoase. Semănase nişte cartofi minunaţi, care le reaminteau patria şi schimbaseră acel deşert într'o grădină frumoasă şi roditoare. Indemnării lor datorau acest adăpost, care îi apăra de asprimea vremii şi de frica animalelor vătămătoare.

« O prea iubitul meu Conrad! zise încet Riemann suspinând. De ce nu eşti tu liber şi între noi! Prezenţa ta m'ar umple de bucurie şi nu aş mai avea nimic de dorit pe lume! ».

Bătrânul nu vorbea niciodată despre Conrad înaintea copiilor. Se temea să nu îi întristeze şi să nu le turbure liniştea de care se bucurau în mijlocul ostenitoarelor munci ce aveau să urmeze de aci înainte.

CAPITOLUL XVIII

Luntrea

Dela întoarcerea lui Victor, Ana se ocupa foarte mult de papagali. Le făcuse o colivie încăpătoare, cu nuiele de răchită şi puişorii se aflau într'însa ca şi în cuibul lor. După câteva zile, nu numai că nu le mai era frică de Ana, când le-aducea orezul, dar chiar ciripeau de bucurie, când o vedeau apropiindu-se şi mâncau din mâna ei. Această nevinovată ocupaţie încântă pe fată în orele ei de odihnă şi tată-său simţea o deosebită plăcere, văzând-o că şi-a găsit o petrecere. Căci, mai presus de toate, îl îngrija urîtul, care în singurătate învenineazǎ toată viaţa omului.

Un nou oaspe, primit tot aşa de bine ca şi papagalii, spori personalul casei.

Victor, care se gândea mereu la tot ce putea face plăcere Anei, întorcându-se într'o zi dela câmp plin de bucurie, îi spuse că în groapa lui de humă căzuse un pui de capră sălbatecă, de care adesea se vedeau turme întregi străbătând şesurile de prin prejur.

— Ceva şi mai frumos, adause el, este că o să avem şi iedul şi pe maică-sa. Am văzut pe biata ciută privind cu întristare în groapă. La apropierea mea, nu s'a retras decât cu câţiva paşi şi mă privea ca şi cum mi-ar fi zis: « Dă-mi puiul ». M'aş putea prinde că o să vie şi ea pe urmă, dacă îi vom aduce puiul aci. Nu avem decât să-l legăm de un copac şi ciuta va veni negreşit după dânsul ca să-i dea lapte. Astfel o să-l putem păstra.

— Să mergem îndată la dânsul! strigă Ana, alergând în fuga mare către groapă, fără a mai aştepta pe frate-său.

Victor îi zise:

— Aşteaptă-mă, Ano, că nu e nevoie să alergi aşa de repede. N'o să poată ieşi deacolo.

Când Victor ajunse pe soru-sa, intrară amândoi în groapă şi scoaseră iedul. Totul se petrecu aşa cum prevăzuse băiatul. Căprioara, neliniştită de puiul ei, îi urma la depărtare de câţiva paşi şi când Victor îl legă de un arbore şi se depărtă de dânsul, ea se apropie, deşi cu sfială, spre a-şi alăpta puiul.

Acum nu le mai rămânea decât să-l apere de asprimea timpului şi de fiarele sălbatece. Victor, ajutat de tată-său, care cu plăcere lua parte la jocurile copiilor, făcu un mic staul, foarte simplu în adevăr, dar foarte potrivit pentru ce le trebuia. Indată ce fu terminat, Ana duse într'însul paie pentru aşternut şi iarbă verde. In fiecare zi îl ducea pe lângă casă, iar seara îl înapoia în locuinţa lui cea nouă şi-l lega acolo. Precum nădăjduiseră, ciuta se apropie mai întâi de staul, unde era legat iedul şi mai pe urmă intră înăuntru. Şi, fiindcă o pândea în toate zilele, Victor, când o văzu intrând, închise repede uşa staulului şi o prinse şi pe dânsa.

Mărgărita, care până aici nu pusese atâta preţ pe acest ied, îşi schimbă cu totul ideea, când văzu şi capra în staul. Ea acum căta să mulgă ciuta, în fiecare dimineaţă şi se bucura că avea lapte, de a cărui lipsă suferise atâta timp.

La început, întâmpinară multă anevoinţă ca să o mulgă, fiindcă azvârlea în toate părţile cu capul şi cu picioarele. Mărgărita pierdu astfel mai multe oale cu lapte, căci adesea ciuta le vărsa chiar când erau pline. In cele din urmă, după mai multe stăruinţe, izbutiră să o îmblânzească şi tocmai atunci simţiră adevăratul preţ a acestei întâmplări fericite.

Pescuirea ajuta mult şi dânsa la îndulcirea vieţii lor. Ţinutul Gigitonona era foarte îndestulat de peşte şi, fiindcă Mărgărita se pricepea prea bine la împletire, făcu două mari plase, cu care prindeau în toate zilele mai

mult peşte decât trebuia pentru mâncarea zilnică. După aceea împleti încă doi saci, cu care Victor prindea mulţime de peşte mărunt, de un gust foarte ales şi care altfel ar fi scăpat prin ochiurile mari ale plasei.

Pescuirea le aţâţă dorinţa să aibă şi o luntre.

Riemann, neaşteptând multe rugăciuni spre a se pune pe lucru, tăie cu Victor un mare arbore, îl curăţară de coajă şi-l scobiră. La acest lucru întrebuinţară o lună întreagă, căci lemnul, fiind tare, se tăia şi scobea cu mare greutate. Gândul însă că au să aibă o luntre bună, îi încăpăţâna şi mai mult în lucrarea lor. După mai multe trude, luntrea fu pusă pe apă, ceea ce aduse familiei o vie bucurie. Căci nu mai aveau acum nevoie să facă pe jos, cu osteneală şi greutate, calea până la Tejucco, ci, de câte ori ar fi simţit trebuinţă să vândă sau să cumpere ceva, nu aveau decât să intre în luntre şi să meargă liniştiţi pe apă până la oraş.

In adevăr, peste puţin se şi simţi nevoia de o a doua călătorie, căci Ana avea pepeni copţi, Mărgărita mai mulţi cartofi decât le trebuia, Victor vreo 15—20 oale şi peşte proaspăt.

De astă dată, Riemann şi fiul său plecară cu multă plăcere, fiind nerăbdători ca, pe preţul acestor producte, să îşi cumpere lucrurile de care începuseră să aibă mare trebuinţă. Căci le lipseau cuiele de fier, atât de neapărate în lucrările lor de construcţie şi din care nu le mai rămăsese niciunul. Ca şi în rândul trecut, ei nădăjduiau mult în ajutorul lui Claus, pentrucă nu avuseseră cum şi dela cine să înveţe ceva din limba portugheză.

Ajungând cu bine la Tejucco, îndată găsiră pe Claus, care în toate zilele venea să târguiască de ale mâncării. El fu bucuros că îi vede şi se arătă tot aşa de îndatoritor ca şi întâia oară. Vândură deci produsele cu preţ

Casa Scoalelor Biblioteca Universitară

bun, iar cu preţul lor cumpărară tot ce le era de neapărată trebuinţă.

— Peste două luni o să fiu liber, zise Claus. Atunci voi veni la dumneavoastră şi nu ne vom mai despărţi. Mulţumit de buna mea purtare, vice-guvernatorul mi-a oferit un post de subinspector la Mandanga. Eu însă n'am primit, căci nu aşi putea vedea fără durere de inimă chinurile la care sunt supuşi bieţii negri, cari se ocupă cu scoaterea din pământ a pietrelor preţioase, ce servesc la măgulirea celor avuţi.

— Ce este Mandanga? îl întrebă Victor.

— Cum, n'aţi auzit încă despre minele de diamante, ce se află în ţinutul unde locuiţi? Cea mai mare din aceste mine se numeşte Mandanga. Mii de sclavi negri lucrează acolo, desbrăcaţi de toate vestmintele şi siliţi să scormonească pământul, care cuprinde în sânul lui o mare cantitate de diamante. Când găsesc vreunul, îl ridică în sus şi-l ţin până vine inspectorul să-l ia. Sunt ţinuţi să lucreze goi, numai ca să nu poată ascunde vreun diamant în hainele lor. Orice mişcare de mână către gură sau către cap, face pe neîmblânziţii lor paznici să presupună că vor să-l ascundă. O asemenea faptă este pedepsită cu asprimea cea mai înfiorătoare. Dacă vreunul din aceşti nenorociţi se încearcă să fure vreo piatră preţioasă şi este descoperit, ceea ce se întâmplă mai totdeauna, apoi moare în chinurile cele mai înspăimântătoare. Mulţi din ei îşi pierd viaţa, ascunzând din aceste pietre, pe care le vând în oraş mai pe nimic.

— Dumneata numeşti diamantele pietre? îl întrebă Victor cu mirare. Se vede că vrei să glumeşti!

— Nicidecum, răspunse Claus. Totdeauna am auzit că diamantele nu sunt altceva decât un fel de pietre. Ele stau închise în piatra de cărbune.

Vorbind astfel, câteşitrei ajunseră pe ţărmul râului. Aci Riemann şi fiul său săriră voioşi în luntre şi se depărtară, după ce îşi luară ziua bună dela Claus, care nu se mai sătura privindu-i. Intoarcerea la colibă fu un nou prilej de bucurie pentru toţi ai casei.

CAPITOLUL XIX

Ispita.

Trecuseră cele două luni, despre care vorbise Claus, până la liberarea lui din serviciu şi emigranţii aşteptau cu mare nerăbdare sosirea acestui om, care le câştigase atât de repede inima şi încrederea şi despre care adesea vorbeau seara între dânşii.

« De ce n'am fericirea să aştept tot astfel şi pe sărmanul meu Conrad », cugeta bătrânul în sine. Şi tot astfel se gândeau surorile şi Victor, aşteptând pe străin.

Până aci, ei trecuseră prin multe nevoi, dar acum izbutiseră în toate mai presus de orice aşteptare. Aveau cu îndestulare tot ce le trebuia pentru vieţuire. Un singur lucru le învenina bucuria: aducerea aminte de iubitul lor copil şi frate, care gemea în sclavie.

« Cât o să mai poarte el lanţurile? Când o să agonisesc eu suma trebuincioasă, ca să-l răscumpăr »? Acestea erau gândurile ce frământau, ziua şi noaptea pe Riemann ca şi pe ceilalţi.

Insfârşit Claus sosi. Le găsise foarte lesne coliba unde locuiau, fiindcă el călătorise în mai multe rânduri prin acele câmpii întinse. Faţa îi strălucea de bucurie, când văzu frumoasa lor colibă, micul staul, grădina cultivată cu atâta îngrijire, încât nu se vedea într'însa nici o iarbă nefolositoare.

— Aceia cari, prin munca şi priceperea lor, au schimbat acest pustiu într'un pământ binecuvântat, nu pot fi trântori, ci nişte oameni prea cum se cade! zise el bătrânului, după ce văzu toată gospodăria lor.

Indată apoi luă pe Riemann deoparte şi, strângându-l de mână, îi zise:

— Bucură-te, scumpul meu Riemann. Conrad este scăpat şi, îndată va fi în braţele dumneatale.

— Ce fel? Iubitul meu fiu scăpat, liber!... Prin ce minune? Să fie oare cu putinţă? Nu mă amăgeşti cu o asemenea nădejde?

— Nu te amăgesc! răspunse Claus, scoţând din sân o hârtie, în care se afla ceva. Uite, soarta m'a ajutat de minune, până a nu-mi părăsi serviciul.

— Ce este acolo? Spune-mi mai curând!

— Făcând cunoştinţă, la Tejucco, cu unul din nenorociţii negri, cari lucrează în mina de diamante, i-am făcut oarecari îndatoriri care i-au mai îndulcit viaţa, fiindcă era un băiat de treabă. In ajunul plecării mele, după ce îşi isprăvise lucrul, veni la mine şi îmi arătă acest diamant, spunându-mi că vrea să mi-l vândă cu un preţ foarte scăzut, mai pe nimica. El îşi pusese viaţa în primejdie, ca să-l ascundă în gură, apoi se folosise de o clipă priincioasă ca să-l pună la subsuoară şi astfel să-l ascundă de ochii iscoditori ai paznicilor. Ar fi putut să-l vândă celor ce se ocupă cu această meserie şi care negreşit că i-ar fi dat cu mult mai mult decât mine, fiindcă, după socoteala mea, preţuieşte mai multe mii de lei. Ii dădui tot ce economisisem din leafă, în timpul serviciului şi îi făgăduii că-i voi mai da ceva, dacă voi putea să-l vând cu un preţ mai mare. Când am cumpărat acest diamant, îţi jur că nu m'am gândit nicidecum la mine, ci la dumneata, pe care te cinstesc ca pe un tată şi la bunul copil, care zace în sclavie. Ia deci acest

diamant, caută să-l vinzi cu un preț bun și, cu banii ce vei prinde pe dânsul, răscumpără pe Conrad. Drept răsplătire, eu nu-ți cer decât un lucru: Să mă privești ca pe un fiu al dumitale și să mă primești să stau totdeauna lângă dumneata. Nu doresc nimic mai mult.

Bătrânul ascultase în tăcere și mare fu ispita care îi îmboldea iubirea de părinte și dorul de fiu la cuvintele calde ale unui om de bine.

Claus îi da în mână mijlocul de a libera pe scumpul lui Conrad, de a-i rupe pentru totdeauna lanțurile. Ce bucurie, ce fericire să fie toți la un loc, să lucreze și să trăiască împreună, să-și împlinească astfel toate dorințele de pe pământ!

Această dulce închipuire făcu pe bătrân să șovăiască o clipă, însă glasul cinstei îl învinse. Principiile de virtute erau prea adânc săpate în inima lui, ca să poată cădea în ispită. Indepărtă darul lui Claus, mai cu seamă când își aduse aminte de vorbele secretarului german din Rio-de-Janeiro, care îi zisese să se ferească de a cumpăra diamante dela negrii ce lucrează în mine.

Respingerea lui Riemann minună din cale afară pe Claus.

— Cum! zise el, greșita părere despre cinste te face să calci în picioare cel mai nimerit prilej de a da libertatea unui fiu iubit, care s'a jertfit pentru dumneavoastră!? Acest diamant, al cărui preț îl poate smulge din sclavia în care geme, nu e furat nici de mine, nici de dumneata, prin urmare nu este rodul unei fărădelegi. Altfel niciodată nu m'ași fi hotărît să fac o faptă rușinoasă și vinovată, spre a-mi spori averea. Crezi oare că acel nenorocit, care și l-a însușit, nu l-o fi plătit de ajuns călăilor lui prin suferințe de tot felul și de toate zilele? Numai pentru dumneata, tată Riemann, am făcut eu aceasta. Dacă n'aș fi crezut că-ți aduc

un serviciu, aş fi îndepărtat vorbele nenorocitului negru.

— Iubite Claus, îi răspunse Riemann, îţi sunt prea recunoscător pentru bunăvoinţa dumitale, cu toate astea, nu mă pot hotărî s'o primesc. Un fiu atât de virtuos, cum e Conrad, merită un tată deopotrivă cu dânsul. Cum aş putea eu să mai ridic ochii înaintea lui, dacă aş alerga vre'odată la mijloace nedrepte, spre a-i da libertatea? Ii cunosc şi inima şi cinstea, pe care încă din copilărie am căutat să i le sădesc în suflet. Sunt sigur că el nu ar primi o asemenea libertate, dacă ar cunoaşte mijloacele prin care i-am redat-o. Păstrează-ţi diamantul, Claus, sau mai bine întoarce-l autorităţilor, care au drept asupra lui. Suferinţele negrului, primejdiile ce a înfruntat ca să şi-l însuşească, nu-i îndreptăţesc fapta, căci nu e mai puţin vinovat de un asemenea furt. Dacă nu te simţi în stare să-l înapoiezi, cată să ne despărţim, căci eu niciodată nu m'aş putea face părtaşul unei greşeli, care m'ar sili să roşesc chiar înaintea copiilor mei!

Claus nu mai stătu la îndoială spre a se hotărî la un fel, căci inima lui era bună şi simţimintele cinstite. El păcătuise numai prin neştiinţă şi împins de dorinţa de a face un mare bine, redând libertatea virtuosului Conrad. De aceea un singur cuvânt fu de ajuns ca să-l deştepte şi să-l facă să reintre pe cale binelui.

— Bunul meu prieten, zise el, ai dreptate. Am făcut foarte rău că am cumpărat acest diamant dela negru, pentrucă, oricum, este furat. Dar cum aş putea să-mi îndrept această greşală, fără a mă pierde? Dacă se va descoperi că sclavul a ascuns acest diamant şi mi l-a vândut mie, am pieri amândoi în cele mai înfiorătoare chinuri. Nu ştiu cum să fac, ca să-l dau autorităţilor, fără a mă primejdui.

— Eu cred că am găsit un minunat mijloc, zise Riemann, după câteva clipe de gândire. Dacă ai încredere în mine şi simţi în adevăr dorinţa de a-ţi îndrepta greşala, vino cu mine la Rio-de-Janeiro, unde am făcut cunoştinţă cu un funcţionar demn, cu un om nobil, care nădăjduesc că ne va ajuta să înapoiem diamantul, fără a suferi vre'o nenorocire nici dumneata, nici sărmanul negru, care nu e cu totul vinovat. Pe de o parte, fiindcă n'are ideie despre ce e bine şi rău, iar pe de alta fiindcă a vrut să-ţi arate recunoştinţă.

— Voi face tot ce vei crede de cuviinţă, zise Claus, căci sfaturile dumitale sunt în adevăr mântuitoare. Să ştiu că mi-aş pierde chiar viaţa, vreau să merit cinstirea dumneatale. Iţi jur, tată Riemann, că niciodată nu m'aş fi gândit la una ca asta, dacă nu aş fi crezut că voi putea să-ţi ajut la răscumpărarea fiului dumitale.

Apoi luă mâna bătrânului şi i-o strânse cu căldură, ceea ce arăta că hotărârea lui era curată ca şi sufletul lui.

CAPITOLUL XX

Albrecht

Bătrânul Riemann nu se putea despărţi de scumpii lui copii, fără o adâncă părere de rău. De aceea zise lui Victor ca, în lipsa lui, să nu se depărteze de surori, de oarece dânsul avea să plece pentru mai multe zile cu Claus. Copiii nu puteau înţelege cum şi de ce tatăl lor era atât de mişcat pentru o despărţire aşa de scurtă.

Deşi Riemann, ca să nu-i neliniştească, le ascunsese adevăratul motiv al călătoriei, totuşi starea lui de turburare nu putea să scape nimănui din vedere, căci

niciodată nu-l văzuse atât de îngrijorat. Bietul bătrân învinse neplăcerea ce îi aducea o asemenea călătorie. Atâta putere are iubirea virtuții asupra sufletelor cinstite!

Amândoi călătorii plecară în urările familiei întregi.

Neajunsurile călătoriei fură de astădată cu mult mai mici pentru Riemann, căci până la Tejucco se duseră cu luntrea, iar de aci înainte cu o căruță. Și apoi Claus cunoștea foarte bine calea, prin urmare nu făcură niciun ocol de prisos.

Cum ajunseră în capitala Braziliei, Riemann se duse deadreptul la palatul guvernatorului, nădăjduind că va întâlni pe bunul secretar german, cu care vorbise de două ori la întâia lui sosire în America. In adevăr că nu se amăgise.

Albrecht (astfel se numea secretarul) îl cunoscu de îndată și, lăsându-și lucrul pentru o clipă, întrebă pe Riemann ce afacere îl aducea la Rio-de-Janeiro, cum trăiește și dacă îi place în frumosul district Gigitonona.

— Cum să nu-mi placă? Acolo viețuiesc liniștit și fericit prin muncă necurmată, îi răspunse Riemann. Viu la Rio-de-Janeiro, ca să mă înțeleg cu dumneata într'o afacere particulară. Nădăjduesc că nu-mi vei respinge această bunătate, de care atârnă fericirea mai multor persoane. Bunele dumitale sfaturi îmi sunt prețioase și neapărat trebuincioase.

— Moșule, îi zise secretarul, binevoește numai să aștepți până voi isprăvi ce am de lucrat. Șezi, rogu-te și apoi vom merge împreună acasă la mine, îndată ce voi fi liber. Cred că ai nevoie de odihnă, fiindcă ai făcut un drum destul de lung.

Riemann șezu pe un scaun și așteptă în liniște până când secretarul își încheie treburile. Aci avu prilejul să binecuvinteze întâmplarea, care-l făcuse să lege cunoștință cu un om atât de binevoitor, ca Albrecht.

Câtă deosebire între purtarea acestui tânăr şi a celorlalţi funcţionari din cancelarie!

Oamenii, cari doreau cu nerăbdare să aibă vreun răspuns şi, care ar fi putut rămânea mulţumiţi cu un singur cuvânt, aşteptau ore întregi. Dacă mai stăruiau în întrebările lor, erau respinşi cu cea mai înjositoare asprime.

Unii din funcţionari, tineri fără minte, luau în râs pe cei ce aveau nevoie de ei. Albrecht, dimpotrivă, era totdeauna serios şi îndatoritor. Se arăta binevoitor către toţi, nu înfrunta şi nu lăsa pe nimeni, fără să-l facă a rămâne mulţumit de blândeţea răspunsurilor ce-i da. Riemann avea o frumoasă părere despre acest tânăr şi îşi dădea seama că nu se înşelase, când se hotărâse să vorbească cu dânsul, căci faţa lui îi insufla o nespusă încredere.

După ce Albrecht îşi sfârşi lucrul, făcu semn bătrânului să-l urmeze. Ajungând acasă, îi dădu băuturi răcoritoare, apoi îl rugă să-i vorbească deschis, ceea ce Riemann făcu fără nicio sfială.

Albrecht îl ascultă cu toată luarea aminte.

Când Riemann isprăvi, îi zise:

— Trebuie să-ţi spun că afacerea e foarte gingaşă, nu pentru dumneata, care înapoezi coroanei un diamant ce i s'a răpit, ci pentru sclav, autorul furtului şi, pentru persoana care s'a făcut părtaşe. Precum ţi-am mai spus şi înainte de plecarea dumitale de aici, această crimă este pedepsită foarte aspru. Cu toate astea, îmi veni în minte un mijloc cinstit pentru regularea afacerii. Dumneata ştii că tânăra noastră împărătească este germană. Ea îşi iubeşte patria natală şi protegueşte, pe cât îi e cu putinţă şi în marginile legilor ţării, pe toţi Germanii, cari vin să se aşeze în Brazilia. Tot ei datoresc şi eu postul ce ocup.

— Prea bine, dar cum pot să ajung eu până acolo?

— De asta să nu duci grijă. Voi dobândi eu încuviinţarea s'o puteţi vedea, căci acordă uşor această cinste tuturor acelora, cari doresc să-i vorbească. Mă duc chiar astăzi spre a-i comunica această împrejurare. Să ai încredere în binevoitoarea ei ocrotire, căci are o inimă compătimitoare.

— Iţi mulţumesc din adâncul sufletului, dar spune-mi eu ce să fac?

— Deocamdată să-mi încredinţezi diamantul, ca să i-l arăt. Du-te de întâlneşte pe omul dumitale. Liniştişte-l, pre cât îţi va fi cu putinţă şi întoarce-te aici, ca să stai la mine până la terminarea acestei afaceri. Ajutorul meu e la îndemâna tuturor cari, caşi dumneata, nu stau la îndoială ca să jertfească ce-au mai scump, spre a nu face faptă contrară conştiinţei. Prin urmare, în orice împrejurare, poţi fi sigur de sfaturile şi sprijinul meu.

Atunci secretarul strânse mâna lui Riemann, care, cu inima plină de recunoştinţă, plecă îndată să întâlnească pe Claus. Acesta rămăsese într'o mică prăvălie, la marginea oraşului şi aştepta cu nerăbdare întoarcerea lui Riemann.

— Dumnezeu o să ne ajute să ieşim din încurcătură, zise Riemann lui Claus, împărtăşindu-i rezultatul stăruinţelor lui pe lângă Albrecht. In nici un caz să nu ai teamă de vreo mare pedeapsă. Acum nu rămâne decât să suferi, ca om şi ca creştin, pedeapsa ce ţi se va da. Adevăratul om virtuos simte o tainică mulţumire, când sufere pentru o pricină dreaptă, când îşi spală greşala de care se căeşte.

— Ai dreptate, tată Riemann, răspunse Claus. O să urmez sfaturile ce îmi dai. Pilda dumitale m'a întărit în calea binelui. Am făgăduit lui Dumnezeu şi mie

însu-mi să-mi închin celei mai curate virtuți restul vieții și să nu mă abat niciodată din calea datoriei. Dumneata, care nu vrei să răscumperi libertatea fiului dumitale cu prețul unei fapte necinstite, îmi arăți ce poate suferi cineva, când are în inimă un așa puternic sprijin în virtute.

Sfătuind mai mult astfel, Riemann începu să se creadă mândru de Claus. Acum putea să-i dea numele de prieten fără să roșească, de oarece nu mai ținea să-și însușească o avere străină.

Când sosi ora hotărâtă de Albrecht, Riemann lăsă pe Claus și se duse la locuința proteguitorului său, ca să afle urmarea stăruințelor încercărilor acestui tânăr pe lângă împărătească. Era îngrijat de această afacere mai mult chiar decât de interesele sale, căci nu putea să piardă din vedere că, până la oarecare punct, el fusese cauza încurcăturii în care se găsea Claus. Bietul om avusese nestrămutata dorință de a întrebuința produsul vânzării diamantului pentru răscumpărarea lui Conrad. Și, când Riemann se gândea la plăcerea ce-ar fi simțit să vadă ruperea lanțurilor iubitului său fiu, inima îi sălta de bucurie, lacrămile îi înecau ochii. Cu toate astea, dela sosirea-i în Rio-de-Janeiro, începuse să aibă un fel de nădejde că o să-l vadă curând liber.

CAPITOLUL XXI

Conrad liber

— Când o să se întoarcă? zicea Ana în toate zilele. Ce lung mi se pare timpul! Dacă am cunoaște măcar pricina călătoriei, tot am fi mai puțin îngrijați, dar grabnica plecare a tatei cu acel străin mi se pare cam ciudată. Tu ce zici?

— Nu te mâhni, răspundea Victor. Claus, ca om foarte cinstit, nu poate să aducă vreun neajuns tatei. Poate că se vor întoarce astăzi!

Zilele se strecurau pe nesimțite, dar călătorii nu se mai întorceau. Aceleași plângeri din partea Anei, aceleași mângâeri din partea lui Victor. Cu toate astea, atât el, cât și Mărgărita, începură să se îngrijească. In toate diminețile Victor se ducea să le iasă înainte, dar, nedând cu ochii de dânșii, se întorcea acasă pe la amiazi, desgustat de atâta așteptare, obosit de umblet și asudat de căldură.

Ana ajunsese nepăsătoare la ciripirile papagalilor, care, prin multele ei îngrijiri, se făcuseră foarte frumoși. In deșert alergau la glasul ei, i se așezau pe umeri și mâncau din mâna ei. Ea nu se gândea decât la întârzierea tată-său.

Intre acestea, o fericită întâmplare aduse oarecare îndulcire în simțimintele de care era frământată familia. Intr'o dimineață, Victor găsi în groapa de pământ o frumoasă vacă, ce căzuse înăuntru pe când se ducea să bea apă din râu. Era atât de sălbatecă și de rea, încât ar fi fost primejdios să se apropie cineva de dânsa. De aceea fu nevoit să aștepte ajutorul tatălui-său și pe al lui Claus, ca s'o poată scoate de acolo.

Deocamdată se mărgini a-i arunca în groapă iarbă verde și a-i pune un vas cu apă limpede, ca să nu moară de sete și de foame. La început, toate îngrijirile fură deșarte, căci vaca scotea mugete înfiorătoare și da cu coarnele în toate părțile. Incetul cu încetul însă, puterile i se împuținară și furia i se domoli. Victor, luând seama că chiar mâncase și băuse ceva din ceea ce-i pusese, se încredință că o va putea ține până la întoarcerea tatălui-său. Așa și fu.

După câteva zile, vaca se îmblânzi cu totul și mânca cu nesațiu nutrețul ce i se arunca. Victor vroise în mai

Dragile mele surori, iată-mă

multe rânduri să se coboare în groapă, ca s'o privească mai de aproape, însă surorile se puseseră deacurmezişul. Şi aveau dreptate, căci toţi cunosc nenorocirile întâmplate mai multor vânători, cari, intrând prin gropi unde căzuse vreun bivol sau vreun taur sălbatec, au fost sfâşiaţi într'o clipă de aceste animale furioase.

Mărgărita se ducea, de mai multe ori pe zi, ca să vadă vaca, pe care parcă ar fi şi avut-o în staul. Cu ce bucurie se gândea ea la foloasele ce putea trage dela un animal atât de preţios! De aci înainte, ar fi avut cu îndestulare unt şi brânză de vacă, de care nu gustaseră nici măcar odată, dela plecarea lor din Germania.

Mare le-a fost mirarea când într'o zi Mărgărita şi Ana, care se depărtaseră cam mult de casă, văzură trei oameni venind pe cale şi îndreptându-se spre dânsele. Fiind prea departe ca să-i poată cunoaşte, crezură la început că nu sunt ai lor, fiindcă vedeau trei, pe când ele aşteptau numai doi. Această împrejurare le făcu să bănuiască că tatăl lor le mai aducea vreun străin cu dânsul, ori că erau alţi călători necunoscuţi.

Azor, care rămăsese în urmă şi al cărui ochiu era mai sigur, alergă în fuga mare spre cei trei călători. Când ajunse la ei, fetele văzură cu mirare că mângâierile câinelui se îndreptau numai la doi dintr'înşii. Azor se gudura, se tăvălea la picioarele lor şi căuta să le arate bucuria prin mii de semne linguşitoare.

Insfârşit, ei sunt! strigară Mărgărita şi Ana.

Şi îşi iuţiră pasul, ca să ajungă mai curând în braţele tatălui lor. Dar unul din călători, apucând repede înaintea celorlalţi tovarăşi, ajunse la dânsele şi le strânse cu căldură la sân, strigând:

— Dragele mele surori, iată-mă! Acum n'o să ne mai despărţim!

— Conrad, tu eşti? E cu neputinţă! Eşti liber? bunul nostru frate? Ce fericire! strigară amândouă deodată, cu lacrămi de bucurie. O Doamne, adevărat să fie? Nu visăm oare?

— Da, eu sunt, scumpe surioare. Suferinţele mele s'au sfârşit. Acum sunt liber şi cu voi pentru totdeauna!

— Dar cum s'a întâmplat! Ia spune? zise Mărgărita.

— O să vă spun mai târziu. Acum să ne gândim numai la plăcerea ce simţim revăzându-ne şi să mulţumim lui Dumnezeu că mi-a sfărâmat lanţul sclaviei, când nici nu mă aşteptam. Scăparea mea este numai o voinţă a creatorului!

Pe când se petrecea această duioasă întâmplare, sosiră şi ceilalţi doi călători, ceea ce le aduse o nouă bucurie. Intrebările ce îşi puneau unii altora erau atât de repezi şi de dese, încât nu le mai rămânea timp să răspundă.

Ajungând cu toţii acasă, Ana se grăbi să strige pe Victor, care se dusese să dea nutreţ vacii. Sosind, bucuria şi uimirea îi fură tot aşa de vii, ca şi ale surorilor, când întâmpină pe călători şi mai cu seamă când îşi îmbrăţişă frăţiorul.

Deşi obosit de lungul drum ce făcuse pe jos, Conrad nu fu lăsat în pace, până nu i se arătară cu deamănuntul toate îmbunătăţirile locuinţei. Trebui să meargă cu Victor şi cu Ana prin grădină, să vadă plantaţia de cocotieri şi semănătura de orez. Apoi fu dus la ied şi ciută, ba şi la vaca ce căzuse în groapă.

Conrad rămase minunat, văzând plantaţiile într'o stare atât de înfloritoare. El nu se aşteptase ca, în mijlocul unui ţinut aproape sălbatec, să găsească o locuinţă unde totul arăta belşugul. Câtă bucurie nu simţea, văzându-se în sânul familiei, unde avea să

Casa Şcoalelor Bibliotecă

petreacă de aci înainte o viață atâtde fericită și atât de senină!

Deși mai erau încă multe îmbunătățiri de făcut, acum însă, când aveau un mai mare număr de brațe, era ușor să se întindă cultura și să i se sporească produsul.

In timpul sclaviei, Conrad dobândise destule cunoștințe practice despre felul de cultură, ce se potrivea mai bine acestor țări meridionale. Prin urmare se gândea la mulțime de metode noi, prin care să poată veni în folosul familiei. Acum, când era liber, simțea o nespusă mulțumire că viețuise între sclavi câteva luni de zile, fiindcă învățase dela dânșii o mulțime de meșteșuguri necunoscute Europenilor și neapărat trebuincioase acelora, cari merg să se așeze în Brazilia, cu scopul de a se deda aci cu lucrarea pământului.

CAPITOLUL XXII

Incheere.

Cititorul așteaptă, fără îndoială și cu o dreaptă curiozitate, să afle cele ce se întâmplaseră lui Riemann și sărmanului Claus, pe când erau la Rio-de-Janeiro, într'o stare atât de grea. Totdeodată se va fi întrebând cum Conrad își recâștigase libertatea.

Bunul bătrân se întorsese la casa lui Albrecht, unde aștepta cu nerăbdare să se aleagă la un fel cu soarta lui Claus. De când cunoștea ideile acestui vechiu militar și dorința lui de a-și drege cu orice preț greșala, îi era tot așa de scump, ca și cum ar fi fost propriul lui copil.

— Toți suntem supuși greșelii, își zicea dânsul. Cine-a putut să-și sfârșească viața, fără să-și cunoacă vreun păcat, vreo ușurință? Omul bun se deosebește

de cel rău prin aceasta, că cel dintâi, printr'o curată căință și chiar cu cele mai mari jertfe, se silește să-și îndrepte greșelile făptuite, pe când cel din urmă, stărueşte în purtările lui rele și, închizându-și inima la glasul conștiinței, adaogă crimă peste crimă. Nu trebuie să judecăm pe oameni numai după una din faptele lor, căci chiar cel mai virtuos poate cădea în rătăcire. Dacă însă arată o adâncă părere de rău pentru faptele lui, o curată și înfocată dorință de a reintra în calea binelui, atunci oamenii cinstiți ar fi nedrepți să nu-i arate dragostea lor. Căci Dumnezeu, înaintea căruia a păcătuit pentru o clipă, îl va ierta desigur. Astfel e și starea mea în privința lui Claus și de aceea simt pentru dânsul o dragoste atât de vie.

Albrecht nu își pierduse timpul. Găsise prilejul să vorbească binefăcătoarei împărătese și, dăruindu-i diamantul pe care Claus îl cumpărase la Tejuccò, ceru ocrotirea ei pentru dânsul.

Impărăteasa fu mișcată de cinstea bunului Riemann și de căinița lui Claus. De aceea își arătă dorința să-i vadă și făgădui că va mijloci pentru dânșii la soțul său ca să nu dea nicio urmare acestei afaceri, care ar fi avut drept rezultat moartea nenorocitului negru și închiderea pe mai mulți ani a părtașului său.

Riemann și Claus fură aduși de secretar în grădină, unde se preumbla împărăteasa. Inima bietului bătrân bătea cu putere, când intră acolo, unde lucra iubitul său Conrad, în trista lui viață de sclav. Ce fericire să-l poată revedea, măcar și pentru o clipă! Ce bucurie să strângă pe un fiu atât de bun la sânul lui de părinte! Căuta cu ochii în toate părțile, ca să vadă pe Conrad în mijlocul lucrătorilor. Insă fu cu totul amăgit în nădejdile lui; nu vedea decât negri și nici măcar un alb printre dânșii.

Impărăteasa îi primi cu multă bunăvoință. Adresă cuvinte de laudă lui Riemann și încurajă pe bietul Claus, care era galben și ca pierdut înaintea ei. Ii dădu asigurarea că soțul ei, mișcat de remușcările și de repedea lui întoarcere la virtute, îl va ierta cu totul pentru greșala ce făcuse.

Pe când vorbea astfel, o ceată de sclavi, duși la lucru cu biciul, se arătă la cotitura unei poteci. Erau urmați de neîmblânzitul lor paznic, care nu se aștepta la prezența suveranei în locul acela. Un tânăr alb, care mergea în fruntea sclavilor, se oprește deodată și se aruncă în brațele lui Riemann, strigând:

— Tată, scumpul meu tată!...

Amândoi rămaseră îmbrățișați, fără a putea rosti un singur cuvânt. Lacrămi de bucurie și de înduioșare le scăldau fețele.

— Ce însemnează asta? întrebă împărăteasa cu mirare. Cine este acest tânăr?

— Maiestate, răspunse Riemann tremurând de emoție, dar plin de încredere, acest tânăr este fiul meu, scumpul meu Conrad. Deși sclav, el nu e mai puțin mândria bătrânețelor mele.

Conrad, a acărui modestie părea să fie rușinată de laudele ce-i aducea tată-său, îi făcea semn să tacă, rugându-l să nu mai vorbească despre o faptă atât de firească și de neînsemnată.

Impărăteasa, care avea un fel de presimțământ despre însemnătatea soartei acestor oameni, își arătă dorința să cunoască istoria sclavului alb.

Atunci Claus luă cuvântul și spuse cu deamănuntul tot ce știa, în această privință.

După ce isprăvi, se văzură lacrămi strălucind în ochii împărătesei, lacrămi de înduioșare cuvenite iubirii

de tată, de mii de ori mai prețioase decât diamantele scumpe ce îi împodobeau coroana.

— Atâta virtute merită o răsplată! zise dânsa.

Apoi, întorcându-se către Conrad, adăogă:

— Tinere, eşti liber. Intoarce-te între ai tăi. Iau asupra mea răscumpărarea ta. Iată (adause ea scoțând un inel din deget), primeşte acest inel ca amintire din parte-mi. El îți va spune că niciodată n'am simțit o mai vie plăcere decât acum, când văd înainte-mi o familie cu adevărat virtuoasă. Păstrează cu îngrijire acest dar, ca să-l laşi urmaşilor tăi. Fie ca şi ei să moştenească asemenea însuşiri frumoase! Vreau să contribui şi eu la fericirea voastră şi să vă dăruesc tot ce ar putea să vă facă plăcută locuirea în această țară. Domnule Albrecht, zise ea secretarului, te însărcinez să veghezi asupra viitorului acestor oameni. Am încrederea că această datorie va fi dulce de împlinit pentru o inimă atât de bună, ca a dumitale.

Zicând aceste cuvinte, se depărtă urmată de binecuvântările acelora, căror le făcuse fericirea. Toate cuvintele ei rămaseră adânc săpate în inimile lor.

Albrecht stăruia ca toți să mai rămână încă câteva zile în capitală, spre a-şi primi darurile ce le făgăduise Impărăteasa. Ei însă erau atât de neliniştiți despre soarta celorlalți membri ai familiei, pe care-i lăsaseră acasă, încât nu se putură hotărî să mai rămână nici măcar o zi. Plecară de îndată, însoțiți de urările bunului secretar, care făgădui că le va trimite acasă darurile înaltei lor binefăcătoare.

Din clipa aceasta, emigranții nu mai avură nicio grijă pentru viitor. In locul umilelor colibe, se înălță o casă frumoasă, în care se aflau toate înlesnirile locuințelor noastre din Europa. Grădina dinprejur, fu plantată cu arbori roditori. Ţarinele, cultivate cu în-

grijire, dădură cu îndestulare tot ce se cere de trebuințele vieții. Șase vaci frumoase, cu părul neted și lucitor, fură adăpostite într'un staul larg și bine aerisit.

Mărgărita se afla în culmea bucuriei. Se ducea regulat, dimineața și seara, să mulgă vacile, care-i dau laptele cel mai bun din lume.

Claus ajunse soțul Mărgăritei. Dobândind pământ lângă familia Riemann, își făcu casă și dădu naștere unei noi familii.

Conrad ceru voie dela tată-său să ia pe fiica unuia dintre compatrioții lor, pe care strâmtorarea îl silise ca și pe dânșii, să vină și să se așeze în Brazilia. Bătrânul, primind-o ca noră, îi binecuvântă pe amândoi din toată inima.

Conrad își aduse aminte că, în timpul sclaviei, bunul Mandago nu încetase a-i face o mulțime de treburi, că lui îi datora cunoștințele ce dobândise și că, pe lângă acestea, în mai multe rânduri scăpase de pedepse, pe care nu le-ar fi putut înlătura fără sfaturile lui, căci, în aceste țări, unde omul nu are nicio compătimire de semenii lui, greșelile cele mai ușoare sunt pedepsite cu o nespusă cruzime.

Conrad vorbi tatălui său despre planul ce avea de a răscumpăra pe nenorocitu-i tovarăș de suferințe. Dărnicia împărătesei îi puse în stare să-și poată împlini această lăudabilă dorință. Și apoi Mandago, fiind acum în etatea când puterile omului încep să se împuțineze, nu se putea cere vreun preț prea mare pentru dânsul.

Riemann încuviință părerea. Conrad plecă deci la Rio-de-Janeiro, răscumpără pe Mandago și, aducându-l la dânșii, luă parte și el, pe cât putu, la propășirea micei colonii.

O bună parte din această fericire, emigranții o datorră împărătesei, care nu-i uită niciodată, ci văzut

neîncetat de dânşii, cu o îngrijire de mamă. Ea nu le dădu mulţi bani, căci n'aveau atâta nevoie de ei, dar le reconstrui coliba şi le procură pământ ca să-şi mărească grădina şi ţarinele. Mica lor proprietate fu adusă la aşa treaptă de înflorire, încât le îngăduia să se bucure de o viaţă liniştită şi senină.

Ana şi Victor petreceau acum mulţumiţi în mijlocul scumpei lor familii.

După ce trecuseră prin atâtea restrişti, bieţii oameni se bucurară în pace de o fericire, pe care în mare parte o datorau muncii, stăruinţei şi cinstei lor.

Cinstire cu adevărat aceluia, care nu-şi vestejeşte viaţa prin fapte rele, şi nu se depărtează niciodată dela datoriile sale. Mai curând ori mai târziu, el îşi primeşte răsplata cuvenită virtuţii!

ISTORIOARE PENTRU COPII

I. *Strugurii.*

Cel care păstrează numai pentru sine
bunul ce 'n viață dela soartă-i vine,
nu știe să fie recunoscător
către prea înaltul binefăcător.

Intr'o zi din toamna trecută, întorcându-se dela plimbare, Sofia găsi pe masă un coşuleţ cu struguri, aşezaţi cu îngrijire în frunze de viţă.

— De unde sunt, mamă, aceşti struguri aşa de frumoşi şi timpurii şi pentru cine sunt aduşi?

— Pentru tine. Prietena ta Maria ţi i-a trimes dela deal, ca cei dintâi cari s'au copt în partea locului.

— Ce bună e şi ce bine îmi pare că nu mă uită! O să-i scriu îndată, ca să-i mulţumesc din toată inima.

— Sunt foarte veselă că te văd aşa de recunoscătoare, îi zise mamă-sa; dar e ceva care mă mâhneşte. De când ai cules cei dintâi fragi şi până la primirea acestor struguri, pomii din grădină ne-au dat o mulţime de fructe; cu toate astea am luat seama că niciodată nu te-ai gândit să dai din ele şi fetiţei orfane ce şade la mătuşe-sa, vecina noastră de-alături. Oare fructele pomilor noştri nu sunt şi ele un dar al bunătăţii lui Dumnezeu? Cum a îngrijit el de noi, ca un tată bun

de copiii săi, tot astfel trebuie să îngrijim şi noi de copiii lipsiţi de părinţi, sau de cei fără mijloace. In acest chip, îi putem arăta recunoştinţă pentru tot binele ce ne face. De acum înainte să nu mai uiţi a împărtăşi şi pe alţii din darurile ce-ţi va trimite cerescul nostru Părinte.

2. *Coaja de nucă.*

Cine crede în Dreptate şi pe-aproapele iubeşte
are-un înger ce într'una de cei răi îl ocroteşte.

Bătrânul Roteanu ocupa o înaltă funcţiune în stat. Ca înfocat apărător al adevărului şi al dreptăţii, îşi făcuse o mulţime de inamici atât de înverşunaţi, încât aceştia jurară să-l piardă. Deteră dar bani unui ucigaş, care luă însărcinarea de a-l răpune într'o noapte din luna lui Septemvrie.

Bietul bătrân nu avea niciun presimţimânt despre ceea ce-l ameninţa; căci omul, care-şi împlineşte datoriile şi are cuget împăcat, nu se teme de rele. Seara, nepoţeii lui veniră ca 'n totdeauna să-l vadă. Fericit şi mulţumit că se afla în mijlocul lor, le dete să mănânce mere, nuci şi struguri. După ce plecară, se duse să se culce; îşi făcu rugăciunile obişnuite şi adormi fără nicio grije.

Pe la miezul nopţii, ucigaşul se strecură pe ascuns şi intră binişor în camera bătrânului, care dormea liniştit. Lângă căpătâi ardea o candelă, care da o lumină dulce. Tâlharul se îndreptă spre pat, ţinând în mâna dreaptă un cuţit tăios şi strălucitor.

Deodată însă se auzi un trăznet atât de tare, încât tâlharul îşi pierdu cumpătul, iar bătrânul tresări din somn şi se deşteptă. Zărind pe necunoscut, se sculă repede, puse mâna pe pistolul ce era atârnat în perete

şi-l luă la cătare. Ucigaşul înspăimântat, aruncă cuţitul şi ceru iertare. Când alergară şi servitorii casei, fu nevoit a se da prins şi a descoperi pe toţi urzitorii acestei nelegiuiri.

După ce toţi se liniştiră, bătrânul Roteanu, voind să afle cauza trăznetului ce auzise, se uită împrejur şi văzu pe jos o coajă de nucă, ce căzuse seara dela nepoţi şi pe care călcase tâlharul. « Iată fericitele urmări ale dragostei dintre oameni! îşi zise el. Dacă nu mi-aş fi iubit atât de mult nepoţii, cum mă iubesc şi ei pe mine, aseară n'ar fi venit să mă vadă, eu nu le-aş fi dat să mânânce fructe şi coaja asta de nucă n'ar fi fost aici, ca să mă scape de moarte şi să ajute la descoperirea răufăcătorilor, cari-şi vor primi pedeapsa cuvenită ».

3. *Mărul.*

Fiului care iubeşte
pe părinţii lui cu dor,
Dumnezeu îi dăruieşte
fericire 'n viitor.

Alexandru şi Caterina făceau tot ce le sta prin putinţă, ca să placă părinţilor. Intr'o zi, lucrând în grădină, tatăl lor zise:

— Ar mai trebui un pom în colţul ăla şi o să găsesc eu unul.

In preziua numelui tatălui lor, copiii, din micile economii ce făcuseră, cumpărară un puiete de măr şi, seara, se duseră pe ascuns în grădină, ca să-l sădească unde li se arătase.

— Ce bucurie o să aibă tata, ziceau ei între dânşii, când va veni mâine în grădină şi va vedea merişorul!

Caterina ţinea pomul, iar Alexandru săpa din răsputeri, când deodată auziră sunând ceva în fundul

Caterina ținea pomul, iar Alexandru săpa

groapei. Băiatul spărsese cu sapa un vas de pământ şi, amândoi rămaseră uimiţi când văzură, la lumina lunei, că în vas erau numai bani de aur şi de argint.

« O comoară! » strigară copiii plini de bucurie şi îndată alergară să înştiinţeze pe părinţi despre norocul ce dăduse peste ei.

— Dragi copii, zise tatăl, comoara ce aţi descoperit, o datoraţi iubirii voastre către părinţi; Dumnezeu răsplăteşte neîncetat pe fiii supuşi, ascultători şi credincioşi. Fiţi dar şi de aci înainte buni şi înţelepţi, căci norocul vostru va fi şi mai mare: veţi da peste comori cu mult mai preţioase decât aurul şi argintul.

4. *Trandafirul.*

Nevinovăţia este ca şi orice floare mică: viţiul,
cu a lui suflare, foarte repede o strică.

Anicuţa pusese într'o glastră de flori un mic trandafir care, îndată ce se ivi primăvara, dete o mulţime de boboci prea frumoşi. Trebuie să spunem că fata avusese cea mai mare grijă de dânsul: de câteori era timpul frumos, îl punea la fereastră şi, în toate serile când era frig, îl lua deacolo.

Cu toate astea, într'o seară, părându-i-se că afară aerul e liniştit şi dulce, crezu că nu mai era trebuinţă de asemenea îngrijiri. Dar peste noapte temperatura se înăspri atât de mult, încât a doua zi de dimineaţă îi găsi bobocii vestejiţi de frig.

Plângea amar biata copilă, văzându-i în această stare şi zicea cu durere:

— Aşadar, o singură nesocotinţă din parte-mi, a fost deajuns ca să-mi nimicească toate îngrijirile de până acum!

Mamă-sa auzind-o, îi răspunse:

— Intâmplarea aceasta, oricât de neînsemnată ar fi, poate să te învețe multe lucruri folositoare și să fie pentru tine un izvor de fericiri. Să ții minte, draga mea, că nebăgarea de seamă și necurățenia, sunt pentru suflet ceea ce este bruma și chiciura pentru flori. Ca să te aperi dar de orice vițiu, trebuie să ai o neadormită priveghere și îngrijire.

5. *Părul.*

Nicolae, muncitor în vârstă, ședea la umbra unui mare păr dinaintea casei; nepoții lui mâncau pere și nu se mai săturau de gustul și mirosul lor.

Atunci unchiul le zise:

— Să vă spun eu prin ce împrejurare am sădit părul aici. Intr'o zi, acum vreo cincizeci de ani, ședeam chiar în locul unde se află pomul. Eram trist și pe gânduri; mă plângeam de sărăcie către unul dintre vecini, care era foarte avut. «Ah! ziceam eu, cât aș fi de mulțumit dac'aș putea agonisi măcar o avere de trei sute de lei».

Vecinul, om înțelept, îmi răspunse:

— Nimic mai lesne, dac'ai ști să te folosești de împrejurări. Chiar în locul unde stai acum se află trei sute de lei în pământ!

Pe atunci eram tânăr și fără preget: m'apucai chiar în noaptea aceea să scormonesc pământul până la oarecare adâncime; din nefericire, nu găsii niciun ban.

A doua zi dimineața, când vecinul văzu groapa ce săpasem, începu să râdă și zise:

— Nepriceputule, eu n'am înțeles ca tine; dar fiindcă ai făcut groapa, îți voi da un perișor ca să-l sădești

aci şi, peste câţiva ani, o să capeţi dela dânsul banii ce doreşti să-i ai.

Plantai dar perişorul ce-mi dete şi, udându-l la timp, îi merse bine, se făcu mare şi frumos precum îl vedeţi. Perele ce produce de atâţia ani mi-au dat mai mult de trei sute de lei. De aceea nu voi uita niciodată cuvintele mintosului meu vecin, pe care le repeta neîncetat:

Omul cu 'nţeleaptă minte,
muncitor neîncetat,
din sărac ca mai 'nainte,
se preface 'n om bogat.

6. *Fragile.*

Fă binele pentru toţi
pre cât ştii şi pre cât poţi:
căci tocmai când nu gândeşti
cu binele te 'ntâlneşti.

I

Un bătrân oştean, ajungând într'un sat, căzu deodată bolnav. Neputându-şi urma calea, fu nevoit să se culce pe nişte paie, sub un şopron.

Ioana, fiica unui ţăran sărac, fu cuprinsă de milă pentru nenorocitul călător. In toate zilele se ducea să-l vadă şi-i da câte cinci bani.

Intr'o seară, străinul îi zise cu nelinişte:

— Dragă copilă, astăzi aflai că părinţii tăi sunt săraci; arată-mi dar de unde ai atâţia bani, căci, îţi spun drept, mai bine m'aşi lăsa să mor de foame, decât să primesc vreun ban pentru care m'ar mustra cugetul!

— O! răspunse Ioana, n'ai grijă: aceşti bani îi agonisesc eu singură. Când mă duc la şcoală, care este în satul vecin, trec printr'o dumbravă unde sunt multe fragi, îmi umplu coşuleţul şi le vând pe câte cinci sau

zece bani. Tata şi mama ştiu bine că-ţi dau din ei, dar niciodată nu mi-au arătat cea mai mică nemulţumire. Ei zic adesea că se află oameni mult mai săraci decât noi şi că suntem datori să le facem tot binele ce ne stă prin putinţă.

Lacrimi fierbinţi curseră din ochii bătrânului soldat la aceste cuvinte.

— Dumnezeu să te răsplătească pentru atâta bunătate de inimă! zise el.

II

O facere de bine, chiar de s'ar da în vânt,
îşi află răsplătirea, în cer sau pe pământ.

După câteva zile, un general trecu prin acel sat şi, oprindu-se la un han, se dete jos din trăsură spre a lua o gustare. Aci, auzind despre soldatul bolnav, merse să-l vadă. Bătrânul oştean îi vorbi şi despre copila binefăcătoare.

— Cum? O sărmană ca dânsa a avut atâta milă de tine şi eu, vechiul tău colonel, în al cărui regiment ai servit cu atâta vitejie, să fac mai puţin decât dânsa? Nu, ar fi o ruşine. Voi lua toate măsurile ca să ţi se dea o mai bună îngrijire pe viitor.

După ce se înţelese cu primarul comunei ca să ducă pe bolnav în casa unuia din cei mai de frunte locuitori ai satului, generalul merse la coliba unde şedea Ioana şi, adresându-se către dânsa, îi zise cu blândeţe:

— Bună şi miloasă copilă, am aflat despre binefacerea ta; sunt foarte mişcat de simţimintele ce ai arătat în această împrejurare. Ai dat bătrânului de douăsprezece ori câte cinci bani: iată pentru dânşii douăsprezece monete de câte cinci lei.

Părinții, uimiți la vederea argintului, îi repetau neîncetat că e prea mult, dar generalul le zise:

— Nu, nu, această răsplătire e încă neînsemnată; virtuoasa voastră fiică va primi, în vieața-i, altele și mai prețioase.

In adevăr, Ioana ieși fată cuminte; se mărită după un om prea cum se cade și cu oarecare avere. Astfel trăi fericită în toată viața.

7. *Cireșele.*

Ordinea și curăția
dintr'o casă când lipsesc,
paguba și sărăcia
pe stăpân îl urmăresc.

Elena locuia cu mamă-sa într'o odaie frumos mobilată, dar cu o înfățișare neplăcută, din pricina neîngrijirii și neorânduelii ce domnea într'însa. Toate îndemnurile mumei, spre a o face s'o țină curată și în regulă, erau deșarte: Elena nu ieșea câtuși de puțin din deprinderile ei.

Intr'o Duminecă, după prânz, pe când își sfârșise gateala și voia să iasă la plimbare, fata vecinului îi aduse un coșuleț cu niște cireșe mari și negre. Dar, fiindcă masa, scrinul și toate mobilele erau încărcate de vestminte și alte obiecte, aruncate fără nicio regulă, Elena puse deocamdată coșul pe un fotoliu îmbrăcat cu mătase albastră, apoi plecă cu mamă-sa până la un vecin.

Seara, întorcându-se, intră în odaie și, fiind foarte obosită, se așeză repede pe fotoliu. Deodată însă scoase un țipăt de spaimă: șezuse chiar pe coșul cu cireșe.

La acest țipăt, mumă-sa alergă cu o lumânare în mână și rămase înmărmurită, când văzu cireșele stri-

vite. Zeama lor neagră curgea şiroaie depe fotoliu şi, rochia nouă a Elenei se pătase aşa de rău, că numai era bună de nimic.

Muma îi făcu o aspră mustrare şi, între altele, îi zise:

— Vezi ce se întâmplă dacă nu-ţi îngrijeşti odaia şi nu pui tot lucrul la locul lui? Acum eşti îndestul de pedepsită pentru neîngrijirea şi neascultarea ta. Fie-ţi aceasta de învăţătură pentru viitor.

8. *Prunele.*

Spiritul, inteligenţa
sunt iubite, toţi o spun;
totuşi se dă preferinţa
sufletului celui bun.

Doamna Floreanu, însoţită de patru copii ce avea, se duse într'o zi la bunicul lor. Bătrânul, care tocmai se afla în grădină, dete copiilor patru prune mari şi frumoase.

— Aşi dori să ştiu, zise el zâmbind, cum o să împărţiţi deopotrivă aceste patru prune între voi cinci.

— Iau eu asupră-mi această sarcină, răspunse Aurelia copila cea mai mare; dar să mă lăsaţi să potrivesc numerele soţ cu cele fără soţ.

Ea luă prunele şi zise:

— Eu cu soră-mea şi cu o prună, facem trei; amândoi fraţii şi o prună, fac tot trei; mama şi cu două prune fac iarăşi trei: astfel împărţirea e dreaptă şi cum se cuvine.

Fraţii şi sora Aureliei rămaseră mulţumiţi, iar mama, încântată, dete fiecărui copil câte o prună. Bunicul dărui Aureliei un frumos buchet de flori, zicându-i:

— Ţi-l dau nu numai pentrucă ai ştiut împărţi, dar şi pentrucă ai împărţit ca o fată cuminte, iubitoare de părinţi şi respectoasă.

9. *Castanele.*

Lăcomia dese-ori
a 'ndemnat pe muritori
să se facă răi şi hoţi,
huiduiţi, goniţi de toţi,
şi în frunte înfierati,
să moară chiar spânzuraţi.

Ştefan era copil lacom: cum îi intra vreun ban în mână, îndată îl şi cheltuia pe lucruri de mâncare. Intr'o zi, văzu în târg nişte castane noi şi mari. Fiindcă nu ştia ce sunt, întrebă pe vânzător dacă sunt bune de mâncare.

— Mai e de vorbit? răspunse el, cumpără că sunt minunate, mai ales coapte în spuză.

Ştefan însă apucase să-şi cheltuiască toate paralele. Ce să facă? Pe când neguţătorul număra la alţi cumpărători, luă pe ascuns o mână de castane şi le puse în buzunar, fără să-l vadă cineva.

Cum se întoarse acasă, alergă în bucătărie, unde, neaflând pe nimeni, puse castanele pe vatră şi le acoperi cu spuză fierbinte. Ca să le grăbească coacerea, mai puse câţi-va cărbuni aprinşi peste dânsele şi începu a sufla din toate puterile.

Deodată o castană plesni cu mare zgomot. Spuza şi cărbunii îi săriră în faţă cu atâta iuţeală, încât crezu că şi-a pierdut vederea. Speriat de această întâmplare neaşteptată, alerga încoace şi 'n colo, plângând şi ţipând cu ochii închişi.

Sgomotul castanei şi ţipetele copilului făcură pe toţi ai casei să alerge în bucătărie: furtul se descoperi şi

Eu cu soră-mea și cu o prună facem trei.

Ştefan fu pedepsit cu dureri nesuferite până să i se vindece ochii. Din fericire, se căi amar de urîta lui faptă, care-i fu deajuns spre a se îndrepta pentru totdeauna.

10. *Mărul.*

Mulţi din noi nesocotesc
bunătăţile cereşti
pentru lucruri pământeşti!

I

Tudora intrase în al cincilea an al vârstei. La ziua numelui ei, naşul său veni s'o vadă şi, după masă, îi dărui un napoleon de aur.

Pe când părinţii se aflau încă la masă vorbind de darnicul cumătru, copila eşi din casă şi se duse la drum. Atunci, trecând pe dinainte-i o femeie cu poame de vânzare, copila îi zise:

— Uite ce ban mi-a dăruit naşul; nu e aşa că e frumos?

— Da, frumos, răspunse femeia; dar eu am în coş un măr şi mai frumos; iată, îl vezi? Ca să îţi fac plăcere, ţi-l dau numai pentru banul tău.

Tudora i-l dete cu mulţumire şi apucând mărul cu amândouă mâinile, alergă în casă, sărind şi strigând de bucurie:

— Mamă, mamă, uite ce măr roşu şi frumos am cumpărat eu cu banul dela naşul!

Femeia, care i-l vânduse, se făcuse nevăzută şi nu mai putură s'o găsească. Părinţii, mâhniţi, începură a mustra pe copilă; dar naşul, luându-i partea, zise:

— Ce vă supăraţi atâta, când ştiţi că în lume se află oameni chiar mai în vârstă, cari fac greşeli cu mult mai mari decât o copiliţă ca dânsa? Ea a dat o bucată de aur pentru un măr, alţii dau fericirea vieţii pentru o plăcere de un minut.

II

Furul, să stiţi, niciodată
nu se poate a scăpa
să nu capete răsplată
la nelegiuirea sa.

Naşul, neguţător avut, se întoarse acasă. Pe seară, văzu intrând în prăvălie o femeie cu un coş gol. După ce cumpără de ale mâncării, ea îi arătă banul de aur şi-l întrebă cât preţueşte.

— Ei! dar de unde ai dumneata napoleonul ăsta? îi zise el cu mirare. E aşa de rar, că cu anevoie se mai găsesc de felul lui; eu îl cunosc foarte bine şi de aceea te cunosc şi pe tine. Aşteaptă că te-oiu învăţa eu să mai vinzi copiilor mere pe bani de aur!

Indată opri pe femeie şi trimise să cheme un subcomisar. După câteva minute, înşelătoarea fu dusă la nchisoare, unde-şi primi pedeapsa cuvenită.

II. *Crinul.*

Mâna Domnului cea bună
a luat-o dintre noi,
ca p'o floare 'n raiu s'o pună
la un loc făr' de nevoi.

In mijlocul unui răzor de flori al Tincuţei, se vedea strălucind un crin alb ca ninsoarea, pe o moviliţă rotundă, înconjurată de verdeaţă. Copila, nu mai puţin gingaşă decât crinul, simţea o nespusă plăcere, privind la flori în toate dimineţele şi văzând cum, în răsăritul soarelui, străluceau picăturile de rouă aninate pe foile lor, apoi cu iubire şi recunoştinţă îşi înălţa privirea către cel ce a făcut soarele, roua şi florile.

Părinţii Tincuţei împărtăşeau bucuriile atât de curate ale scumpei lor fiice şi adesea ziceau între dânşii că e frumoasă şi nevinovată ca şi crinul.

Dar, vai, fata muri până a nu se împlini încă anul! Când veni iarăşi timpul florilor, când nemângâiata mumă văzu din nou frumosul crin, amintirea sfâşietoare despre pierderea copilei mult-iubite se redeşteptă cu putere în sufletul ei strivit de dor şi o făcu să verse şiroaie de lacrămi.

Atunci soţul ei, mângâind-o, îi zise:

— Ţii minte că acest crin era la început o biată buruiană, care lâncezea într'un colţ al grădinii. Văzând că nu-i mergea bine, îl scosei din locul lui; dar Tincuţa noastră, mâhnită, zicea că e păcat că l-am luat deacolo. După ce-l strămutai într'un loc mai priincios, ajungând podoaba grădinii, fata se bucură şi-mi mulţumi. De aceea nu mai plânge: copila noastră, care se asemăna crinului prin frumuseţe şi nevinovăţie, a fost numai strămutată din braţele noastre într'un loc mai priincios, unde se bucură de o fericire deplină şi de o viaţă nepieritoare.

12. *Garoafa.*

Frumuseţea adevărată
când nu poate a te 'ncânta,
pricina învederată
este nesimţirea ta.

Iosif grădinarul cultivase cu multă îngrijire o minunată garoafă, care, prin colorile şi mirosul ei, făcea tuturor o nespusă plăcere.

Intr'o zi, văzu intrând în grădină un domn cu soţia sa, care păreau cum se cade. După ce se plimbară câtva, se opriră înaintea garoafei şi începură a o privi cu deamănuntul.

— Mie, zise el, colorile nu mi se par aşa de frumoase, dar mirosul ei e foarte plăcut.

— Din contră, răspunse soția. Colorile îi sunt încântătoare; din nenorocire însă n'are niciun miros.

Deocamdată, grădinarul nu ştia ce să mai creadă în fața unor păreri atât de opuse; dar în cele din urmă luă seama că străinul n'avea bună vederea şi că soția lui îşi pierduse mirosul, din pricina guturaiului de care suferea.

Atunci îşi zise în sine: « Ceea ce se întâmplă cu garoafa mea atât de frumoasă, adesea se întâmplă chiar cu lucrurile cele mai sfinte şi mai demne de respect. Mulți oameni le defaimă şi le disprețuesc, fiindcă judecata le e prea slabă ca să le pătrundă cum se cuvine, iar simțurile prea tocite ca să poată pricepe desăvârşirea lor ».

13. *Mărgăritărelul.*

Cât de mic'ajutorință
făcând la nefericiți,
chiar d'a noastră conștiință
suntem pururea plătiți.

Mica Ana, fata unui biet grădinar, căzuse bolnavă. Florica, fiica primarului din sat, îi ducea în toate zilele câte-o oală cu lapte bătut, fiindcă stomacul copilei nu se putea împăca cu alte mâncări.

După ce se însănătoşi, Ana se gândea în sine-şi: « mult bine mi-a făcut Florica, cât am fost bolnavă! Ea singură îşi da osteneala să-mi aducă lapte. Cât de fericită aş fi, dacă aş putea face şi eu ceva pentru dânsa, sau cel puțin să-i duc vreun lucru, care s'o mulțumească ».

Pe când cugeta astfel, află că Floricăi îi plăcea mult mărgăritărelul. Intr'o frumoasă zi din Maiu, se duse dar în pădure să culeagă flori de mărgăritărel pentru iubita-i binefăcătoare. După ce căută îndelung găsi însfârşit, la umbra celui mai bătrân stejar, un stuf de mărgăritărel. Abia începu dânsa să culeagă cu ne-

spusă bucurie din drăguțele flori, când deodată auzi șoaptele unor tâlhari, cari stau ascunși în hățișul de alături și vorbeau împreună.

— S'a hotărît, zicea unul, iată cel mai nemerit mijloc ca să ne răzbunăm asupra primarului, care a făcut pe frate-meu să fie osândit la închisoare. Cheia asta e dela poarta curții lui; argatul a uitat-o acolo azi dimineață.

— Prea bine, zise celălalt, să-l ucidem la noapte pe el, pe nevasta și pe fiică-sa, ca să-i luăm banii ce o fi având.

Ana, înspăimântată, se strecură binișor cu florile, le duse îndată Floricăi și spuse cu deamănuntul tot ce auzise. Primarul aduse pe ascuns mai mulți oameni armați, îi așeză în sală și se puse și el la pândă.

In adevăr, pe la miezul nopții, tâlharii veniră; dar fură prinși și dați pe mâinile judecății, spre a-și lua pedeapsa cuvenită pentru nelegiuita lor faptă.

Atunci primarul zise Floricăi:

— Draga mea copilă, mila și purtarea ta către Ana a fost mântuirea noastră: tu ai însănătoșit-o ducându-i câte puțin lapte, iar ea ne-a scăpat la toți viața. Află dar că binele ce faci, oricât de mic ar fi, rodește însutit și înmiit.

14. *Zambila.*

Copilița-i lăudată
și de lume căutată,
când pe lângă frumusețe,
are suflet îngeresc,
iar pe lângă tinerețe
modestia, dar ceresc.

Emilia nu mai văzuse decât zambile albastre. Intr'o zi, pe lângă cele albastre, găsi în grădină și câteva albe ca zăpada, apoi vreo trei-patru roșii ca trandafirul. Culese din toate câte una și le duse cu bucurie la mamă-sa.

Deodată auzi șoaptele unor tâlhari

— Iată, mamă, zambile de trei colori!

— Asemenea zambile nu se găsesc aşa de rar, cum crezi tu; întâmplarea e însă fericită pentru tine, dacă te vei pătrunde bine de ceea ce-ţi voi spune. Zambila albastră însemnează modestie; cea albă nevinovăţie, iar cea roşie că trebuie să ai totdeauna în inimă iubire pentru tot ce e cuviincios. Caută dar să-ţi înzestrezi sufletul cu darurile arătate prin aceste flori şi vei părea în lume mult mai frumoasă decât dacă te-ai împodobi numai cu zambilele ce ai cules.

Copila fu încântată de această lămurire.

15. *Nu-mă-uita.*

Inimile-atâtor oameni
sunt legate de a ta,
şi durerea lor îţi strigă
ne 'ncetat: «nu mă uita!».

— Mamă, zicea într'o zi Constanţa, pentru ce le zice *nu mă uita* acestor mici şi drăgălaşe flori, albastre ca cerul, c'un cerculeţ galben în mijloc, decare se găsesc o mulţime pe malul gârlei?

— Numele lor e vechiu, răspunse muma şi iată ce se spune despre dânsele. A fost odată un domn care, plecând într'o lungă călătorie, fu însoţit de nevastă-sa până la ţărmul unui râu. In momentul despărţirii, văzând aceste floricele albastre, ea culese câteva şi le dete soţului, care le puse bine, spre a le păstra ca amintire. «Asemenea şi tu, scumpa mea soţie, zicea el, de câte ori vei vedea o floare de felul ăsta, gândeşte-te la mine şi *nu mă uita*»! De atunci li s'a dat numele ce le-a rămas până astăzi.

Atunci Constanţa răspunse:

— Dar eu mamă, care nu m'am despărțit nici de părinți, nici de frați, nici de surori, de cine să-mi aduc aminte, la vederea acestor flori?

— De cine? De semenii noștri aflați în suferință, pe cari trebuie să-i privim ca frați și să-i ajutăm în nevoile lor, pe cât ne va sta în putință.

16. *Rozeta.*

Dragi copile, frumusețea
e ceva pretențios:
onoarea și cu blândețea
vă sunt mult mai de folos.

— Pentru ce ții, mamă, cu atâta îngrijire la fereastră, într'un vas așa de frumos, această iarbă verde, pe când în grădină noi avem atâtea flori strălucitoare? întrebă Iulia pe mamă-sa.

— Este adevărat că biata rozetă nu are nici rumeneala trandafirului, nici albeața crinului, nici strălucirea lalelei; dar, deși simplă, deși modestă, floarea îi e înzestrată c'un miros așa de plăcut și dulce, încât le întrece pe toate. Toamna și iarna, pe când celelalte flori sunt de mult trecute, rozeta ne îmbată de miros. Ea însemnează virtutea modestă, care, fără să bată la ochi, supune toate inimile simțitoare și se păstrează când orice altă frumusețe a pierit încă de mult.

17. *Coșul cu flori.*

Când te dai fără de minte
la plăceri, adesea-ori
cată să-ți aduci aminte
de vipere-ascunse 'n flori.

Intr'o frumoasă dimineață, doamna Boiereanu sta lângă măsuța-i de lucru, cu șase copii împrejur. Doi băieți ceteau și scriau, două fetițe coseau, iar celelalte

două mai mici se jucau cu păpușile. Peste puțin, grădinarul intră în casă, punând jos un coș cu flori. Copiii, plini de bucurie, se grămădiră împrejuru-i, ba chiar și muma lor, sculându-se dela lucru, se duse lângă dânșii: plăcerea ce simțea, văzând bucuria întipărită pe fețele copiilor, o făcea să uite frumusețea florilor.

Deodată însă florile începură a se mișca și o viperă scoase capul, șuierând deasupra lor. Copiii, înspăimântați, fugiră în toate părțile.

Grădinarul ucise îndată vipera, care e un șarpe veninos și spuse că venise de cu seara ca să le aducă dar că, negăsindu-i acasă, îl dusese iarăși în grădină ca să stea la răcoare și că vipera s'o fi strecurat peste noapte în coș.

Doamna Boiereanu, adunând pe copii împrejuru-i, le zise:

— Spaima ce v'a cuprins poate să vă fie de folos în toată viața. Nu uitați niciodată această întâmplare. Tot astfel lenea, minciuna, neînfrânarea, beția și toate relele, se ascund sub plăcerile și bucuriile acestei lumi. Fiți dar totdeauna cu luare aminte și feriți-vă de orice faptă, care ar putea să turbure curăția inimilor voastre.

18. *Cununa de flori.*

Dorințele-ți să aibă a crinului candoare,
și fruntea ta avea-va a rozelor culoare.

Gheorghe Stângă dusese o viață cumpătată. De aceea, la adânci bătrânețe, avea fața rumenă și părul alb coliliu. Când își sărbători pentru a optzecea oară ziua nașterii, copiii săi se adunară împrejuru-i, îi sărutară mâna și-i urară să mai trăiască până la o sută de ani.

După fii, veni rândul nepoților, cari-i puseră pe cap o cunună de crini albi ca părul lui şi de trandafiri rumeni ca obraji-i.

Atunci bătrânul le zise:

— Cununa este frumoasă şi-mi place mult; dar cea mai frumoasă cunună a părinților şi bunicilor este să aibă copii şi nepoți, cari să semene trandafirului prin frumusețe şi crinului prin curăția şi nevinovăția inimii lor. N'avem pe cine pune să zugrăvească cununa de flori şi să scrie în mijlocu-i cuvintele mele; voi însă săpați-vi-le în inimi şi spuneți-le şi altora, spre amintire.

19. *Copacii de aur.*

Minciuna este o rea neghină,
a cărei roadă lumea desbină.

Anton avea urîta deprindere să ia în batjocură pe oricine îi ieşea înainte. Intr'o zi, pe când făcea o scrisoare, în care trebuia să pună şase galbeni, soră-sa mai mică, Sabina, intră în casă şi, uimită de strălucirea banilor, îi zise:

— Spune-mi şi mie, nene, unde se găsesc galbenii?

— Unde să se găsească? Pe copacii de aur. Ei sunt ca fasolea: rodesc pomişori, pe ramurele cărora cresc o mulțime de galbeni!

Apoi grăbindu-se a-şi sfârşi scrisoarea, nu mai băgă în seamă la soră-sa. Ea luase galbenii, alergase în grădină şi-i semănase în pământ. Când Anton vru să strângă scrisoarea, ea se 'ntoarse zicând:

— Bucură-te nene, că peste puțin o să ai destui galbeni căci pe cei depe masă i-am semănat în grădină.

Anton foarte supărat, se sculă repede, luă pe soră-sa de mână, alergă în grădină, şi-i zise:

— Arată-mi îndată unde i-ai semănat!

Insă, ori că fata nu putu să mai găsească locul unde-i pusese, ori că vreun lucrător din grădină îi luase pe ascuns, galbenii fură pierduți.

Tatăl lor, când află despre această întâmplare, mustră pe Anton, zicându-i:

— Ți-ai primit pedeapsa pentru minciunile tale. Este adevărat că Sabina a făcut o mare copilărie, semănând galbenii în pământ, dar tu ești și mai vinovat, că n'ai ținut seamă de nevinovăția surorii tale. Dacă n'ai fi mințit-o, ea n'ar fi făcut astfel. Caută dar a munci, ca să-i pui la loc și a te desbăra de urîta deprindere ce ai de a tot spune la minciuni.

20. *Sămânța de mac.*

Dumnezeu adesea pune
chiar și într'un bob de mac,
câte-o tainică minune
spre-a fi omului pe plac.

Intorcându-se din călătoria ce făcuse prin țări depărtate, până în India, un negețător adusese mulțime de lucruri prețioase. Rudele și amicii îl primiră cu bucurie, iar el le dete voie să ia fiecare câte un lucru după plăcere.

Bărbații luară care câte o bucată de aur, care câte un șir de mărgean sau câte o scoică de mare; femeile își aleseră felurite stofe lucrate cu măestrie, colanuri de mărgăritare, diamante ori țesături de mătase.

Numai unul, om cu multă judecată, alese o cutioară pe care era scris: *sămânță de mac.* Când o desfăcu însă, văzu că nu mai rămăsese într'însa decât o singură sămânță; căci celelalte, fiind prea mici, se strecuraseră 'n cale prin încheieturile cutiei și se pierduseră.

Cei de față începură să râdă, dar el le răspunse:

— Orice ați zice, un grăunte mi-e deajuns. Macul e cu totul necunoscut în țara noastră și eu știu din cetire cât prețuește; iată de ce am ales un mic grăunte, în locul tuturor scumpeturilor ce ați luat dumneavoastră.

Cu multă îngrijire, el puse grăuntele în grădină și, după câteva luni, avu atâta sămânță, încât la sfârșitul anului următor semăna cu dânsa o întindere oarecare de pământ. Când văzură pentru prima oară câmpul smălțat cu flori roșiatice și pestrițe și când gustară uleiul dulce și limpede de mac, toți înțeleseră marea binefacere ce un singur grăunte din acea prețioasă plantă revărsase asupra țării.

— Cine ar fi crezut, ziceau ei, că acel grăunte de mac are să fie un izvor de mulțumiri și de bogăție pentru noi?!

21. *Dovlecii.*

Mincinosului, oricând,
mai târziu sau mai curând,
i se întâmplă-a se t da
și pe față a se da.

Andrei, fiu de plugar, pusese pe corlată mai mulți dovleci galbeni, la vederea cărora simțea o mare mulțumire. Intr'o zi însă, ne mai găsindu-i la locul lor, se supără foc și se plânse tatălui său, tocmai când acesta, însoțit de nevastă, se suia în căruță ca să plece la târg.

— M'ai amețit cu dovlecii tăi! răspunse tatăl; du-te de lucrează în țarină și, după amiază, urcă-te în podul casei și vântură grâul, ca să nu se încingă de căldură; m'ai înțeles? Despre dovleci, fii liniștit: o să se găsească!

După ce se întoarse pe seară, plugarul nostru întrebă pe Andrei:

— Lucrat-ai, fătul meu, în ţarină?

— Da, tată.

— Dar grâul l-ai vânturat bine?

— Da, tată.

— Ţi-ai găsit dovlecii?

— Nu, răspunse Andrei cu întristare; i-am căutat pretutindeni, dar nu i-am găsit nicăeri.

— Nicăiri? Mincinosule! strigă tatăl supărat; te-am prins cu ocaua mică. Am vrut să fac o încercare cu tine, ascunzând dovlecii în grâu. Dacă ţi-ai fi dat osteneala să-l vânturi, negreşit că ai fi dat peste dânşii. Acum e învederat că eşti un leneş şi un mincinos!

Andrei rămase ruşinat şi se rugă să-l ierte.

— Te iert şi de astă dată, răspunse tatăl, dacă te legi că te vei îndrepta pe viitor.

22. *Răchita şi paiele.*

Cu munca, omul poate să-şi facă un tezaur
din paiul şi răchita ce zace 'n bătătură;
c'aşa e meşteşugul: brăţară grea de aur,
pe care n'o poţi pierde şi care nu se fură!

Văduva Stanca, cu doi copii, se întorcea acasă din luncă, unde fusese ca s'adune lemne de foc. Muma ducea pe cap o sarcină de surcele şi de uscături, iar copiii câte un mănunchi de răchite strânse cu legături de paie.

In cale, întâlnind un neguţător avut din oraşul vecin, îl rugară să-i ajute cu ceva. El zise văduvei, după ce-i dete câţi-va bani:

— Ascultă-mă, bătrâno, n'ai avea trebuinţă să cerşeşti, dac'ai urma îndemnul meu; încredinţează-mi mie

Văduva Stanca cu doi copii se întorcea acasă din lunca

copiii dumitale şi eu îi voi învăţa să prefacă răchita şi paiele în aur!

Bătrâna îi luă vorba drept glumă, însă negăţătorul îi spuse că vorbise foarte serios. Ii încredinţă dar copiii, iar el îi puse să înveţe meseria de a face panere şi pălării de paie.

După trei ani, se reîntoaseră în umila colibă a mumei lor. Aici începură a face lucruri de răchită şi de paie, cu o mare măestrie. Prin stăruinţă şi muncă, ajunseră peste puţin să lucreze mai multe coşuri şi pălării pentru negutător. După câteva zile, venind la dânşii, le plăti o sumă însemnată de bani pentru marfa ce primise, apoi zise mumei lor zâmbind:

— Nu e aşa că mi-am ţinut cuvântul?

23. *Stejarul.*

> După mişcări şi cuvinte,
> vezi ce are omu 'n minte.

Martin păstorul, şedea cu copilul lui la umbra unui stejar, când iată că trei călători trec pe dinainte-i. Erau nişte soldaţi, cărora li se dăduse voie să iasă din cazarmă pentru câteva zile. Frumoasa uniformă şi armele lor strălucitoare le dădeau o înfăţişare războinică şi măreaţă.

Se opriră ca să se uite la stejar.

— Ce frumos e! zise unul. Dac'ar face cineva cărbuni dintr'însul, ar scoate o bunişoară sumă de bani.

— Se poate, frate cărbunar, răspunse păstorul.

Un soldat zise:

— Frumoasă coajă! Ce groasă e! Cu ea s'ar putea îndestula o tăbăcărie pentru un an întreg.

— Adevărat, frate tăbăcar, răspunse păstorul; dar ar fi păcat să se despoaie un copac aşa de frumos.

Al treilea zise:

— E încărcat de ghindă! Ce minunate şunci s'ar putea face, dac'aş avea ghinda lui ca să-mi îngraş porcul!

— Ghinda o s'o vândă primăria, răspunse păstorul; n'ai decât să te arăţi ca cumpărător, frate măcelar.

După ce soldaţii plecară, fiul lui Martin întrebă.

— Tată, de mult cunoşti pe oamenii ăştia?

— Nu-i cunosc, răspunse păstorul; acum îi văd pentru întâia oară.

— Apoi, urmă copilul, de unde ştii că cel dintâi era cărbunar, al doilea tăbăcar şi al treilea măcelar, când toţi au aceleaşi vestminte de soldaţi?

— Ai dreptate, răspunse tatăl; însă nu după portul, ci după cuvintele lor am înţeles ce meserie au. Fiecăruia îi place să vorbească de meseria lui şi de ce-l interesează mai mult. Astfel oamenii cu însuşiri frumoase nu vorbesc decât de fapte bune, pe când cei răi se dau pe faţă prin cuvintele lor. Iată dar cât de lesne putem cunoaşte pe cei din urmă, ca să ne ferim de dânşii.

24. *Trandafirii şi albinele.*

Când în calea voastră vine
lucrul dulce şi frumos,
să băgaţi de seamă bine:
poate-i şi periculos.

Mircea, copilandru vioi, vru într'o zi să rupă un trandafir, dar spinii îl înţepară şi el suferi dureri nespuse. Altădată, vrând a mânca miere dintr'un stup, albinele năvăliră asupră-i şi-l veninară cu acele lor.

— Pentru ce, întrebă el pe tatăl său, trandafirii, care sunt atât de frumoşi, au spini aşa de ascuţiţi; şi dece albinele, care fac miere atât de dulce, au ace aşa de veninoase?

— Pentru ca să ne aducem aminte, răspunse tatăl, că chiar lucrurile cele mai frumoase şi mai dulci din natură îşi au partea lor periculoasă, pentru cei ce voesc să se bucure de dânsele cu nesocotinţă.

25. *Cocoşul.*

Când cocoşul cântă, hoţului îi zice:
nu mai face rele, că-i fi neferice!

Doi tâlhari intrară odată, pe la miezul nopţii, pe fereastra unei mori, ca să jefuiască pe proprietarul ei. Pe când înaintau binişor, căutând locul de culcare al morarului, auziră deodată lângă dânşii cântecul răsunător al unui cocoş. Cel mai tânăr dintre ei, retrăgându-se înspăimântat, zise încet:

— M'a speriat cocoşul: să plecăm, că poate să fim descoperiţi.

— Fricosule, răspunse celălalt; de ne va ieşi cineva înainte, îl vom ucide şi atunci cocoşul poate să strige cât o voi: nu ne-o mai păsa de nimic.

In adevăr, tâlharii uciseră pe morar şi-i luară banii, cu tot ce avea mai preţios.

Trei ani trecuseră de atunci, fără ca nimeni să fi putut descoperi pe făptuitori. Intr'o seară, amândoi intrară în cârciuma unui sat, ce se afla înconjurat de păduri, vrând să rămână acolo. Pe la miezul nopţii, deodată un cocoş începu să cânte cu atâta putere, încât se deşteptară amândoi.

— Blestemat cocoş! strigă unul din tâlhari; cum i-aşi mai răsuci gâtul! De când cu istoria dela moară, ţipătul acestei păsări îmi străpunge inima.

— Şi mie tot asemenea, răspunse cel mai tânăr. Zău, n'ar fi trebuit să ucidem pe bietul morar; căci de atunci, de câte ori aud cântecul cocoşului, par'că mi se sfâşie inima.

Ei adormiră iarăşi. In revărsatul zorilor, câţiva dorobanţi intrară la dânşii şi-i arestară. Odaia unde rămăseseră noaptea, nu era despărţită de a cârciumarului decât prin nişte uluci de lemn şi aceasta, auzind ce vorbiseră, dăduse de ştire primarului.

Când li se spuse că sunt osândiţi la ocnă, toţi cei de faţă ziceau:

— Cântecul unui cocoş i-a dat pe faţă. Mai bine ar fi făcut să asculte înştiinţarea ce le dăduse cocoşul morarului!

26. *Găina.*

Nu căta a-ţi însuşi
Lucrul ce nu este-al tău,
căci îţi iese nume rău
când cu gândul ne-i gândi;
şi nu e nimic pe lume
mai grozav ca răul nume.

Cristina, o copilă sărmană, torcea în celar şi, fiindcă uşa era deschisă, o găină a vecinei intră binişor înăuntru. Cristina închise uşa, luă găina şi o aruncă în podul casei.

— O s'o ţiu aci ascunsă, zise ea, până mi-o da mai multe ouă.

Dar ea, ca orice copilă cu mintea necoaptă, nu prevăzuse o împrejurare, care mai în urmă îi aduse atâta

nelinişte şi grijă. A doua zi de dimineaţă, după ce găina ouase, începu a cotcodoci din toate puterile. Cristina se urcă repede, ca s'o oprească de a mai cânta; însă vecina, care o auzise, alergă şi ea în pod şi, văzând găina, începu a mustra aspru pe Cristina. Spre nenorocirea ei, unde până aici primea adesea dela vecină când unt, când ouă şi făină, din minutul acela nu-i mai dete niciun ajutor şi, pe lângă aceasta, îşi făcu şi nume rău printre vecini.

27. *Porumbeii.*

Către cel care urmează
Vocea cugetului său,
pururea se îndreptează
Degetul lui Dumnezeu.

Petre şi Mihai, copii buni şi plini de isteţime, locuiau în apropiere unul de altul. Petre, ai cărui părinţi erau foarte bogaţi, avea un porumbar plin cu porumbei din cei mai mari şi mai frumoase soiuri, pe când bietul Mihai avea prea puţini şi urîţi.

Odată, doi călifari de-ai lui Petre, venind în zbor, intrară în porumbarul lui Mihai.

— Ce fericit aş fi, zise el, dac'ar fi ai mei! Ce pene frumoase, ce coadă stufoasă şi rotundă! Din toţi porumbeii lui Petre, aceşti călifari îmi plac mai mult.

Deocamdată îi veni în minte să şi-i însuşească şi să-i ţină ascunşi. «Dar nu, îşi zise el, căci necinstea nu poate duce la fericire». Prinse dar porumbeii şi-i duse lui Petre.

Această faptă lăudabilă din partea unui copil aşa de sărac, făcu plăcere bunului Petre, care, spre a-i arăta mulţumirea sa, luă cele dintâi ouă ale acelor porumbei,

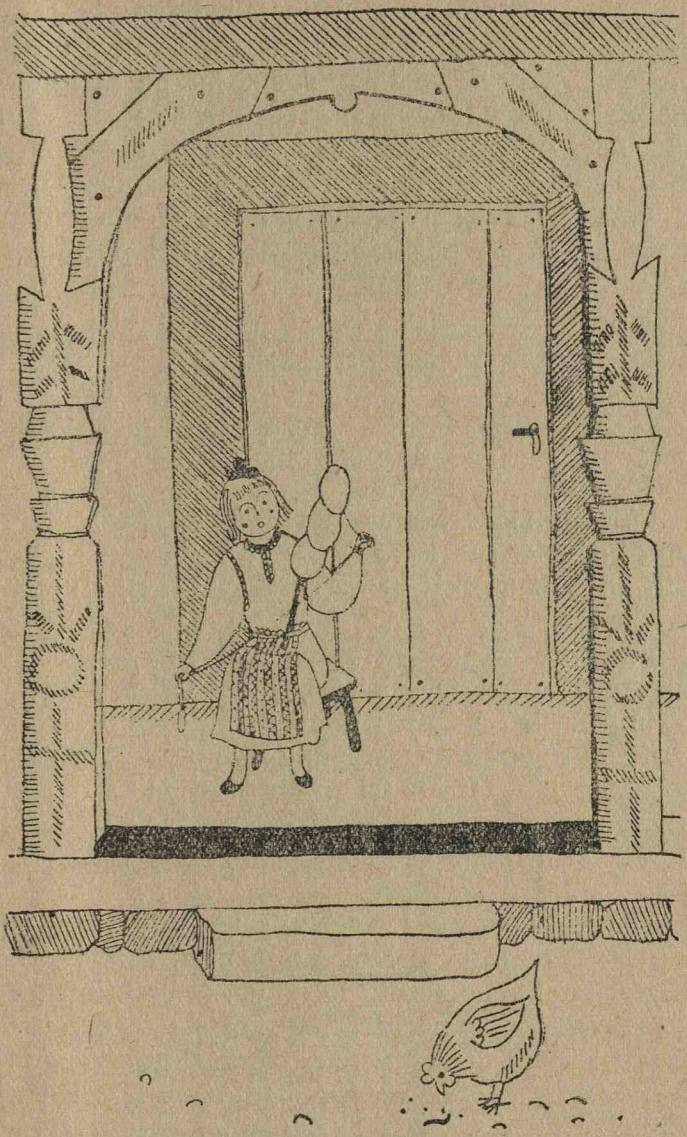

O găină a vecinei intră binișor...

intră pe ascuns în coteţul lui Mihai şi le schimbă cu ale altor porumbei vineţi şi de un neam ordinar.

Când puişorii ieşiră din ouă şi începu să le crească tuleiele, Mihai rămase mirat văzându-i că seamănă întocmai cu porumbeii lui Petre. Plin de bucurie, se duse la dânsul şi-i spuse despre neaşteptata minune.

Petre începu să râdă şi îi povesti cum schimbase ouăle, voind a-l răsplăti pentru buna-i purtare.

28. *Rândunelele.*

Unde răul vine a se altoi,
pacea, fericirea nu pot dăinui.

Când primăvara aduse iarăşi cu dânsa rândunelele, care, cu voioasele lor ciripiri, se întorceau în vechiul cuib de sub acoperişul casei unui ţăran, muma zise copiilor:

Feriţi-vă de a face vreun rău acestor păsări, că cine goneşte rândunelele, goneşte şi fericirea din casă. Vecinul nostru a avut nenorocita idee de a strica cuiburile de rândunele ce se aflau la dânsul şi a le sparge ouăle. Ei bine, deatunci încoace i-a mers tot rău, a suferit mari pierderi şi restrişti.

Micul Gheorghe întrebă pe tatăl său dacă era adevărat. Tatăl îi răspunse:

— Foarte adevărat. Vecinul a părăsit datinele simple şi curate ale părinţilor şi străbunilor, cari vedeau cu plăcere cum rândunelele îşi făceau cuiburile la casele lor; el s'a făcut aspru şi crud cu ai casei şi cu dobitoacele; a luat obiceiul de a petrece până la miezul nopţii în cârciumă, se supără văzând că rândunelele îi turbură somnul dimineaţa prin ciripirile lor şi de aceea le-a

sfărâmat cuibul. Purtându-se cu bietele păsări atât de neomenos, acest om leneş şi risipitor nu se mai scoală de dimineaţă, nu-şi mai vede de interese şi astfel a depărtat dela dânsul fericirea şi îndestularea. Iată dar cum se lămureşte adevărul celor spuse de muma voastră.

29. *Vrăbiile.*

Când o faptă rea şi neagră vei comite 'n viaţa ta,
vrând nevrând singur odată lumii te vei denunţa.

Lăcătuşul Matei sfărâmă într'o zi, cu mare furie, toate cuiburile de vrăbii de sub straşina casei. Dumitru, fiul unuia din vecini, zise fetei lui Matei:

— Ancuţo, pentru ce tată-tău e atât de supărat pe bietele păsări?

— A! răspunse copila, din ziua când tata a adus acasă un pahar de aur şi două sfeşnice de argint, vrăbiile noastre nu mai încetează din ciripit în toate dimineţele şi ciripirile lor zice că-i străpung inima!

Dumitru spuse aceasta părinţilor, cari rămaseră în mirare, căci anul trecut se furase potirul şi nişte sfeşnice din biserica satului, fără să se fi putut descoperi cine cutezase să le fure. Tatăl lui Dumitru se grăbi atunci să dea de ştire primarului despre această împrejurare.

Primarul ca om priceput, îl rugă să păstreze tăcerea; apoi, cercetând în dreapta şi 'n stânga, se încredinţă că lăcătuşul cheltuia mult mai mult decât putea să câştige prin muncă. Nelegiuitul fu arestat şi, peste puţin nu mai rămase îndoială că el deschisese uşa bisericii, cu uneltele ce avea şi furase lucrurile sfinte.

BIBLIOTECA FILIALEI

Atunci el se arătă şi mai furios în contra vrăbiilor, dar primarul îi zise:

— Nu strigătul vrăbiilor te-a dat pe faţă, ci însuşi strigătul cugetului tău, căci mustrarea vinovatului este un biciu neîmblânzit, care-l urmăreşte pretutindeni: el descoperă atâtea fapte şi nelegiuiri ascunse.

30. *Presurile.*

Sufletelor celor bune, inimilor simţitoare
le întinde 'n veci norocul mâna sa îndurătoare.

Pe o iarnă din cele mai grele, Lisaveta şi Niţă, copiii unui ţăran, se duceau la moară cu câte un săcşor de grâu în spinare. Trecând pe lângă grădina morarului, văzură un stol de păsărele, cu pene vinete şi galbene, care, stând triste pe gardul acoperit de chiciură, parcă dau a înţelege, prin duioasele lor ciripiri, că mor de foame. Fata, cuprinsă de milă, îşi deslegă sacul şi le aruncă câţi-va pumni de grâu. Fratele ei o mustră, zicându-i:

— Eşti neroadă că te arăţi atât de simţitoare. Ştii că acum o să ducem mai puţină făină acasă? Ce-au să zică oare tata şi mama? Să te aştepţi la pedeapsă.

Lisaveta se înspăimântă la început; dar mai în urmă, făcându-şi curaj, răspunse:

— Poate c'ar fi trebuit să nu m'ating de grâu şi să nu fiu simţitoare la suferinţa bietelor păsărele; dar nu e nimic, că părinţii noştri sunt buni, n'au să se supere de ce-am făcut şi apoi la vară vom munci mai mult ca să punem la loc grăunţele ce-am dat păsărilor.

Către seară, când veniră să ia făina dela moară, văzură că în sacul Lisavetei era de două ori mai multă făină decât într'al lui Niţă. Amândoi rămaseră miraţi şi nu ştiau ce să creadă.

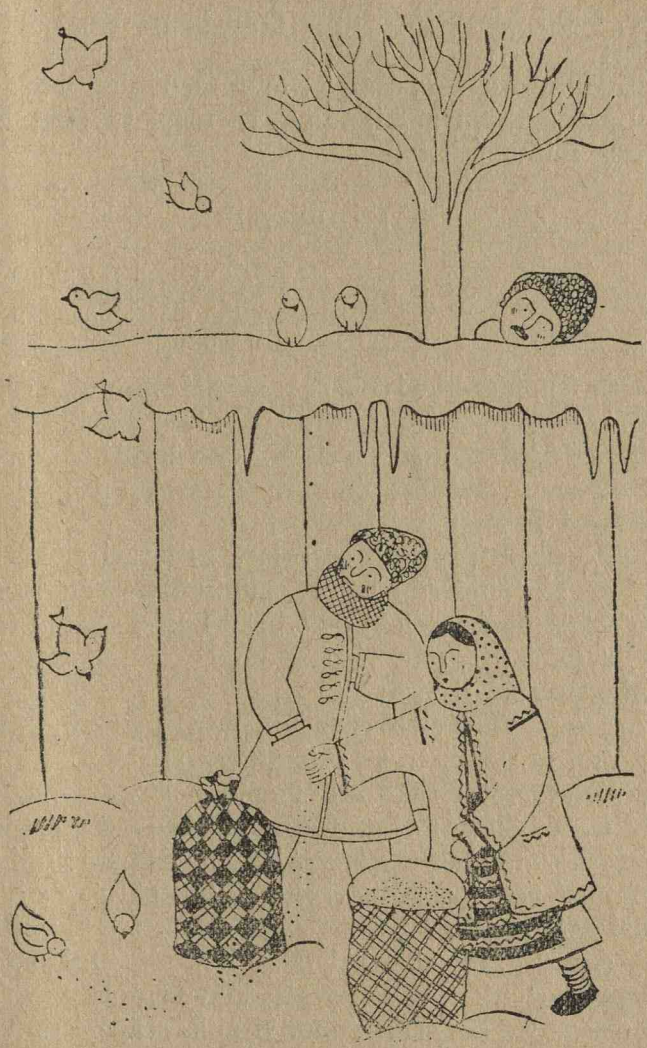

... Și le aruncă câțiva pumni de grâu

Morarul, aflându-se lângă gard, auzise vorbele copiilor, când Lisaveta dăduse grâu la păsări, iar acum îi zise:

— Mila ta către păsărele, mi-a făcut multă plăcere, şi de aceea ţi-am îndoit făina, ca răsplată pentru bunătatea inimii tale.

31. *Piţigoiul.*

D'un pericol şi mai mare
va pieri neapărat
cel ce dintr'o întâmplare
minte 'n capu-i n'a băgat.

— Ce frumos piţigoi colo pe ramurile mărului, zicea Ilie surorei sale Alexandrina; aşteaptă c'o să-l prind îndată.

El se urcă în măr, întinse nişte laţuri, apoi, scoborîndu-se, se ascunse cu soră-sa într'un tufiş, ca să pândească pasărea.

Peste puţin piţigoiul se prinse în laţuri şi Ilie, urcându-se şi voind să-l scoată, alunecă şi căzu jos. Pasărea scăpă, iar el se lovi de o buturugă şi se răni foarte greu la mână.

Alexandrina îi zise:

— Dragă Ilie, cred că acum nu-ţi mai vine gustul să te urci în pomi, ca să prinzi păsări; altfel ai ajunge să-ţi pierzi vreun braţ sau vreun picior.

— Ce copilărie! răspunse el râzând: nu crede că astă sgârietură o să mă oprească de a mă sui; îmi pare rău numai că mi-a scăpat piţigoiul şi că acum n'o să se mai apropie de laţuri.

— Aşa dar, răspunse Alexandrina, piţigoiul este mai înţelept decât tine: el se fereşte de nenorocirea din care te rănişi chiar acum la mână şi abia scăpaşi de o nenorocire mai mare, vrei să cazi din nou într'alta, pierzându-ţi sănătatea şi viaţa!

32. *Cucul.*

I

Când vom avea în suflet vreo superstiţiune,
Invidie sau ură, — n'avem nici zile bune.

Intr'o frumoasă dimineaţă din luna Mai, Filip şi Constatin, plimbându-se prin pădure, auziră pentru întâia oară voiosul cântec al cucului.

— E o pasăre ce vesteşte lucruri bune, zise Filip, care credea în toate eresurile; cântecul lui o să-mi aducă noroc; o să găsesc vreo pungă cu bani.

— Pentru ce să-ţi prevestească tocmai ţie o asemenea fericire? răspunse Constantin, care nu era mai puţin superstiţios. Nu înţeleg de ce tu să placi cucului mai mult decât mine. Dimpotrivă, eu cred că mie-mi vesteşte fericirea de care-mi vorbeşti.

In loc să se bucure de plăcerile plimbării, ei se luară la ceartă şi, în cele din urmă se bătură atât de rău, încât se despărţiră cu vestmintele sfâşiate şi pline de sânge.

II

Când doi inşi se află 'n luptă, un al treilea câştigă,
căci norocul nemereşte tocmai pe cine nu-l strigă.

Amândoi, fără a le trece prin minte măcar, se întâlniră iarăşi, la un moş, unde se duseseră ca să le descânte şi să-i oblojească. Pe când acesta îi lega la rane, ei îi spuseră de unde se născuse cearta, şi-l întrebară pentru care din amândoi fusese cucul de bunăvestire.

Moşul începu a râde, apoi le zise:

— Amândoi sunteţi nerozi. Cucul n'a cântat pentru niciunul din voi, ci pentru mine; căci el v'a trimis aici cu capetele sparte, ca să-mi intre mie bani în pungă,

33. *Cuibul de prepeliță.*

Este faptă mai cuminte d'un ou să fii mulțumit,
decât pentru o găină să te lupți necontenit.

Intr'o țarină de grâu de lângă o pădure, doi copii găsiră un cuib de prepeliță. După mai multe încercări, abia putură prinde pe muma ce se afla pe ouă.

— Tu, zise cel mai mare către celălalt, ia ouăle și eu prepelița; ouăle fac cât o prepeliță.

— Dacă e așa, răspunse cel mai mic, dă-mi mie prepelița și ia tu ouăle.

De aci se încinse între dânșii o mare ceartă și se luară la bătaie. Pe când se luptau, prepelița scăpă și ouăle se sparseră. Astfel, nu se aleseră cu nimic. Atunci ziseră:

— Iată unde duce nemulțumirea și lăcomia!

34. *Cârlanul.*

Nu cerca s'acoperi răul c'o minciună gogonată,
căci un rău cu mult mai mare poate să se 'ntâmple 'ndată.

Buciumescu sosi noaptea pe neașteptate la moșie. A doua zi de dimineață, uitându-se pe fereastră, văzu în țarina de grâu un cârlan, care, încurându-se și asvârlind cu picioarele în toate părțile, făcea mari stricăciuni.

— Ce este asta? întrebă el pe unul din servitori; pentru ce nu luați seama la acel cârlan?

Servitorul, spre a-și ascunde neîngrijirea, răspunse:

— Nu este al nostru, ci al morarului; mă duc îndată să-l gonesc deacolo și să mustru pe morar de atâta nepăsare.

Către seară, Buciumescu ieşind la plimbare, trecu pe dinaintea morii unde, văzând pe morar, se apropiă de dânsul şi-i zise:

— De ţi-oiu vedea altădată cârlanul în ţarina mea cu grâu, îl voi ucide fără milă.

Morarul răspunse, surâzând:

— De-l vei vedea în ţarina dumitale, ucide-l îndată; e drept şi nu mă împotrivesc deloc.

In dimineaţa următoare, cârlanul fu iarăşi în ţarină.

— A! strigă proprietarul înfuriat, se vede că morarul îşi râde de mine.

Luă dar puşca şi-l ucise pe loc. Indată ce se auzi detunătura, toţi servitorii casei alergară în curte, ca să vadă ce s'a întâmplat.

— Iiii! domnule! strigară ei, ce păcat; de ce ţi-ai omorît cel mai frumos cal? Ce pierdere!

Proprietarul, văzând că se prea iuţise, zise:

— Vinovat este servitorul, care mi-a spus un neadevăr atât de neruşinat; spre pedeapsă dar, îmi va plăti preţul cârlanului până într'un ban.

35. *Papagalul.*

Când voeşti pe ori şi cine
serios a imita,
caută numai în bine,
lui a te asemăna.

O bătrână cumpărase din oraşul vecin un papagal de o rară frumuseşte, dorind a-l dărui fiicei sale măritate. Bolnăvindu-se acolo de o tuse grea, care o împiedeca de a se întoarce acasă, ea se folosi de minutele-i de repaus şi învăţă pe papagal să rostească câteva cuvinte, spre a face mai multă plăcere fiicei sale Lucreţia.

Când însfârşit fu dus ca dar, papagalul începu a striga: « Trăiască Lucreţia! ». După aceste cuvinte însă, începu îndată a tuşi şi a scuipa într'un chip aşa de firesc, încât toţi râseră cu hohot. Deocamdată râse şi Lucreţia, apoi zise:

— Iţi mulţumesc din suflet, dragă mamă, dar e mare nerozie din partea papagalului că, în loc să se mărginescă a repeta numele meu, imitează şi tusea dumitale.

Bătrâna voia să scape de această supărătoare pasăre, dar ginere-său zise:

— Oricât de neroadă ar fi, ea ne dă o înţeleaptă învăţătură, că adică nu trebuie să imite nimeni dela alţii decât cele bune şi de folos, iar nu şi cele rele şi vătămătoare.

36. *Clopoţelul vacii.*

I

Când vreun folos prea mare
îţi propune cineva,
îngrijeşte-te mai tare,
spre a nu te înşela.

Tânărul Bucur păzea vacile în pădure. Fiecare vacă avea câte un clopoţel la gât, iar cea mai frumoasă din ele un clopoţel mai frumos. Un om, trecând prin pădure, zise păstorului:

— Ce minunat clopoţel! Cât ai dat pe dânsul?

— Doi lei, răspunse Bucur.

— Numai atât?! Eu aşi da voios şi cinci, ca să-l am.

Bucur luă clopoţelul dela gâtul vacii, îl dete străinului şi primi cu bucurie cei cinci lei. Vaca rămase fără clopoţel şi Bucur nu mai ştiu în ce parte a apucat. Căutând iarbă de păscut, cu încetul ea se depărtă de turmă, iar străinul, care era un hoţ şi care o pândea în crâng, o apucă de coarne şi fugi cu dânsa.

II

De-i lăsa a te supune
fie cel mai mic păcat,
treptat răul te răpune
și te ține subjugat.

Bucur, cu inima strivită de mâhnire, se întoarse acasă plângând și spuse părinților nenorocita-i întâmplare.

— Ah! zicea el, cum să-mi treacă mie prin minte că acel mișel îmi plătea clopoțelul așa de scump, numai ca să-mi ia vaca!

Tată-său îi răspunse:

— Precum acel hoț te-a amăgit, tot așa și răul se strecoară pe nesimțite în sufletele noastre. La început ne amăgește prin bunuri trecătoare, dar mai târziu ne duce la pieire. Dacă-i dai un singur deget, el îți apucă mâna întreagă, apoi te ia chiar cu totul.

III

Mumă-sa îi zise și ea:

— Dragă Bucure, nu te-ai gândit și tu cât e de folositoare vechea datină de a pune câte un clopoțel la gâtul vacilor?

— De! răspunse el, banii m'au scos din minți. Imi ziceam: «iată un câștig de trei lei pentru un clopoțel, care mi se pare o podoabă nefolositoare cu totul, căci vaca tot atâta lapte îmi va da și fără dânsul». Dar îndată ce pieri din turmă, mă încredințai și eu de folosul clopoțelului.

— Ei bine! așa se întâmplă și celor ce se lasă în desfrâul patimilor. Ei calcă datinele vechi, ca nefolo-

sitoare şi proaste; dar în cele depe urmă devin înţelepţi prin păţirile lor şi recunosc că acele datine ale străbunilor sunt întemeiate pe nişte cuvinte foarte sănătoase:

Datinele strămoşeşti
să nu le dispreţueşti;
căci înţelepciunea lor
e ştiinţa tuturor.

37. *Cerbul.*

Vă feriţi, copii, de crime,
căci pentru orice victime,
Dreptatea sfântă trimite
un braţ a te răzbuna,
iar cel care le comite
de ea nu poate scăpa.

Ion era încă copil, când tată-său, vânător al familiei Brâncoveanu, fu împuşcat de un duşman, care nu se putu descoperi de nimeni. Mumă-sa întrebuinţă toate mijloacele ca să-i dea o creştere bună şi, după două zeci de ani, Ion luă locul tatălui său.

Peste câteva zile, însoţit de mai mulţi vânători, porni în goana unui frumos cerb. Când îl zări în apropiere, luă puşca la cătare, îi dete foc, dar nu-l nemeri. Atunci se auziră în crâng aceste cuvinte plângătoare: «vai, ce nenorocire, m'a omorît!».

Ion alergă îndată în acea parte şi găsi un bătrân scăldat în sânge, svârcolindu-se de moarte. Toţi se adunară împrejuru-i. Ion îngenunchiă înainte-i, îl luă în braţe şi, vărsând lacrămi, îi ceru iertare de acest omor, cu atât mai neprecugetat cu cât nici nu-l văzuse.

Insă bătrânul îi zise:

— Tu n'ai trebuinţă să-mi ceri iertare. O să-ţi descopăr o taină, care până aci n'a fost cunoscută de nimeni: eu sunt ucigaşul tatălui tău! Aici, sub acest bătrân stejar, chiar unde mă aflu acum, a căzut şi el

scăldat în sânge, şi iarăşi aci, tu, fiul lui, fără a şti sau voi, a trebuit să te răzbuni asupra ucigaşului său. Asta e legea nestrămutată a dreptăţii: toată fapta îşi are răsplata!

Apoi îşi dete sufletul. Toţi cei de faţă, mişcaţi de un simţimânt religios, se înfiorară de spaimă.

38. *Soarele.*

A soarelui lucire oricăruia arată
ce mare-i providenţa şi ce nemăsurată!

D-na Petreanu şi copiii ei se întorceau într'o seară dela o rudă a lor din cătunul vecin, unde stătuseră toată ziua. Ajunşi în curtea casei, văzură lângă fereastră o lumânare aprinsă. Marioara, mirându-se, zise:

— Ce fel? Nimeni dintre ai noştri n'a fost acasă; cine a aprins lumânarea?

— Ei! răspunse fratele său mai mare, Vasile, poate că tata s'o fi întors dela târg.

Intrând în casă, se bucurară mult, când îl văzură.

A doua zi dimineaţa, plecară cu toţii la câmp, ca să vadă cum lucrează oamenii la treeratul grâului. Copiii simţiră o vie plăcere, văzând cum soarele strălucea în toată frumuseţea lui.

— Dragii mei, le zise tatăl, ieri seară aţi ghicit îndată că eu aprinsesem lumânarea în casă; acum, când vedeţi pe cer această făclie strălucitoare, putea-veţi oare ghici cine a aprins-o?

— Da, răspunse Vasile. Fiindcă nici măcar o lumânărică nu s'ar putea aprinde de sineşi, cum ne spunea învăţătorul nostru, a trebuit să fie cineva ca să dea lumină soarelui şi acela nu poate fi decât puterea atotcreatoare, pe care o numim Dumnezeu.

Casa Şcolelor „Maria R. Romania" BIBLIOTECA

39. *Luceafărul.*

I

Inţeleptul nu vorbeşte,
până când nu se gândeşte.

— Iată, soro, zicea Negoiţă, cât de frumos luceşte steaua aceea; ea e mai frumoasă decât toate.

— Da, aşa este; însă steaua dimineţii este cu mult mai măreaţă.

De aci se încinse o ceartă între dânşii. Tatăl lor, auzindu-i, le zise:

— Această neînţelegere învederează că sunteţi fără învăţătură. Voi credeţi că sunt două stele deosebite în loc de una şi aceeaşi, care se chiamă luceafărul dimineţii, când se arată înainte de răsăritul soarelui, iar luceafărul serei, când se vede după apunerea lui.

II

Este bine să se scoale omul cât de dimineaţă,
dacă vrea ca sănătatea să şi-o guste cu dulceaţă.

Intrând şi muma lor în vorbă, zise:

— Intru câtva, poate că şi copila are dreptate. Este adevărat că luceafărul străluceşte tot aşa de frumos dimineaţa ca şi seara, dar dimineaţa suntem mai voioşi şi cu mintea mai limpede; de aceea ni se pare mai frumos decât seara. Cel mult v'aţi folosi, dragii mei copii, să ţineţi minte totdeauna că e mai bine să se culce omul seara de timpuriu şi să se scoale de dimineaţă, când are mai mult spor la lucru!

40. *Cele patru elemente.*

Orice meserie îşi are menită
câte-o parte bună, câte una rea,
însă omul trebue cu a lui ursită
să se cam deprindă, chiar fără-ai plăcea.

— O să mă fac grădinar, zicea Marin la patru spre zece ani, când trebuia să-şi aleagă o meserie. Cată să fie prea plăcută viaţa, în mijlocul verdeţii şi tuturor florilor!

Cu toate astea după câteva zile de când începuse această meserie, se întoarse la părinţi şi se plânse că simte o mare osteneală, fiind nevoit a sta mai totdeauna aplecat şi adesea chiar în genunchi, ca să lucreze. Voi dar să se facă vânător.

— Numai în pădure, zise el, poate să ducă omul o viaţă plăcută!

Dar peste puţin se desgustă şi de vânătorie, neputând suferi frigul şi umezeala dimineţii. Atunci îi veni în minte să îmbrăţişeze meseria de pescar.

— Trebuie să fie prea frumos să pluteşti pe apă limpede, într'o luntre uşoară, fără a te osteni ş fără a avea altă grijă, decât a scoate plasa cu peşte!

Dar îndată i se urî şi cu această meserie, spunând părinţilor că apa nu-i prieşte deloc.

Insfârşit, hotărî să se facă bucătar.

— Ce minunată idee, zise el; grădinarul, vânătorul şi pescarul sunt nevoiţi să aducă bucătarului produsul muncii lor, pe când el stă la căldurică, mănâncă ce vrea şi gustă din toate bucatele.

Nu trecu mult însă, şi iarăşi se întoarse acasă, plângându-se şi zicând că această meserie i-ar plăcea foarte mult dacă n'ar fi focul; căci lângă cuptor sau lângă vatră, parcă se topeşte de căldură!

Atunci tată-său îi răspunse cu asprime:

— Tu nu eşti mulţumit nicăiri. Ţi se urăşte îndată cu orice-ţi face plăcere la început. Dacă nu te împaci cu nici unul din cele patru elemente, *pământul, aerul, apa* şi *focul*, ar trebui să părăseşti lumea, ca să nu te mai plângi de nimic. Deastădată însă vreau şi ţin mult să rămâi la cea din urmă meserie, pe care singur ţi-ai ales-o, ca să nu mai pierzi timpul ca un om de nimic.

41. *Oglinda.*

Adesea după privire
se cunoaşte orice fire:
viţiul pe faţă pune
aer aspru, urâcios,
iar virtutea, ca minune,
aer dulce, mângâios.

Victoria era din fire vioaie şi supărăcioasă. Mumă-sa îi zicea adesea să fie mai liniştită, dar în deşert, căci ea nu-i asculta îndemnurile.

Intr'o zi, şedea lângă masa de lucru pe care se afla un frumos vas cu flori. Fratele ei mai mic, punând mâna pe dânsul, îl răsturnă din greşală şi-l sparse. Indată Victoria se sculă înfuriată, cu ochii scânteind de mânie, cu fruntea încreţită şi cu toate trăsăturile feţei schimbate. Atunci mamă-sa îi puse repede o oglindă înaintea ochilor. Victoria, când se privi, se retrase de spaimă; mânia i se domoli şi începu să plângă.

— Vezi acum, îi zise mamă-sa, cât de uricioasă e mânia şi cum schimonoseşte pe om? Dacă nu te vei îndrepta, înfăţişarea urîtă, de care te speriaşi chiar tu, ajungând cu încetul o stare firească, va lua locul chipului tău adevărat şi astfel vei pierde şi bruma de frumuseţe ce ai.

Mamă-sa îi puse repede o oglindă înaintea ochilor

Din acel minut Victoria, folosindu-se de lecție, își puse toate puterile ca să-și învingă mânia și cu timpul ajunse pe atât de blândă și cumpătată, pe cât fusese de iute și supărăcioasă; iar blândețea da feței sale un farmec nespus.

42. *Inelul fermecat.*

Nu sta în mirare,
nici da preț mai mare
la ce strălucește fără de folos,
decât unui suflet bun și generos.

Negustorul Pădureanu făcuse o călătorie în părțile răsăritului, unde, prin muncă și deșteptăciune, ajunse a-și agonisi o avere foarte însemnată. După câțiva ani, se întoarse în patrie.

Ajuns în orașul unde se născuse, află că verii și verele lui se adunaseră în acea zi la o mare petrecere în casa unui amic, care locuia la marginea orașului. El se grăbi atât de mult ca să meargă mai repede acolo, încât, de bucurie, uită să-și schimbe vestmintele și plecă cum se afla, prăfuit și cu hainele mototolite de lunga-i călătorie pe mare.

Când intră în casa plină de musafiri și frumos luminată, verii și verele lui îl cunoscură îndată; însă, fiindcă vestmintele-i vechi și prea neîngrijite făceau să se creadă că se întorcea sărac, îl primiră cu mare răceală.

Un servitor, pe care-l adusese tocmai din Arabia, văzând această neplăcută primire, se supără atât de mult, încât nu se putu opri de a-i zice încet:

— Cată să fie niște oameni răi, fiindcă n'arată nicio bucurie la revederea unei rude de aproape ca dumneata după o așa de lungă despărțire!

— Aibi puțină răbdare, îi răspunse stăpânul. O să vezi îndată cât de bine au să se poarte cu mine!

Zicând acestea, scoase din buzunar un inel de diamant îl puse pe un deget şi începu să vorbească, arătând câte ceva cu mâna. Strălucirea diamantului atrase toate privirile şi toţi se adunară cu grăbire împrejurul *scumpului* lor văr. Unul îi strângea mâna, altul îl îmbrăţişa, toţi îşi făceau o plăcere să vorbească cu dânsul.

Atunci arabul, care rămăsese cu ochii ţinţiti, uimit de mirare, îl întrebă, când fură singuri:

— Ia spune-mi, stăpâne, nu cumva inelul dumitale are darul să fermece pe oameni?

— Nu, răspunse Pădureanu, dar diamantul, care preţueşte câteva mii de lei, le învederează că sunt bogat, şi pentru dânşii averea este totul.

— O, cât de orbi sunt muritorii! strigă arabul, cu aprindere. Aşa dar, nu inelul i-a fermecat, ci nesaţiul de aur! E oare cu putinţă ca puţin metal galben şi câteva pietricele strălucitoare să aibă mai multă putere asupra inimii lor, decât fiinţa unei rude virtuoase ca bunul meu domn?!

43. *Incălţămintea.*

Dunărea întreagă nu poate spăla
pata, ce pe frunte are cineva!

Tânărul Tudor, păstor de capre, era plătit pentru munca lui atât de puţin, încât nu-i ajungea să-şi cumpere şi încălţăminte. O ducea dar destul de greu în privinţa asta, căci iarna s'apropiase cu timp friguros şi umed.

Intr'o zi, un hoţ, care în mai multe rânduri fusese la închisoare pentru furturi, ieşi din pădure, se apropie de dânsul şi-i zise:

— Lasă-ţi mese ria, vericule, şi îmbrăţişează-o pe a mea, că e mult mai bună. Intră ucenic la mine, ca să ai încălţăminte nouă şi tot ce ţi-o trebui. N'o să ai mult

de lucru şi n'o să mai fii nevoit a umbla prin noroi cu picioarele goale.

— Ferească Dumnezeu! răspunse tânărul păstor. Mai bine să umblu cu picioarele goale, sărac şi curat, decât să mă 'navuţesc prin mijloace nedrepte. Aşa mi-a spus tata, că e mai bine să fii cu picioarele pline de noroi, decât cu mâinile întinate de nelegiuiri.

44. *Lanţul.*

Un om onest avere străină nu răpeşte,
ci, mai rău decât de foc, de dânsa se fereşte.

Simion era un tânăr cu rea purtare; de mic se deprinsese să fure.

Intr'o dimineaţă, trecând pe dinaintea unei fierării, văzu lângă uşa prăvăliei un frumos lanţ de fier. Se uită împrejur cu luare-aminte şi, asigurându-se că nu-l vede nimeni, puse repede mâna pe lanţ ca să-l ia, când deodată scoase un ţipăt înspăimântător. Lanţul fiind încă fierbinte, îşi arsese degetele mânei. Fierarul, care cu câteva minute mai 'nainte îl scosese din foc şi-l aruncase acolo, ca să se răcească, auzind ţipetele, ieşi din fundul prăvăliei şi-i zise:

— A, a! iată-te prins; îmi pare bine că ţi-ai ars degetele rău-nărăvite. Ce-ai căutat ai găsit: fie-ţi aceasta de învăţătură pe viitor!

45. *Bucata de carne.*

Când, prin viclenie, vrei să amăgeşti,
află dela mine c'o să te căeşti.

Nicolae şi Călin aduseră într'o zi două care cu lemne la curtea stăpânului lor. După ce le descărcară, intrară în bucătărie. Când bucătarul ieşi pe afară, vicleanul Ni-

... Auzind țipetele, ieși din fundul prăvăliei

colae luă cu cleştele din oală o bucată de carne şi o vârî în buzunarul lui Călin.

— Să nu zici nimic, îl învăţă el, la întoarcere-i, dacă va întreba de carne, eu o să mă jur că n'am pus mâna pe dânsa, iar tu că n'ai luat-o. Cu chipul acesta, ne vom scăpa foarte uşor.

Bucătarul se întoarse peste câteva minute, se uită în oală şi văzu că i s'a furat o bucată. Privi dar pe amândoi servitorii cu pătrundere şi le zise:

— Ce s'a făcut carnea din oală?

Ei răspunseră după cum se înţeleseră. Atunci bucătarul adause:

— Tu, Nicolae, ai scos carnea din oală: te cunosc după mânecă, care ţi-e plină de grăsime; iar tu, Căline, ai pus-o în buzunar, căci iată cum îţi curge grăsimea pe haine. Să vă fie ruşine de fapta voastră şi de reauacredinţă ce aţi arătat. Chiar dacă nu v'aş fi descoperit viclenia, ea tot n'ar fi rămas ascunsă de cugetul vostru, care v'ar fi mustrat în toată viaţa pentru astfel de fapte urîte.

Amândoi mărturisiră adevărul, dar, ne mai având nimeni încredere în ei, fură pedepsiţi şi goniţi din curte.

46. *Sculurile de ată.*

Nu fii lesne crezător,
dar nici prea bănuitor;
căci ţi-e cugetul mustrat,
când vezi că te-ai înşelat.

Irina, fată de ţăran, având mai multe sculuri frumoase de ată, toarse chiar de dânsa, le spălă şi începu a le întinde pe iarba din grădină, spre a se înălbi. Prietena ei Floarea, fiica vecinului, venind să-i dea ajutor, nu înceta să se mire de frumuseţea acelor sculuri.

Intr'o zi, Irina luă seama că-i lipseau câteva din ele. Bănuind că surata i le furase, se duse la dânsa şi-i zise:

— Floareo, tu mi-ai luat aţa, fiindcă numai tu ai intrat în grădină: dă-mi-o îndărăt.

Floarea se sili s'o încredinţeze că nu e vinovată, dar în deşert şi astfel trecu în ochii tuturor ca hoaţă.

In anul următor, reparându-se clopotniţa bisericii din sat, lucrătorii găsiră aţa într'un vechiu cuib de barză. Atunci văzând că berzele luaseră sculurile, cunoscuseră cât se amăgiseră învinuind pe biata Floarea. Ca să-şi îndrepteze greşala, Irina, cu lacrămile 'n ochi, ceru iertare prietenei sale năpăstuite.

47. *Fiertura.*

Omul care munceşte şi nu-i pretenţios,
mănâncă cu plăcere şi-i pururea voios.

— Uf, mamă, ce fiertură fără gust! zise într'o zi mica Ioana, lăsând lingura pe masă. Nu e bună deloc: nu mai mănânc!

— Acum nu pot face alta, răspunse mamă-sa, dar las'că ţi-oi pregăti alta mai bună.

După câtva timp, se duse cu fata în grădină să scoată cartofi. Ioana îi aduna şi-i punea în saci. Lucrul ţinu fără întrerupere, până la apusul soarelui.

Seara, când veniră acasă, muma aduse fiertura şi Ioana gustând-o, zise:

— Ce deosebire între aceasta şi cea dela prânz! Ia gust-o şi dumneata, să vezi cât e de bună!

Şi mâncă o strachină plină.

Atunci mamă-sa începu să râdă şi-i zise:

— Ei bine, fiertura asta deacum e tot cea dela prânz, care nu ți-a plăcut. Acum ți se pare de minune, fiindcă ai lucrat cu inimă și neîncetat. De aci poți vedea că foamea e bucătarul cel mai bun.

48. *Apa și pâinea.*

Se întâmplase un an de foamete. Pavel, băiat foarte sărac, se coborî din munte în satul vecin și se duse din casă 'n casă spre a cere câte ceva de mâncare. Grigore, fiu de țăran avut, sta în bătătură cu un codru de pâine 'n mână.

— Dă-mi și mie o bucățică, îi zise Pavel, că mor de foame.

Grigore îi răspunse cu asprime:

— Lasă-mă 'n pace, că n'am pâine de dat!

In anul următor, Grigore se urcă pe munte ca să caute o capră rătăcită din turmă. Umblase mult până s'o găsească. Soarele era arzător și Grigore nu da de niciun izvor, ca să-și astâmpere setea ce-l chinuia. Mergând încet, zări pe Pavel la umbra unui fag, cu'n urcior de apă lângă dânsul și păzind oile.

— Dă-mi și mie nițică apă, îi zise el, că mor de sete.

Pavel atunci îi răspunse și el:

— Lasă-mă 'n pace, că n'am apă de dat!

Grigore, cunoscându-și greșala, începu a plânge și-i ceru iertare; iar Pavel îi dete urciorul, adăugând:

— Pe mine nu mă lasă inima să nu-ți dau nițică apă; dar am vrut numai să vezi și tu cât de cumplită e foamea și setea. Iată, bea cât vrei și adu-ți aminte de aceste cuvinte:

La trista sărăcie, când nu compătimești,
gândește-te c'odată poți și tu să cerșești!

Dă-mi și mie nițică apă

49. *Lacrămile unei mame.*

Fericirea depărtată când îţi va luci 'nainte,
d'ale părinţilor lacrămi cată să-ţi aduci aminte.

— Uite, Marioară, ce-mi scrie bunică-ta dela Galaţi! zise într'o zi doamna Murgeanu către fiică-sa, în etate de cincisprezece ani, dându-i să cetească scrisoarea ce chiar atunci primise.

Bunica fetei era acum bătrână şi avea o stare foarte însemnată. Prin acea scrisoare, îşi arăta dorinţa să ia pe Marioara ca pe o copilă de suflet, asigurând-o că la dânsa va găsi tot ce putea s'o facă fericită: locuinţă frumoasă, trăsuri, vestminte, petreceri, călătorii în străinătate şi, pe lângă acestea, o iubire de adevărată mamă, cu îngrijirile cele mai călduroase. Marioara, răpită un minut de bucurie la auzul atâtor îmbieri de fericire, întrebă pe mamă-sa dacă ar primi o propunere aşa de neaşteptată.

— Fireşte, îi răspunse doamna Murgeanu, numai să primeşti şi tu. Deşi îţi sunt mamă, tot m'aş crede vinovată dacă, ţinându-te lângă mine, aş pune o piedecă la fericirea ta.

Pe când rostea aceste din urmă cuvinte, ochii i se umplură de lacrămi şi vocea începu să-i tremure. Marioara, văzând pe mamă-sa atât de înduioşată şi ne mai putându-se ţine, începu a plânge cu şiroaie de lacrămi:

— Buna şi scumpa mea mamă! strigă ea luând-o de gât; nu duce nicio grijă, că nu sunt din acei copii, care pot să-şi afle fericirea lepădându-se de părinţi. Lacrămile tale mă încredinţează deajuns că eu am în inima ta o comoară de bunătate şi de iubire, pe care toate avuţiile din lume nu le-ar putea înlocui. O să scriu îndată bunichii că-i sunt prea recunoscătoare de bună-voinţa ce-mi arată, dar că mă simt destul de fericită în casa părintească.

50. *Cea mai bună doctorie.*

Osteneala şi odihna, cumpănite împreună,
sunt în viaţă, pentru tineri, doctoria cea mai bună.

Părinţii tânărului Anghel, fiind foarte avuţi, îi făceau toate plăcerile şi astfel îl răsfăţaseră încă de mic. Când muriră, Anghel fu nevoit să se ducă la un unchi, care locuia la ţară.

La început, viaţa câmpenească nu-i plăcea deloc: în casa părinţilor, petrecea mai fără nici o treabă, pe când aci trebuia să lucreze neîncetat. Unde altădată i se da bucate alese şi gustoase, acum căta să se mulţumească cu o hrană simplă şi cumpătată. In oraş, petrecerile de familie se prelungeau mai totdeauna până pe la miezul nopţii; la ţară, după lucrările de peste zi, trebuia să se culce la oră hotărîtă şi de timpuriu.

Greu îi veni până să se deprindă cu acest fel de viaţă, dar nu trecu mult şi văzu bine cât îi era de folositoare. Mai 'nainte era tot bolnăvicios, cu faţa gălbejită şi lua mereu la doctorii; acum însă se bucura de o sănătate deplină: era tare ca un stejar şi rumen ca bujorul.

51. *Semnătura.*

E o mare suferinţă ca omul să n'aibă stare,
dar neştiinţa de carte este un rău şi mai mare!

Joiţa, fată cuminte, muncitoare şi foarte îndemânatecă în ale casei, era totdeodată şi frumoasă. Deşi fără vreo avere, dar un neguţător din acel oraş, om bogat şi prea cumsecade, o ceru în căsătorie. Ea primi propunerea cu bucurie şi toţi o fericiră pentru această neaşteptată însoţire.

Toate se pregătiseră: nu mai lipsea decât să se ducă la primărie, ca să semneze actul de căsătorie.

Din nenorocire, Joița nu știa să scrie. Viitoru-i soț rămase în mirare, aflând aceasta și zise:

— N'aș fi crezut niciodată ca o fată atât de bună și de plăcută să nu știe să scrie! Afacerile mele comerciale silindu-mă adesea să lipsesc deacasă, este de mare trebuință ca soția mea să scrie mărfurile ce intră sau ies din prăvălie, ba chiar să țină și alte însemnări. Cu toată mâhnirea dar, sunt nevoit să nu fac o asemenea căsătorie.

Toți se despărțiră cu întristare, dar cea mai mâhnită fu Joița, căci această împrejurare dete lumii de vorbă. Ea plângea deci cu amar că nu învățase carte.

52. *Avuțiile.*

Banii mulți te 'ndeamnă-a crede că ai prins pe Dumnezeu,
dar omului făr' de minte îi fac cel mai mare rău.

Radu avea câteva pogoane de pământ, care-i da un venit prea neînsemnat; dar, prin muncă și economie, trăia destul de fericit cu familia lui. Nu numai că nu-i lipsea niciodată cele neapărat trebuinciose, dar mai economisea pe fiecare an câte o mică sumă de bani pentru copii.

Intr'o zi, apucându-se să curețe puțul din curte, dete în fundul lui peste o căldare de aramă, plină cu bani de aur și de argint.

Crezându-se acum în culmea fericirii, Radu părăsi lucrările câmpului, se îmbrăcă cu vestminte mai presus de condiția lui, mânca tot ce era mai scump și se puse mai ales pe băutură și petreceri: nu se mai gândea nici

la afaceri, nici la datoriile lui sufletești și peste puțin sărăci cu totul, ba se afundă și în datorii.

Avuțiile, rău întrebuințate, îl duseră la cerșetorie. Pământul i se vându cu toba; sănătatea i se zdruncină, printr'o viețuire necumpătată și orice simțire de respect către lume și către sine se stinse în inima lui. Atunci își îndreptă pașii către puțul de unde scosese nenorocoasa comoară și se aruncă într'însul, chinuit de multa-i durere.

53. *Târgul.*

Insușirile din fire nu se schimbă niciodată,
ci cum suntem și ce suntem la tot pasul se arată.

O doamnă avută, care trăia la țară și nu avea copii, se hotărî să înfieze, ca fiică de suflet, pe fata vreunei rude, care i s'ar părea mai muncitoare, modestă și cumpătată. Se duse dar în oraș, unde, arătându-și dorința îndată fu înconjurată de vreo zece copile sărace, care ziceau că se rudesc cu dânsa și se întreceau să-i câștige iubirea. Doamna, fără a mai cerceta despre rudenie, le primi pe toate cu bunăvoință, dete fiecăreia câte o mică sumă de bani și le zise:

— Mâine e zi de târg: mergeți de cumpărați ce v'o place mai mult, ș'apoi veniți să-mi arătați și mie târguelile voastre.

Copilele plecară și, a doua zi, se întoarseră voioase, aducând panglice, mărgele frumoase, cercei, brățări, inele și alte lucruri de gătească. Numai una dintre ele, anume Frusinica, își cumpărase o furcă și vreo zece fuse.

Doamna o luă de mână și-i vorbi cu blândețe:

— Tu ești, drăguță, cea mai înțeleaptă și mai muncitoare dintre toate. Celelalte, prin felul lucrurilor ce au cumpărat, mi-au dat a înțelege că țin mai mult la

găteală decât la muncă şi economie. Din minutul acesta, te iau ca fiică de suflet şi mâine de dimineaţă vom pleca împreună la ţară.

54. *Păstorul fericit.*

Fericirea omenească nu se află 'n bogăţie,
ci 'ntr'o viaţă cumpătată şi 'n senină veselie.

Intr'o frumoasă dimineaţă de primăvară, un tânăr cioban păzea oile într'o vâlcea smălţată de flori, sub dealuri înalte şi acoperite de păduri. Era voios şi cânta neîncetat. Domnitorul ţării, aflându-se la vânătoare, trecu pe acolo, îl văzu şi, făcându-i semn să se apropie, îi zise:

— Văd că eşti foarte vesel: aşi dori să-mi spui şi mie pentru ce?

Păstorul, care nu-l cunoştea, răspunse:

— De ce să nu fiu vesel? Sunt avut ca şi bunul nostru Domnitor, ba poate şi mai mult.

— Adevărat? Atunci spune-mi şi mie care-ţi sunt averile?

— Uite: măreţul soare, care străluceşte pe cer, revarsă asupră-mi lumină şi căldură, ca şi asupra lui; munţii şi văile se acopăr de verdeaţă şi cu flori atât pentru mine, cât şi pentru dânsul. Am două braţe şi nişte ochi, pe care nu i-aş schimba pentru milioane de lei. Mai am apoi tot ce doresc, fiindcă nu doresc mai mult decât am. Mănânc în toate zilele cu plăcere, am unde să mă culc şi cu ce să mă învelesc, iar pentru osteneala mea primesc pe fiecare an atât cu cât să pot trăi. Cine e dar mai bogat decât mine?

Domnitorul zâmbi, îi spuse cine este şi-i zise:

— Ai dreptate, fătul meu. Aşa să cugeţi totdeauna, ca să-ţi păstrezi veselia şi fericirea.

Ea voios și cânta neîncetat

55. *Tâlharul.*

Legea neînlăturată a dreptului Dumnezeu
izbeşte pe vinovatul, care vrea să facă rău,

Un tâlhar se ascunsese, cu puşca încărcată, în tufişul din marginea drumului, pândind pe un bogat neguţător de grâne, care avea să treacă pe acolo. In adevăr, când sosi neguţătorul cu chimirul plin de bani, tâlharul luă puşca la ochi şi, ca să fie mai sigur de lovitură, îşi sprijini genunchiul pe pământ. Din nenorocire pentru dânsul, călcă pe un şarpe de sub frunzele uscate, de care era acoperit pământul. Când era să tragă, şarpele furios se ridică în sus, se aruncă asupră-i, glonţul apucă în altă parte şi neguţătorul scăpă neatins. La zgomotul puştii şi la vaietele tâlharului, neguţătorul se apropie şi-l văzu cu spaimă încolăcit de şarpe, care-l muşca cu turbare. Tâlharul, văzându-l, strigă cu durere:

— Vai, am meritat soarta în care mă vezi: pe când vream să-ţi ridic viaţa, eu însu-mi găsii o moarte înspăimântătoare!

56. *Hoţomanul.*

Vezi, să nu cazi în ispita
ce desfrâul ţi-a întins:
lucrul altuia e sacru
şi, ca focul cel nestins
arde mâna vinovată
care tainic l-a atins.

Stancu era un hoţoman fără seamăn. Intr'o noapte întunecoasă de toamnă, pe când toţi locuitorii satului dormeau duşi, el se strecură pe furiş în grădina boierească.

Dealungul zidului casei, se întindea o viţă minunată, în vârful căreia era o mulţime de struguri prea frumoşi.

Stancu se acăţă ca o pisică de ramurile pomilor dimprejur şi începu să taie ciorchinele cele mai frumoase, pe care le arunca în coşul ce avea în spinare. Cu cât simţea că se adăuga greutatea strugurilor furaţi, cu atât şi bucuria lui creştea mai mult. Dar când coşul era aproape plin, ramura pe care sta cu picioarele, se rupse de greutate, iar el căzu atât de greu în tăişul cosorului, încât se răni de moarte.

57. *Orbul.*

Să ne rugăm zi şi noapte prea bunului Dumnezeu,
ca dreptatea şi iubirea să le-avem în noi mereu.

Un nerod avu nenorocirea să-şi piardă cu încetul vederea. In nepriceperea lui, începu să zică:

— Eu nu ştiu ce are soarele, că din zi în zi mi se pare mai puţin strălucitor.

După câtva timp, vederea slăbindu-i-se şi mai mult, adause:

— E ceva înspăimântător, dar foarte adevărat, că razele soarelui nu mai au putere: sunt roşii închise şi posomorîte. Schimbarea se vede şi la celelalte lucruri: toate frunzele, toate florile şi-au pierdut feţele lor frumoase şi par negre cum îi cărbunele.

In cele din urmă, când orbi de tot, strigă:

— Soarele s'a stins; acum, la amiază, e aşa de întunerec ca şi la miezul nopţii.

In deşert se nevoiau unii-alţii să-l încredinţeze că soarele răspândea o lumină vie, ca şi mai înainte; el nu-i credea, ci răspundea:

— Nu mai e soare; întunerecul acopere tot pământul.

Niciodată nu-i trecea prin minte că acest întunerec venea din pierderea vederii. Atunci un bătrân din localitate, zise:

— Starea acestui orb se aseamănă întocmai cu a celui nenorocit, care şi-a pierdut cu totul credinţa în bine şi dragostea de aproapele. Când sufletul lui, întunecat de patimi, numai e în stare să simtă ce e drept şi sfânt, inima i se împietreşte şi atunci zice că toţi sunt răi şi că numai este Dumnezeu.

58. *Pustnicul înţelept.*

Omule, ţine-te mândru d'a fi om p'această lume!
Fă binele şi înalţă al Domnului mare nume!

Intr'o frumoasă zi din luna Mai, când totul e îmbrăcat cu verdeaţă şi cu flori, un pustnic de lângă Dâmbovicioara sta cufundat într'o mare întristare, aproape de nişte porumbari înfloriţi. Iată că atunci, din întâmplare, vânătorul Gheţu ieşi dintr'o dumbravă vecină şi-l întrebă de ce pare aşa mâhnit.

— Să vezi, răspunse pustnicul; zării o broască râioasă care se ascunse în aceşti porumbari şi care avea o înfăţişare foarte desgustătoare.

— Şi de atâta lucru te-ai întristat?

— Negreşit că de atâta. Văzând o vieţuitoare aşa de greţoasă, m'am gândit că sunt fiinţe care se târăsc cu mare anevoinţă pe pământ, că-şi petrec viaţa prin noroaie şi prin scorburi întunecoase. Omul însă are statură înaltă şi frumoasă, înfăţişare plăcută; poate să umble liber pe oriunde, să privească cerul şi pământul, să se bucure de iarbă şi de flori. El are conştiinţa că Dumnezeu, care l-a făcut asemenea lui, i-a dat un suflet nemuritor. Şi cu toate astea, mai totdeauna el uită să-i

mulțumească pentru atâtea binefaceri. Nerecunoștința aceasta m'a mâhnit până la lacrămi!

Gheţu, mişcat de cuvintele pustnicului, nu-l uită în toată viaţa. Până şi la adânci bătrâneţe le repeta strănepoţilor, zicând:

— Dacă vieţuitoarele cele mai desgustătore n'ar fi de nici un folos pe pământ, tot ne-ar prinde bine la ceva: ele ne învaţă să preţuim şi mai mult fericirea că suntem oameni, că stăm pe treapta cea mai înaltă a tuturor vieţuitoarelor.

59. *Grădinarul darnic.*

Din câte săracilor dăm,
în lumea veciei aflăm.

Era odată un grădinar bătrân, care se purta blând şi omenos cu toată lumea, dar mai cu seamă cu săracii. Din banii ce agonisise, în loc să-şi cumpere vestminte mai frumoase sau să guste şi el câte o mică plăcere, înlesnea mai bucuros pe nenorociţii, care-i cereau ajutor. După fiecare bine-facere avea obicei să zică:

— Aide, să mai aruncăm un merişor peste gard!

Un prieten, auzindu-l aşa în mai multe rânduri, îl întrebă ce înţelegea el prin acele vorbe. Atunci bătrânul îi răspunse:

— Intr'o zi am chemat mai mulţi copii în grădină şi le-am dat voie să culeagă fructele depe sub pomi, să mănânce cât le-o place, dar să nu ia nimic cu dânşii. Totuşi, unul din copii, mai viclean decât ceilalţi, aruncă peste gard câteva mere din cele mai frumoase, cu gândul că le va găsi negreşit la ieşirea lui din grădină. Fireşte că se purta foarte rău cu mine şi de aceea niciodată

nu l-am mai primit în grădină; dar, precum albina ştie să scoată miere chiar din unele flori veninoase, asemenea şi eu ştiui să mă folosesc de această faptă rea. « Iată îmi ziceam eu, oamenii sunt, în lume, ca şi copiii pe cari-i primeam în grădină. Putem să ne bucurăm de multe bunuri aici pe pământ, dar nu putem lua nimic cu noi. Ceea ce dăm săracilor, aruncăm, ca să zic aşa, dincolo de gardul ce ne desparte de cer şi găsim în cealaltă lume ».

60. *Mreana.*

Maì dulci sunt faptele virtuoase
decât mâncările gustoase.

Un bogat îşi chemase cunoscuţii să cineze împreună, la o moşie depe ţărmul mării. Intre alte mâncări, le spusese că va avea şi mrene poaspete. După ce li se aduseră la masă multe feluri de bucate, iată că intră un servitor cu o mare farfurie acoperită. Toţi credeau că acolo sunt mrenele; dar când o descoperiră, rămaseră uimiţi, văzând înăuntru o grămadă de bani în loc de peşte.

— Să vă spui ceva, zise stăpânul casei. Mrenele, ce doream să vă dau la masă, sunt ăstimp de trei ori mai scumpe de cum credeam. Văzând asta, mi-am adus aminte de un prieten, pe care toţi îl cunoaşteţi. După ce focul i-a ars casa şi toată averea, acum se află bolnav şi într'o cumplită sărăcie, cu vreo trei copii. Oare n'ar putea să trăiască vreo şase luni cu aceşti bani? Dacă ţineţi mult la mrenele proaspete, voi trimite să cumpere şi îndată vor fi gata; dacă însă vreţi să lăsăm aceşti bani bietului bolnav, vă voi aduce alt peşte, care, deşi mai ieftin, este destul de gustos.

Toţi oaspeţii primiră cu bucurie şi fiecare mai puse câte ceva în farfurie, mulţumindu-i că le-a înlesnit fericirea de-a uşura, pentru un an, suferinţele unor nenorociţi.

61. *Vecinii buni.*

S'ajuţi la nevoie pe semenul tău,
că şi el te-ajută când îţi e mai greu.

Copilul unui morar, jucându-se odată pe marginea gârlei, căzu în apă şi era cât pe-aci să se înece. Din fericire, fierarul satului, care se afla cu locuinţa de cealaltă parte a gârlei, îl scoase din apă şi-l duse acasă la părinţi.

In anul următor, luând foc casa fierarului, fără să prindă nimeni de veste, bietul om abia scăpă din flăcări, cu soţia şi cu doi copii; dar, în spaima şi turburarea lor, uitaseră să ia şi pe copila cea mai mică rămasă în mijlocul flăcărilor. Nimeni nu avea curaj să-şi pună viaţa pentru dânsa. Morarul, auzind ţipetele copilei, alergă îndată, se aruncă în flăcări, înfruntând orice pericol, o scăpă şi o duse fierarului, zicându-i:

— Sunt vesel că am putut să-ţi arăt recunoştinţa ce-ţi datoram: dumneata mi-ai scos copilul din apă, când era să se înece, acum iată că şi eu ţi-am scăpat copila din flăcări.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREŞTI

TABLA DE MATERIE

		Pagina
CAP. I.	Emigranții în Brazilia	3
CAP. II.	Riemann și emigranții	5
CAP. III.	Să mergem în Brazilia!	10
CAP. IV.	Pornirea deacasă	12
CAP. V.	Plecarea din Amsterdam	14
CAP. VI.	Călătoria pe mare	19
CAP. VII.	Sosirea la Brazilia	22
CAP. VIII.	Târgul de sclavi	25
CAP. IX,	Bunul marinar	27
CAP. X.	Incercarea nefolositoare. — Plecarea la Gigitonona	30
CAP. XI.	Fericita descoperire	33
CAP. XII.	O noapte în mijlocul deșertului	38
CAP. XIII.	Conrad în sclavie	41
CAP. XIV.	Locuitorii din Gigitonona	47
CAP. XV,	Viețelul și pepenii	51
CAP. XVI.	O întâlnire	53
CAP. XVII.	Cuibul de papagal	56
CAP. XVIII.	Luntrea	59
CAP. XIX.	Ispita	63
CAP. XX.	Albrecht	67
CAP. XXI.	Conrad liber	68
CAP. XXII.	Incheere	76

ISTORIOARE PENTRU COPII

1. Strugurii . . . 82
2. Coaja de nucă . . . 83
3. Mărul . . . 84
4. Trandafirul . . . 86
5. Părul . . . 87
6. Fragile . . . 88
7. Cireșele . . . 90
8. Prunele . . . 91
9. Castanele . . . 92
10. Mărul . . . 94
11. Crinul . . . 95

Pagina

12. Garoafa 96
13. Mărgăritărelul 97
14. Zambila 98
15. Nu-mă-uita 100
16. Rozeta 101
17. Coșul cu flori 101
18. Cununa de flori 102
19. Copacii de aur 103
20. Sămânța de mac 104
21. Dovlecii 105
22. Răchita și paiele 106
23. Stejarul 108
24. Trandafirii și albinele 109
25. Cocoșul 110
26. Găina 111
27. Porumbeii 112
28. Rândunelele 114
29. Vrăbiile 115
30. Presurile 116
31. Pițigoiul 118
32. Cucul 119
33. Cuibul de prepeliță 120
34. Cârlanul 120
35. Papagalul 121
36. Clopotul vacei 122
37. Cerbul 124
38. Soarele 125
39. Luceafărul 126
40. Cele patru elemente 127
41. Oglinda 128
42. Inelul fermecat 130
43. Incălțămintea 131
44. Lanțul 132
45. Bucata de carne 132
46. Sculurile de ață 134
47. Fiertura 135
48. Apa și pâinea 136
49. Lacrămile unei mame 138
50. Cea mai bună doctorie 139
51. Semnătura 139
52. Avuțiele 140
53. Târgul 141
54. Păstorul fericit 142
55. Tâlharul 144
56. Hoțomanul 144
57. Orbul 145
58. Pustnicul înțelept 146
59. Grădinarul darnic 147
60. Mreana 148
61. Vecinii buni 149

VERIFICAT 2017
VERIFICAT 2007
VERIFICAT 1987